

Obiectivul 7

Iuliana CANTARAGIU

ASIGURAREA UNUI MEDIU DURABIL

Aportul societății civile și al sectorului privat
la atingerea țintelor naționale ale ODM 7
în Republica Moldova

The project is funded by the European Union

Cantaragiu, Iuliana.

Asigurarea unui mediu durabil : Aportul societatii civile si al sectorului privat la atingerea tintelor nationale ale ODM 7 in Republica Moldova
/ Iuliana Cantaragiu ; Inst. de Politici Publice, Center for Economic Development, Expert-Grup Independent Think-Tank. - Ch. : Inst. de Politici Publice, 2012 (Tipogr. "Almor-plus"). - 53 p. : fig., tab. - (Seria Obiectivul ; 7, ISBN 978-9975-4415-6-8).

Bibliogr.: p. 51-52 (71 tit.) si in notele de subsol. - Apare cu sprijinul financiar al European Union. - 50 ex.

ISBN 978-9975-4414-6-9.

502/504:[061.2+334](478)

C 29

ISBN 978-9975-4414-6-9

Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorului/autoarei, Centrului pentru Dezvoltare Economică, Centrului Analitic "Expert-Grup", Institutului de Politici Publice și nu reflecta neaparat punctul de vedere al Uniunii Europene.

CUPRINS

SUMAR EXECUTIV	2
INTRODUCERE	3
CAPITOLUL 1:	
ODM 7 ÎN REPUBLICA MOLDOVA – CADRUL GENERAL	5
CAPITOLUL 2:	
ODM 7 – TENDINȚE MAJORE ȘI SITUAȚIA ACTUALĂ ÎN DOMENIU	8
2.1. Reducerea emisiilor de CO ₂ și starea pădurilor în Republica Moldova	8
2.2. Starea ariilor protejate	11
2.3. Managementul apelor.....	11
2.4. Managementul deșeurilor.....	16
CAPITOLUL 3:	
ROLUL SOCIETĂȚII CIVILE ÎN ATINGEREA ODM 7	20
3.1. Cunoașterea agendei internaționale de dezvoltare	24
3.2. Advocacy de politici	25
3.3. Prestarea de servicii	27
3.4. Sensibilizare și informare.....	35
3.5. Rolul de model	37
3.6. Contribuția organizațiilor societății civile la schimbări	37
CAPITOLUL 4:	
ROLUL SECTORULUI PRIVAT ÎN ATINGEREA ODM 7	39
4.1. Gradul de cunoaștere al ODM 7	40
4.2. Contribuția sectorului privat la ODM 7 prin activitatea de bază.....	40
4.3. Externalități sociale pozitive	49
4.4. Responsabilitate socială corporativă	50
4.5. Filantropie și investiții comunitare.....	51
4.6. Dialog de politici.....	51
4.7. Contribuția la schimbări.....	52
CAPITOLUL 5:	
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	54
SURSE BIBLIOGRAFICE	58

SUMAR EXECUTIV

În anul 2000, Guvernele țărilor membre ale Organizației Națiunilor Unite și-au asumat anumite angajamente de dezvoltare a societății și de reducere a sărăciei. Este corect faptul, că aceste angajamente sunt în responsabilitatea Guvernului, însă este mai puțin înțeles rolul pe care-l pot juca fiecare actor al societății pentru a-și aduce contribuția sa individuală în procesul dezvoltării.

Acest studiu este unul inedit prin faptul, că prin analiza efectuată încercăm să deschidem anumite paranteze, care ne-ar oferi oportunitatea de a observa rolul remarcabil al societății civile și al agenților economici în contribuția lor la dezvoltare și anume la atingerea țințelor naționale ale Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului 7 „Asigurarea unui mediu durabil”. Trecând în revistă activitățile realizate de acești actori în prezent, putem deduce potențialul lor, posibil și nevalorificat, în vederea canalizării eforturilor lor în sectoarele tangențiale țințelor naționale ale **ODM 7** pentru a obține rezultatul scontat până în anul 2015.

E bine cunoscut faptul că ultima perioadă de raportare a rezultatelor obținute este în anul 2015 și Republica Moldova este restanțieră la capitolul suprafeței terenurilor împădurite, aprovizionării cu apă și canalizare, asigurării sanitației. În vederea atingerii scopurilor propuse există necesitatea implicării intensive a organizațiilor societății civile și a sectorului privat, fiind în parteneriat cu autoritățile publice centrale și locale.

Sunt foarte multe lucruri de recuperat în aceste sectoare, după cum vom vedea în capitolele următoare și atenția Guvernului trebuie să sporească pe măsura situației actuale. Deși țințele naționale ale **ODM 7** sunt exprimate în indicatori cantitativi, calitatea componentelor de mediu tangențiale țințelor este una alarmantă, ceea ce ar putea reduce gradul de asigurare a unui mediu durabil. Prin urmare, atenția trebuie concentrată și asupra calității factorilor de mediu, care poate fi obținută doar prin conjugarea eforturilor celor patru parteneri ai dezvoltării: organizații internaționale, autorități, societate civilă, sectorul privat.

În acest sens, în afară de dezvoltarea politicilor de sector, există necesitatea elaborării și implementării unor politici ce ar dezvolta și stimula organizațiile societății civile și agenții economici să se implice intensiv în procesul de realizare a activităților relevante pentru Obiectivul 7 de Dezvoltare a Mileniului „Asigurarea unui mediu durabil”.

În cadrul studiului vom face o prezentare generală a **ODM 7**, precum și a situației din domeniu, pe sectoarele tangențiale țințelor naționale ale **ODM 7**. Ulterior, vom încerca să facem o evaluare a contribuției pe care o pot aduce organizațiile societății civile la atingerea **ODM 7**, prin exemplificarea activităților relevante acestui scop. Astfel, vom vedea care este potențialul organizațiilor societății civile de a se implica în realizarea țințelor naționale ale **ODM 7**. În continuare, vom analiza nivelul de dezvoltare a sectorului privat în domeniile de referință pentru **ODM 7**, precum și implicarea lor la asigurarea unui mediu durabil. Aici vor fi reflectate studii de caz, care pot servi ca exemple de urmat pentru întreg sectorul privat. În final, vom rezuma cele relatate în cadrul studiului și vom prezenta câteva recomandări pentru a implica cât mai eficient societatea civilă și agenții economici în vederea atingerii țințelor naționale ale **ODM 7**.

Subiectele menționate se vor regăsi într-o formă desfășurată în paginile următoare.

INTRODUCERE

Omul, prin manifestarea sa, contribuie la toate schimbările care se produc în societate. Fiecare din noi își aduce aportul său, fie prin acțiuni individuale în calitate de cetățeni, fie prin acțiuni colective prin intermediul rolului pe care-l jucăm ca și autorități, organizații ale societății civile, instituții mass-media, agenți economici, etc.

Modul cum percepem și conștientizăm procesele, contribuie la deciziile luate de noi cu un impact direct asupra stării lucrurilor în societate, inclusiv asupra mediului înconjurător. Rezultatul acestor decizii poate fi vizibil oricând, în termen scurt, mediu sau lung, însă de responsabilitatea de care dă dovadă fiecare persoană în parte, prin decizii individuale sau colective, depinde gradul de sănătate și durabilitatea societății noastre, ceea ce înseamnă dezvoltare durabilă.

În anul 2000, 189 de Guverne ale statelor-membre ale Organizației Națiunilor Unite și-au asumat angajamente generale de a reduce nivelul de sărăcie și de a îmbunătăți situația unui spectru larg de aspecte, ce țin de domeniile social, economic și de protecție a mediului. Aceste aspecte au fost consolidate în definirea celor 8 Obiective de Dezvoltare ale Mileniului, care urmează a fi realizate până în anul 2015:

- Obiectivul 1. Eradicarea sărăciei și foamei
- Obiectivul 2. Realizarea accesului la învățământ gimnazial
- Obiectivul 3. Promovarea egalității genurilor și abilitarea femeilor
- Obiectivul 4. Reducerea mortalității copiilor
- Obiectivul 5. Îmbunătățirea sănătății materne
- Obiectivul 6. Combaterea HIV/SIDA și tuberculozei
- Obiectivul 7. Asigurarea unui mediu durabil
- Obiectivul 8. Crearea unui parteneriat global pentru dezvoltare.

Deși statele semnatare ale Declarației Mileniului împărtășesc aceeași viziune, modul de realizare a obiectivelor și progresele obținute sunt diferite. Prin aceste angajamente, Guvernele și-au asumat responsabilitatea elaborării politicilor corespunzătoare, care ar favoriza atingerea obiectivelor în termenele stabilite de comun acord. Respectiv, în funcție de voința politică exprimată ulterior, la unele capitole progresele sunt în corespundere cu țintele definite, iar la altele întârzie să fie realizate.

Conștientizarea faptului, că la dezvoltarea țării contribuie toți actorii implicați, inclusiv organizațiile societății civile și sectorul privat, ar impulsiona obținerea rezultatelor scontate. Guvernul ar fi necesar să realizeze necesitatea fortificării parteneriatelor cu organizațiile societății civile și cu agenții economici, ca un imperativ al dezvoltării. Dezvoltarea de politici stimulatorii pentru acești actori ar facilita crearea spațiului pentru realizarea obiectivelor asumate de Guvern.

Acest studiu are ca și scop analiza potențialului organizațiilor societății civile și al agenților economici de a contribui la dezvoltare și anume la asigurarea unui mediu durabil, prin prisma activităților realizate individual sau în comun.

Raportul e axat doar pe analiza contribuției organizațiilor neguvernamentale și a sectorului privat la atingerea țintelor naționale ale Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului 7 – Asigurarea unui mediu durabil.

Reieșind din situația actuală a componentelor de mediu din Republica Moldova, vizate de țintele naționale, vom trece în revistă activitățile realizate de actorii societății civile și sectorului privat, rele-

vante Țintelor **ODM 7**, scoaterea în evidență a potențialului lor, precum și determinarea necesităților pentru a intensifica contribuția lor la dezvoltare.

Metodologia utilizată la realizarea studiului s-a realizat prin intermediul chestionarelor, interviurilor individuale cu reprezentanți ai autorităților publice, ai organizațiilor internaționale, ai organizațiilor societății civile și ai sectorului privat. De asemenea, au fost consultate resursele web pentru studierea informațiilor relevante și exemplificarea unor activități notorii realizate de către organizațiile guvernamentale și agenții economici, cu un impact direct sau tangențial la atingerea Țintelor naționale ale **ODM 7**. În procesul elaborării studiului, o contribuție semnificativă a fost adusă de către membrii grupului cluster, format din reprezentanți ai autorităților centrale de mediu, organizațiilor internaționale, organizațiilor societății civile, agenți economici, consultanți independenți, cărora le aducem mulțumiri deosebite.

Prezentul raport analitic constă din 5 capitole, în care este analizat potențialul contribuției societății civile și al sectorului privat la dezvoltarea societății, reieșind din situația curentă în domeniului mediului, fiind focusat pe componentele relevante Țintelor naționale ale **ODM 7**, și anume: biodiversitate, apă, deșeuri.

Capitolul 1: ODM 7 în Republica Moldova – cadrul general, este efectuată o prezentare succintă a Țintelor sale, atât în formularea internațională, cât și națională. De asemenea, vor fi prezentate realizările efectuate până în prezent la acest capitol, cu o viziune critică rezumată a relevanței formulării Țintelor naționale.

Capitolul 2: ODM 7 – tendințele majore și situația actuală în domeniu, este prezentată starea lucrurilor în sectorul pădurilor, ariilor protejate, apelor și deșeurilor în Republica Moldova, cu trimiteri la sursele oficiale prezentate în rapoartele naționale ale instituțiilor de profil.

Capitolul 3: Rolul societății civile în atingerea ODM 7, este efectuată o analiză a situației din domeniul asociativ, scoțând în evidență potențialul organizațiilor societății civile de a contribui la dezvoltare, prin exemplificarea cazurilor relevante pentru Țintele naționale ale **ODM 7**. În acest capitol se încearcă determinarea necesităților pentru dezvoltarea sectorului asociativ cu scopul valorificării potențialului acestora.

Capitolul 4: Rolul sectorului privat în atingerea ODM 7 are menirea de a determina contribuția agenților economici la dezvoltare prin activitățile de bază desfășurate de către acestea, prin externalitățile sociale pozitive, prin responsabilitatea socială corporativă, prin filantropie și investiții comunitare efectuate de către anumiți reprezentanți ai sectorului privat. În acest capitol va fi utilizată definiția stricto sensu a „sectorului privat”, care include orice agent economic privat ce are ca prim obiectiv obținerea de profit prin prestarea de servicii, executarea de lucrări sau producerea de mărfuri. Astfel, această definiție exclude întreprinderile de stat, municipale și societățile pe acțiuni controlate de guvern sau autoritățile locale.

Capitolul 5: Concluzii și recomandări va rezuma cele investigate anterior și va trasa anumite recomandări de politici guvernamentale, corporative sau la nivel de donatori, care să maximizeze șansele de realizare ale **ODM 7** în termenul preconizat.

Prin urmare, scopul prezentului studiu constă în analiza contribuției sectorului asociativ și privat la realizarea Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului 7 „Asigurarea unui mediu durabil”.

Studiul poate fi utilizat ca reper pentru ajustarea politicilor guvernamentale, corporative și de acordare a asistenței tehnice pentru crearea premizelor favorabile de valorificare a potențialului organizațiilor societății civile și a sectorului privat, ca actori importanți la dezvoltarea durabilă a societății.

CAPITOLUL 1.

ODM 7 ÎN REPUBLICA MOLDOVA – CADRUL GENERAL

Așa cum sunt definite în Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, țintele internaționale și indicatorii corespunzători obiectivului 7 „Asigurarea unui mediu durabil” sunt transpuse în formularea următoare¹:

1. Integritatea principiilor de dezvoltare durabilă în politicile și programele țării, recuperarea pierderilor resurselor naturale;
2. Reducerea degradării diversității biologice, prin realizarea până în anul 2010, a unei diminuări semnificative a ratei de pierdere;
3. Ponderea suprafețelor împădurite și ponderea speciilor pe cale de dispariție;
 - ◆ Emisiile de CO₂ total, per capita și per 1\$ PIB;
 - ◆ Consumul de substanțe care afectează stratul de ozon;
 - ◆ Ponderea volumului de pește în limitele securității biologice;
 - ◆ Ponderea resurselor totale de apă utilizate;
 - ◆ Ponderea ariilor protejate terestre și marine.
 - ◆ Reducerea în jumătate a ponderii populației fără acces permanent la apă potabilă sigură și la sisteme primare de canalizare;
4. Ponderea populației care utilizează surse sigure de apă;
 - ◆ Ponderea populației care utilizează sisteme de canalizare îmbunătățite.
 - ◆ Îmbunătățirea semnificativă a vieții, către anul 2020 a cel puțin 100 mil. de locuitori ai cartierelor sărace;
5. Ponderea populației urbane din cartierele sărace.

Reieșind din formulările expuse, Republica Moldova și-a trasat țintele naționale de dezvoltare, urmând a fi înglobate în context internațional. Astfel, țintele naționale inițiale ale **ODM 7** prevedeau următorii indicatori de performanță:

1. Integrarea principiilor dezvoltării durabile în politicile și programele țării și reducerea degradării resurselor naturale, creșterea gradului de împădurire de la 10,3% în 2002, la 11% în 2006, la 12,1% în 2010 și până la 13,2% în 2015.
2. Creșterea proporției ariilor protejate pentru conservarea diversității biologice de la 1,96% în 2002, la 2,1% în 2006, la 2,2% în 2010 și până la 2,4% în 2015.
3. Reducerea în jumătate către anul 2015 a numărului de persoane fără acces permanent la surse sigure de apă. Majorarea ponderii populației cu acces permanent la surse sigure de apă de la 38,5% în 2002, la 47,4% în 2006, la 57% în 2010 și până la 68,5% în 2015.
4. Reducerea în jumătate, până în 2015, a numărului de persoane fără acces la sisteme de canalizare și salubritate îmbunătățite.

1 http://www.undp.org/content/undp/en/home/mdgoverview/mdg_goals/mdg7/, consultat la 20.04.2012

Asigurarea unui mediu durabil**Obiectivul 7**

Cea mai mare parte a țintelor, în contextul Obiectivului de Dezvoltare al Mileniului 7, au fost revizuite în anul 2007, ca urmare a traversării primului prag intermediar în 2006. Singura țintă care nu a suferit schimbări este cea pentru asigurarea gradului de împădurire, ponderea terenurilor acoperite cu păduri în anul 2006 fiind foarte aproape de ținta intermediară stabilită pentru acel an și astfel, țintele inițiale pentru 2010 și 2015 au fost considerate în continuare relevante. În același timp, a avut loc creșterea vertiginoasă a ponderii ariilor protejate pentru conservarea diversității biologice în anul 2006 (4,65%), astfel că pe parcursul unui singur an au fost depășite nu doar țintele preliminare ale **ODM 7** pentru 2006 și 2010, cât și ținta finală pentru anul 2015, care constituia 2,4%. În acest context a fost luată decizia ca până în anul 2015 să fie menținută aceeași pondere de arii și să nu fie permisă degradarea acestora.

Ținta pentru majorarea ponderii populației cu acces la surse sigure de apă a fost puțin ajustată, ținând cont de posibilitățile actuale ale Republicii Moldova în materie de investiții pentru sectorul respectiv. Totodată a fost modificată sursa de date, fiind considerate mai exacte datele furnizate de Centrul Național de Sănătate Publică, decât cele de la Biroul Național de Statistică. În același timp, ținta inițială cu privire la accesul populației la salubritate a fost supraevaluată, fiind necesare ajustările de rigoare. Este important de menționat că în primul raport ODM au fost stabilite ținte doar pentru indicatorul care se referă la salubritate, nefiind cercetați indicatorii ce țin de accesul populației la canalizare. Această omitere a fost evitată, fiind stabilite ținte de rigoare. S-a decis creionarea unui scenariu optimist, potrivit căruia fiecare gospodărie care are acces la apeduct, va avea, de asemenea, un sistem adecvat de canalizare².

Țintele naționale revizuite s-au regăsit în formularea corespunzătoare:

1. Integrarea principiilor dezvoltării durabile în politicile și programele țării și reducerea degradării resurselor naturale. Creșterea gradului de împădurire de la 10,3 % în 2002 până la 12,1% în 2010 și până la 13,2% în 2015.
2. Creșterea proporției ariilor protejate pentru conservarea diversității biologice de la 1,96% în 2002, la 4,65% în 2010 și până la 4,65% în 2015.
3. Majorarea ponderii populației cu acces la surse sigure de apă de la 38,5% în 2002 până la 59% în 2010 și până la 65% în 2015.
4. Reducerea în jumătate a numărului de persoane fără acces la canalizare îmbunătățită. Majorarea ponderii populației cu acces la canalizare îmbunătățită de la 31,1% în 2002 până la 50,3% în 2010 și 65% în 2015.
5. Majorarea ponderii populației cu acces la salubritate de la 41,7% în 2002 până la 51,3% în 2010 și până la 71,8% în 2015.

Din perspectiva creșterii suprafețelor de terenuri împădurite, indicatorul a înregistrat progrese modeste. În perioada anilor 2000 – 2008, ponderea acestor terenuri a crescut de la 10,5% la 10,9%. Dată fiind expansiunea lentă a suprafețelor împădurite, precum și eficientizarea cheltuielilor bugetare pe fundalul crizei economice și a deficitului bugetar în creștere, atingerea țintelor intermediare, precum și a celor finale, la acest capitol sunt puțin probabile.

Situația este mai bună la realizarea țintei de sporire a ponderii ariilor protejate în scopul menținerii diversității biologice. La această categorie, ambele ținte, intermediară și finală, au fost realizate doar din punct de vedere cantitativ și mai puțin calitativ. Astfel, deocamdată nu este asigurat un management adecvat al ariilor protejate, ceea ce are un impact negativ asupra biodiversității zonelor.

2 http://www.undp.md/presscentre/2010/MDG_Report_II/index_rom.shtml, consultat la 20.04.2012

Progresul realizat în sectorul de aprovizionare cu apă și sanitație se consideră a fi unul lent. În 2009, ponderea populației cu acces la surse sigure de apă totaliza 55%, ținta pentru anul 2010 fiind de 59%. În pofida creșterii accelerate a numărului populației conectate la sistemele centralizate de aprovizionare cu apă, sunt slabe speranțe de atingere a țintei intermediare, deoarece costurile investiționale sunt ridicate și lucrările de execuție durează o perioadă îndelungată de timp. Pe de altă parte, realizarea țintei finale de 65% pentru anul 2015, depinde de viteza redresării economiei naționale și creșterii veniturilor bugetare.

O problemă importantă pentru populația Republicii Moldova este construcția, dezvoltarea și reabilitarea sistemului centralizat de colectare a apelor uzate și a stațiilor de epurare. Astfel, în rezultatul activităților implementate în acest sector, doar 47,9% din populație a beneficiat de acces la sisteme de canalizare îmbunătățite în anul 2009. Construcția lentă a acestor sisteme lasă un sentiment de neîncredere față de realizarea țintelor intermediare de 50,3% pentru anul 2010 și finale de 65% pentru anul 2015.

Accesul populației la serviciile de salubritate înregistrează și mai mici progrese. Acest indicator nu a suferit mari schimbări, înregistrând în anul 2008 o proporție de 45,9% din populația care beneficiază de servicii de salubritate. Pentru anul 2009 nu sunt date disponibile, însă dinamica lentă a schimbărilor sugerează o slabă posibilitate de atingere a țintei intermediare de 51,3% și finale de 71,8%.

Totuși cea mai mare provocare pentru Republica Moldova este încadrarea principiilor de dezvoltare durabilă în politicile și programele naționale. Putem spune că Republica Moldova nu are o viziune clară definită cu privire la dezvoltarea durabilă. Conceptul de dezvoltare, în baza căruia Guvernul elaborează și dezvoltă politici este bazat pe un accent puternic cu referire la dezvoltarea economiei țării, unde consumul și protecția resurselor naturale nu sunt o prioritate absolută. Un exemplu elocvent în acest sens este Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”, recent elaborată, care ignoră angajamentele Republicii Moldova în vederea atingerii țintelor naționale ale **ODM 7** și se axează pe 7 priorități, cu o atenție sporită spre accelerarea creșterii economice a țării. Strategia prevede că protecția mediului va fi corelată în funcție de acumulările bugetare acumulate în urma obținerii rezultatului preconizat.

Politicile de guvernare ale Republicii Moldova încă mai sunt elaborate după un tipaj clasic de „dezvoltare economică”, unde protecția mediului este ultimul vagon al unui tren care merge fără direcție.

În același context, în acest an, își va desfășura activitățile, sub patronajul ONU, ce-a de-a treia Conferință Internațională pentru Dezvoltare Durabilă Rio+20, care va aborda aspecte pe tema „Economie Verde și Eradicarea Sărăciei”. Aici vor fi revizuite progresele pe care le realizează fiecare țară la capitolul integrării în politicile naționale a principiilor de dezvoltare durabilă, astfel contribuind și la eradicarea sărăciei. Acest eveniment va fi o oportunitate pentru națiunile lumii să-și revadă dimensiunile strategice de dezvoltare.

Omenirea deja realizează faptul că Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului au fost doar un prim pas în schimbarea de atitudine a țărilor față de consumul excesiv de resurse și față de decalajul imens dintre țările cu economie dezvoltată și țările sărace. Conștientizăm faptul că indicatorii de performanță asumați în cadrul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului sunt de ordin mai curând cantitativ, pierzând esența calitativă a progresului. A venit etapa când Guvernul ar fi necesar să-și asume și responsabilități de substanță în vederea reducerii sărăciei și implementării de politici care vor duce națiunea pe pista dezvoltării durabile.

CAPITOLUL 2.

ODM 7 – TENDINȚE MAJORE ȘI SITUAȚIA ACTUALĂ ÎN DOMENIU

Acest capitol va trece în revistă calitatea componentelor de mediu relevante Țintelor naționale ale Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului 7 – Asigurarea unui mediu durabil. Informația prezentată în acest capitol face referință la rapoartele și datele publice, furnizate de Biroul Național de Statistică, de Ministerul Mediului, de Centrul Național de Sănătate Publică.

Această prezentare este necesară pentru crearea unei viziuni de ansamblu asupra stării lucrurilor din domeniu, pe de o parte, pentru a determina părțile slabe la analiza datelor în calcularea indicatorilor de performanță a Țintelor ODM 7, dar și, pe de altă parte, pentru a vizualiza nișele de intervenție a organizațiilor societății civile și a sectorului privat în contextul contribuției la atingerea rezultatelor scontate în cadrul ODM 7.

2.1. Reducerea emisiilor de CO₂ și starea pădurilor în Republica Moldova

Pădurile joacă un rol important în ciclul de carbon, atât la nivel național, cât și la nivel global. Prin urmare este foarte importantă suprafața terenurilor acoperite cu păduri raportată la nivelul emisiilor de carbon în arealul respectiv. Conform studiilor efectuate de oamenii de știință, ar fi indicat ca Republica Moldova să dețină o cotă de minimum 15% de terenuri împădurite. Și asta în condițiile în care, la momentul actual, noi nu avem industrii grele, cu un nivel mare de poluare atmosferică.

Conform datelor furnizate de Inspectoratul Ecologic de Stat, principala sursă de poluare a aerului atmosferic rămân a fi sursele mobile, adică transportul auto, feroviar, aerian, fluvial, constituind cca 89% din emisiile totale de la sursele de poluare ale bazinului aerian. Dintre acestea, cota cea mai mare

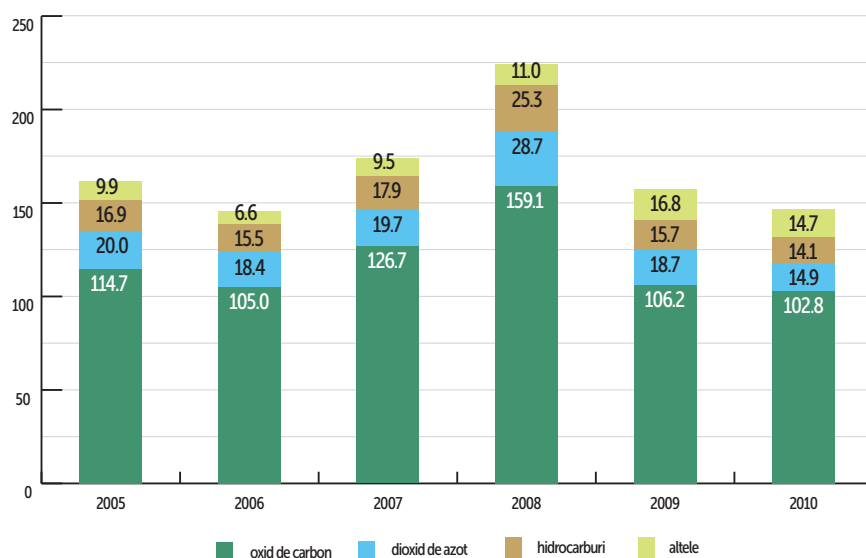

Figura 2.1.
**Evacuarea substanțelor
dăunătoare în aerul
atmosferic de către
transportul auto**

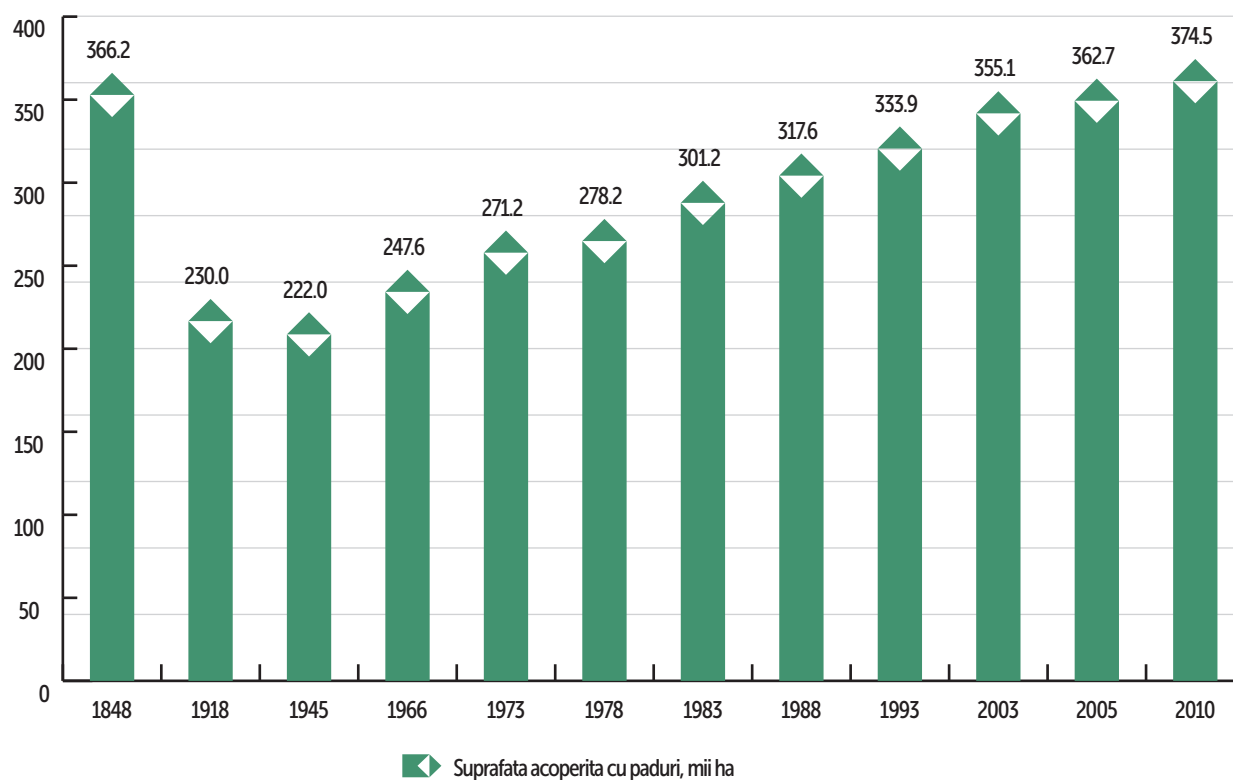
Sursa: Resursele naturale și mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2011. (pag. 44)

o deține transportul auto, care contribuie la poluarea aerului atmosferic în proporție de 93,3% din totalul surselor de poluare mobile. Din aceste surse provin emisii în cantități mari de hidrocarburi, oxizi de carbon, oxizi de azot și de sulf, etc., provenite în funcție de diferiți factori: calitatea combustibilului utilizat, starea tehnică a vehiculelor, numărul unităților de transport exploatat, vechimea unităților de transport etc. În ultimii ani se observă o tendință de scădere a cantității substanțelor nocive emise în aerul atmosferic provenite de la sursele mobile, menținându-se totuși încă la un nivel ridicat (fig. 2.1).

Analizând datele cu privire la emisiile de substanțe toxice în aerul atmosferic am putea recomanda perfecționarea politicilor în domeniul transportului auto. Este salutar faptul că a fost introdusă, în ultimii ani, restricția la importul de mașini cu o vechime ce nu depășește 7 ani, însă acesta este doar un prim pas în sensul diminuării emisiilor nocive. Deși prin politica bugetar-fiscală, accizele la importul de autovehicule sunt în creștere periodică, cu scopul diminuării importurilor la autovehicule de mână a doua, totuși datele arată o creștere constantă a numărului de mașini înmatriculate, atinând în anul 2010 numărul de 556928 de unități, din care fac parte autovehiculele pentru transport de mărfuri, autobuzele, microbuzele și autoturismele. În acest context ar fi indicată promovarea introducerii eșalonate a standardelor de emisii UE(2, 3, 4, 5) pentru toate categoriile de transport auto. De asemenea, este indicată și promovarea autovehiculelor cu propulsie de tip hibrid și electrice. Aceste aspecte sunt incluse în Strategia Națională de Mediu pentru 2012-2022, care în prezent se află la etapa de elaborare.

Figura 2.2.
Dinamica suprafeței acoperite cu păduri

Sursa: Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. 2011. (pag. 106)

Este binevenită și preluarea practicilor pozitive din țările vecine, cum este România, care prin dezvoltarea și introducerea programului național de schimbare a parcului auto „Rabla” a reușit să scoată din uz autovehiculele învechite cu un nivel mare de poluare.

Revenind la țintele naționale propuse în cadrul **ODM 7** de a crește gradul de împădurire de la 10,3% în 2002 până la 12,1% în 2010 și până la 13,2% în 2015, putem spune că Republica Moldova înregistrează progrese modeste la acest capitol. Autoritatea centrală responsabilă în domeniul silviculturii este Agenția „Moldosilva”, subordonată Guvernului Republicii Moldova, care își exercită funcțiile în vederea promovării politicii de stat pentru efectuarea lucrărilor de extindere, regenerare, conservare, reconstrucție ecologică, folosirea rațională a resurselor forestiere, pază, protecție, dezvoltarea fondului național forestier și sinergetic. Agenția „Moldosilva” promovează politica de stat în domeniul silvic, având ca scop realizarea Strategiei Dezvoltării Durabile a Sectorului Forestier din Republica Moldova, implementarea Programului de Stat de regenerare și împădurire a terenurilor fondului forestier, Programului de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor, înfăptuirea acțiunilor de extindere a turismului forestier și rural, dezvoltarea apiculturii.

Resursele forestiere din Republica Moldova sunt constituite din resursele fondului forestier și a vegetației forestiere de pe terenurile din afara acestuia. Conform datelor prezentate de Cadastrul Funciar¹ la data de 01.01.2010, suprafața fondului forestier constituia 418,9 mii ha. Majoritatea terenurilor fondului forestier (86,4%) se află în proprietatea publică a statului, restul fiind în proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale (13,0%) și doar 0,6% în proprietate privată. Suprafața terenurilor acoperite cu păduri constituie 374,5 mii ha sau 11,4% din teritoriul țării, inclusiv 326,4 mii ha se află în proprietatea statului (87,2%), 45,7 mii ha reprezintă proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale (12,2%) și 2,4 mii ha se află în proprietate privată (0,6%). Pădurile seculare ocupă o suprafață de cca 6000 ha, ce constituie 1,6 % din fondul forestier.

O ușoară tendință de creștere a procentului de împădurire în ultimii 7 ani s-a datorat implementării de către Agenția „Moldosilva” a proiectelor „Conservarea solurilor în Moldova” (PCSM) și „Dezvoltarea sectorului forestier comunal” (PDSFCM) (fig. 2.2.).

Cu toate acestea, previziunile referitor la atingerea țintei de 13,2% a suprafeței de terenuri împădurite, până în anul 2015, sunt pesimiste. Din cauza deficitului bugetar mare și a problemelor economice cu care se confruntă țara, Guvernul a decis să nu aloce surse financiare pentru plantările noi în perioada anilor 2010 – 2011, astfel tergiversând extinderea suprafețelor împădurite. Decizia a fost luată în favoarea concentrării atenției asupra menținerii plantațiilor anterioare.

Tabelul 2.1.
Plantații silvice pierite, hectare

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Total	8,2	28,6	114,1	31,3	33,5	15,0
din care prin vătămare:						
de animale sălbatice	7,7	-	-	-	-	-
prin condiții meteorologice nefavorabile	0,5	28,6	114,1	29,3	29,1	15,0
prin incendii de păduri	-	-	-	2,0	4,4	-

Sursa: Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2011. (pag. 24)

1 Cadastrul Funciar al Republicii Moldova la 01 ianuarie 2010. Agenția Relații Funciare și Cadastru a Republicii Moldova. 2010

Un aspect foarte important pentru dezvoltarea fondului forestier, este calitatea pădurilor. Este esențial să fie extinsă aria de plantări a speciilor autohtone, precum și întreținerea plantărilor noi. Astfel anual zeci de hectare de pădure sunt distruse din cauza animalelor domestice, care sunt duse la pășunat pe terenurile cu plantații noi sau din cauza perioadelor îndelungate fără precipitații (tab. 2.1).

2.2. Starea ariilor protejate

La momentul actual, Republica Moldova dispune de 307 arii protejate de stat cu o suprafață de cca 157,6 mii ha, ceea ce constituie 4,65% din teritoriul țării. Dintre cele 5 rezervații științifice, 3 rezervații protejează sectoare de pădure (Codrii, Plaiul Fagului, Pădurea Domnească) – suprafața lor constituind 16,851 ha și 2 rezervații ce protejează sectoare de vegetație acvatică și palustră (Prutul de Jos, Iagorlâc) – suprafața lor constituind 1,527 ha. Rezervațiile sunt menite să păstreze în stare nativă teritorii tipice sau complexe speciale, cu totalitatea componentelor structurali – floră, faună, habitate, ecosisteme, peisaje.

Conform Strategiei Naționale și Planului de Acțiuni în Domeniul Conservării Diversității Biologice², pentru protecția a circa 50% din biota Moldovei și asigurarea unui echilibru stabil al funcționării ecosistemelor este necesar de a proteja nu mai puțin de 10% din suprafața țării. Deși pe parcursul ultimilor ani cota-parte a ariilor protejate de stat s-a majorat, constituind 4,65% din teritoriu, după acești indici, Republica Moldova este situată în urma multor țări din Europa, cum ar fi România, Ucraina și evident Germania, Austria ș.a.

Trebuie de menționat faptul, că circa 75 mii ha (46,5%) din fondul ariilor naturale protejate de stat sunt amplasate în fondul forestier de stat, ceea ce înseamnă că se află la gestiunea Agenției “Moldsilva”, restul fiind administrate de Ministerul Mediului.³

Din cauza că multe obiecte nu sunt delimitate în teren, iar altele au degradat pe parcursul anilor, rețeaua fondului ariilor naturale protejate de stat necesită a fi reevaluată, mai mult decât atât, unele rezervații naturale merită a fi extinse, iar fondul rezervațiilor silvice necesită a fi completat cu noi suprafețe.

Trebuie menționat faptul, că în perioada anilor 2009-2013 în Republica Moldova se implementează de către PNUD Moldova proiectul „Fortificarea capacităților instituționale și reprezentativității sistemului de arii protejate din Republica Moldova” cu suportul financiar al Fondului Global de Mediu. Proiectul are ca scop revalidarea, cartarea ariilor existente și crearea Parcului Național Orhei. La etapa anului 2010 au fost revalidate 141 de arii protejate și propuse spre includerea în lista ariilor protejate a 18 obiecte noi. Sunt în proces de elaborare hărțile finale pentru fiecare arie protejată.

2.3. Managementul apelor

Prealabil abordării subiectului cu privire la proporția populației cu acces la surse sigure de apă, precum și cu acces la canalizare îmbunătățită, ar fi indicat să trecem în revistă starea și managementul resurselor de apă din Republica Moldova.

² Hotărârea Parlamentului nr. 112 din 27.04.2001 cu privire la aprobarea Strategiei Naționale și a Planului de acțiune în domeniul conservării diversității biologice. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=307364>

³ Starea Mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. 2011. (pag. 119). [http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Raport RO IEG 2007-2010.pdf](http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Raport%20RO%20IEG%202007-2010.pdf)

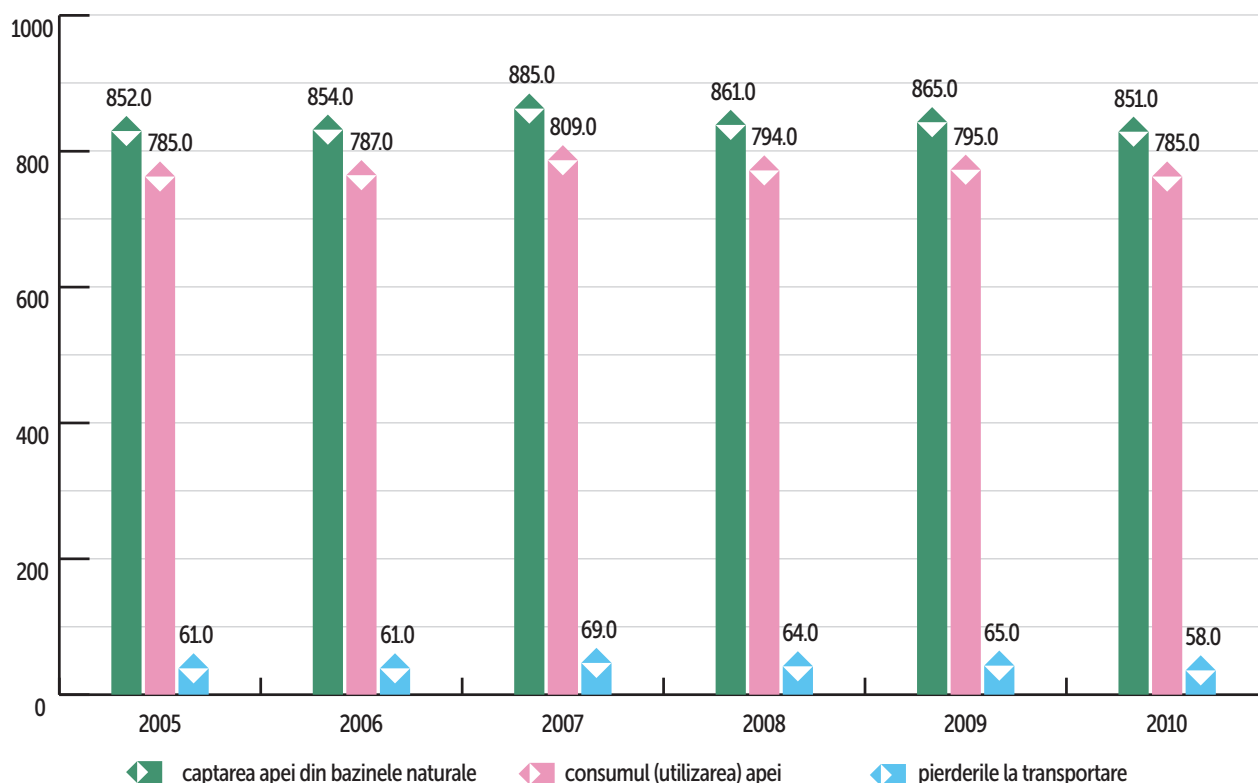

Obiectivul 7

Așadar, Republica Moldova dispune de o rețea hidrografică reprezentată de 3,621 de râuri și râulețe cu o lungime de peste 16 mii km, 4,143 de lacuri naturale și bazine artificiale cu o suprafață de 41 mii 671 ha, amplasate pe cursurile râurilor și construite în albiile acestora, ape subterane cu peste 4,810 fântâni arteziene și circa 166,542 fântâni și izvoare cu alimentare din apele freatice. Cele mai importante artere acvatice sunt Nistrul și Prutul, care curg de la nord-vest spre sud-est, cu lungimea cursului de apă pe teritoriul Republicii Moldova de 660 km și 695 km, respectiv și suprafața bazinelor 19,070 km² și 7,990 km². Cele mai mari lacuri naturale sunt situate pe cursul râului Prut (Beleu – 6.26 km², Dracele – 2.65 km², Rotunda – 2.08 km², Fontan – 1.16 km²), fluviului Nistru (Bâc – 3.72 km², Roș – 1.6 km², Nistru Chior – 1.86 km²). Cele mai mari bazine artificiale Costești – Stânca pe râul Prut (59 km²), Dubăsari pe fluviul Nistru (67.5 km²) și Ghidighici pe râul Bâc (6.8 km²). Această rețea de bazine acvatice asigură regularizarea și evacuarea scurgerilor de suprafață, se folosește pentru aprovizionarea cu apă potabilă și tehnică, irigație, navigație și în alte scopuri. Din sursele de suprafață cea mai importantă sursă de alimentare cu apă este fluviul Nistru, căruia îi revin circa 83%, râului Prut – 1.8%, alte surse de apă de suprafață – 0.2%. Sursele de ape subterane captate din peste 4,810 sonde arteziene, circa 166,542 fântâni de mină și 2,545 izvoare (80% dintre care sunt amenajate), constituie circa 15% din necesarul consumului total.⁴

Ministerul Mediului este autoritatea principală responsabilă de elaborarea și promovarea politicilor, strategiilor, planurilor de acțiuni pentru protecția mediului, managementul și utilizarea resurselor naturale, precum și de managementul deșeurilor. Ministerul Mediului are în subordinea sa un șir

Figura 2.3.

Indicatorii principali privind utilizarea apei dulci (milioane m³)

Sursa: Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2011. (pag. 30)

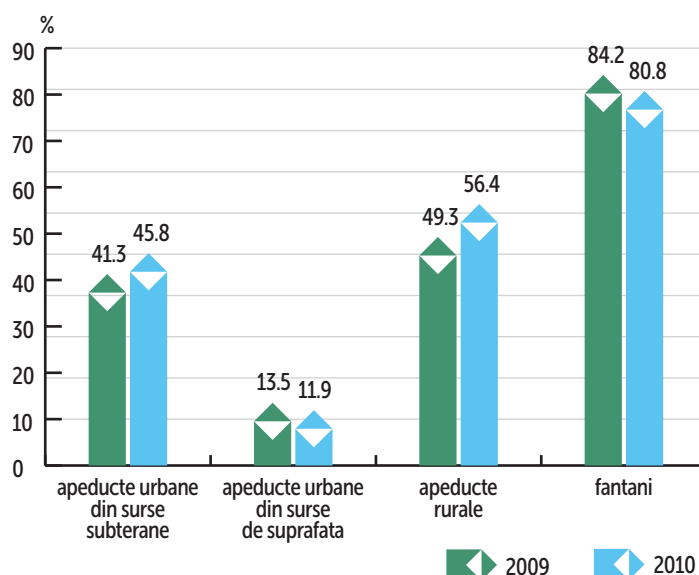
4 Anuarul IES – 2010. Protecția mediului în Republica Moldova. Ministerul Mediului, Inspectoratul Ecologic de Stat. 2011. (pag. 36). [http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Anuarul IES 2010.pdf](http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Anuarul%20IES%202010.pdf)

de instituții, care contribuie la elaborarea și implementarea politicilor în domeniu, cum ar fi Agenția “Apele Moldovei”, Serviciul Hidro-Meteorologic de Stat, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, Întreprinderea de Stat „Expediția Hidro-Geologica din Moldova”, Institutul de Ecologie și Geografie, etc. Autoritatea administrativă responsabilă de implementarea politicii de stat în domeniul managementului resurselor de apă, hidroameliorației, aprovizionării cu apă și canalizare, care își desfășoară activitatea în subordinea Ministerului Mediului, este Agenția “Apele Moldovei”.

Deși Republica Moldova dispune de rezerve de apă, managementul apelor este încă defectuos și dezechilibrat, din care cauză nu face față noilor provocări de alocare a resurselor, eficientizare a serviciilor de protecție a ecosistemelor acvatice. Conform datelor oferite de Biroului Național de Statistică au loc pierderi foarte mari de apă în rețelele de distribuție, în așezările urbane și în sistemele de irigație (fig. 2.3). Astfel, în perioada anilor 2005-2010, situația nu a suferit schimbări semnificative, volumul apelor captate fiind în medie de 861 mil. m³, cu un consum mediu de 793 mil. m³, iar pierderile la transportare au înregistrat un volum mediu de 63 mil. m³, ceea ce constituie 7.32% din total. În anul 2010 pierderile la transportare au fost diminuate, atingând volumul de 58 mil. m³, adică 6.82% din totalul apei captate.⁵

Figura 2.4.

Ponderea probelor de apă prelevate, neconforme normelor la parametrii sanitaro-chimici

Sursa: Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2010. (pag. 30-31) și Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2011. (pag. 35-36)

Tabelul 2.2.

Distribuirea teritorială a sistemelor de alimentare cu apă

Amplasamentul	Numărul sistemelor de alimentare cu apă		Lungimea apeductelor, km	Apă furnizată per locuitor, m ³
	total	În funcțiune		
Total	644	562	8036,2	15,9
Mun. Chișinău	21	21	1771,0	48,3
Partea de Nord a republicii	125	104	1721,5	5,1
Partea de Centru a republicii	262	223	1965,9	4,3
Partea de Sud a republicii	191	169	1754,9	6,4
UTAG	30	30	763,3	8,5

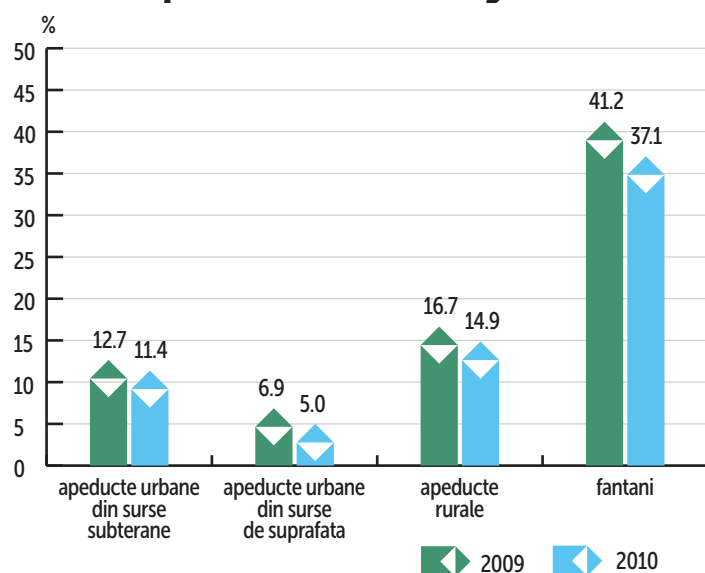
Notă: 15 sisteme de alimentare cu apă, cu lungimea de 59,6 km, aflate în subordinea ÎS “Calea Ferată din Moldova”, nu sunt repartizate pe raioane

Sursa: Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. 2011. (pag. 91)

5 Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2011. (pag. 30) <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=3242>

Figura 2.5.
Ponderea probelor de apă prelevate, neconforme normelor la parametri microbiologici

Sursa: Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2010. (pag. 30-31) și Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2011. (pag. 35-36)

Numărul sistemelor de alimentare cu apă din republică este de 644, cu o lungime totală de 8,036.2 km, în funcțiune fiind doar 562 de ape-ducte.⁶ Pentru o persoană se furnizează în medie pe republică – 15.9 m³, variind de la 4.3 (partea de centru) până la 48.3 m³ (mun. Chișinău) (tab. 2.2).

Calitatea apelor din fântâni, deseori și din sistemele de distribuire aproape pe întreg teritoriul republicii, nu corespunde standardului “apă potabilă”. Conformitatea calității apei din sursele subterane, care vine în sistemele de apeducte urbane și rurale este alarmantă. Astfel, potrivit datelor furnizate de Centrele de Sănătate Publică, în anul 2010 ponderea probelor de apă neconforme în apeductele urbane din surse subterane a constituit 45.8% și 56.4% în apeduc-

tele rurale, fiind în creștere față de anul precedent (fig. 2.4 și fig. 2.5). Situația cea mai gravă se înregistrează în raioanele Anenii Noi, Dondușeni, Hâncești, Fălești, Glodeni, Căușeni, Ciadâr-Lunga, Comrat, Glodeni, Drochia, Cimișlia, Sângerei, mun. Bălți unde acest indice constituie 84-100%.

Insalubritatea localităților în absența unui sistem de management adecvat al deșeurilor și nerespectarea normelor elementare de protecție a surselor de apă sunt principalele cauze de degradare a calității apei din fântâni, utilizate ca sursă de alimentare cu apă pentru circa 75% din populația rurală. Cota probelor de apă din fântâni, neconforme la parametrii sanitaro-chimici a atins pragul de 80.76% în anul 2010.

Sistemele de purificare sunt fizic uzate și moral învechite, se exploatează mai bine de 25-30 de ani fără a fi reconstruite și nu corespund cerințelor privind tehnologiile de tratare. Dacă în anul 1990 în republică funcționau 304 stații de epurare a apelor uzate, în prezent practic funcționează mai puțin de 50⁷. Apele uzate parțial tratate sau netratate sunt deversate în apele de suprafață, cauzând poluare excesivă. Pe parcursul ultimilor opt ani cota parte a populației conectate la sistemul de canalizare în raport cu sistemul de alimentare cu apă nu depășește 39% (fig. 2.6).

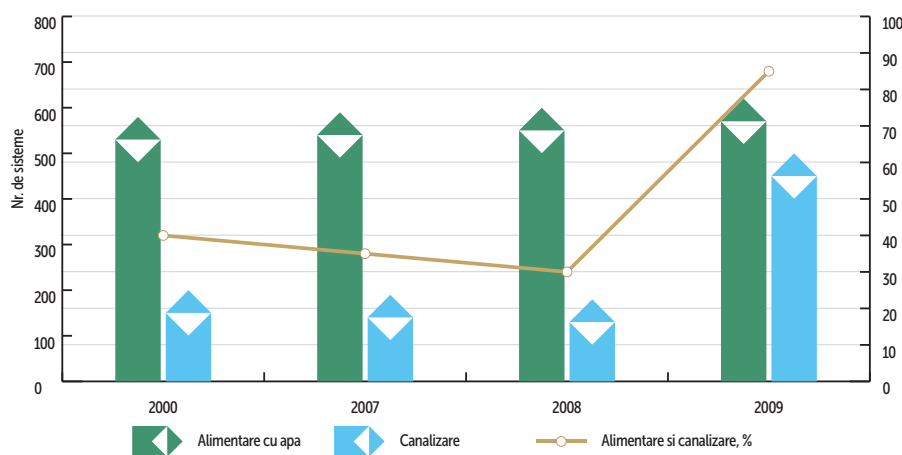
Trebuie menționat faptul, că în Republica Moldova managementul sistemelor de aprovizionare cu apă, canalizare și tratarea apelor uzate este asigurat de autoritățile publice locale prin intermediul întreprinderilor municipale sau serviciilor comunal-locative. Reforma care a avut loc în descentralizarea serviciilor comunale și transmiterea lor din proprietatea statului în proprietatea unităților ad-

⁶ Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. 2011. (pag. 91) <http://www.mediul.gov.md/file/rapoarte/Raport RO IEG 2007-2010.pdf>

⁷ Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. 2011. (pag. 92). <http://www.mediul.gov.md/file/rapoarte/Raport RO IEG 2007-2010.pdf>

Figura 2.6.

Numărul sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare

Sursa: Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. 2011. (pag. 92)

ment de lucru mic, care nu satisfac cerințele de protecție a mediului și de îmbunătățire a calității vieții populației prin acordarea unor servicii adecvate de alimentare cu apă și canalizare.

Constatăm faptul, că Republica Moldova nu are un angajament asumat referitor la întregul sector de apă, exceptând cele expuse în Obiectivul de Dezvoltare a Mileniului 7 “Asigurarea unui mediu durabil” și anume, creșterea ponderii populației cu acces la surse sigure de apă până la 65% în 2015 și creșterea ponderii populației cu acces la canalizare îmbunătățită până la 65% în 2015.

Accesul populației la sistemele de alimentare cu apă și canalizare asigură confortul populației, astfel poate fi considerat un obiectiv mai curând social, decât de mediu. Indicatorii de mediu ar fi reflectați în calitatea și cantitatea apei, necesară pentru asigurarea populației cu apă conform normelor. Totodată, această calitate este influențată de sursele de poluare, provenite în mare parte din activitățile antropice, inclusiv din sistemele de canalizare și epurare a apelor. În aceste condiții funcționalitatea stațiilor de epurare a apelor uzate este foarte importantă pentru diminuarea poluării apelor de suprafață și a mediului în general. Prin urmare, ar fi mult mai indicat ca la calcularea indicatorului de acces al populației la canalizare îmbunătățită să se țină cont și de starea sistemelor de canalizare și funcționarea stațiilor de epurare a apelor uzate. Este important să avem în vedere că, referindu-ne la calitatea surselor de aprovizionare cu apă, aceasta dictează costurile de tratare a apelor furnizate consumatorilor prin apeducte. De asemenea, starea sistemelor de aprovizionare este importantă pentru diminuarea pierderilor în rețea. Toți acești factori joacă un rol semnificativ la stabilirea tarifelor pentru consumul de apă și canalizare, cu un impact important asupra veniturilor populației.

Prin urmare, managementul resurselor de apă în Republica Moldova este departe de a fi unul durabil și necesită a fi eficientizat și armonizat. Este importantă aplicarea prevederilor Legii Apelor nr. 272 din 23.12.2011⁸, recent aprobată în Parlamentul Republicii Moldova, care prevede gestionarea integrată a resurselor de apă la nivel de bazin acvatic, ceea ce presupune satisfacerea necesităților locuitorilor situați în bazin, dar și păstrarea resurselor de apă. În continuare e necesar să fie depuse eforturi

8 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=342978>, consultat la 10.05.2012

Obiectivul 7

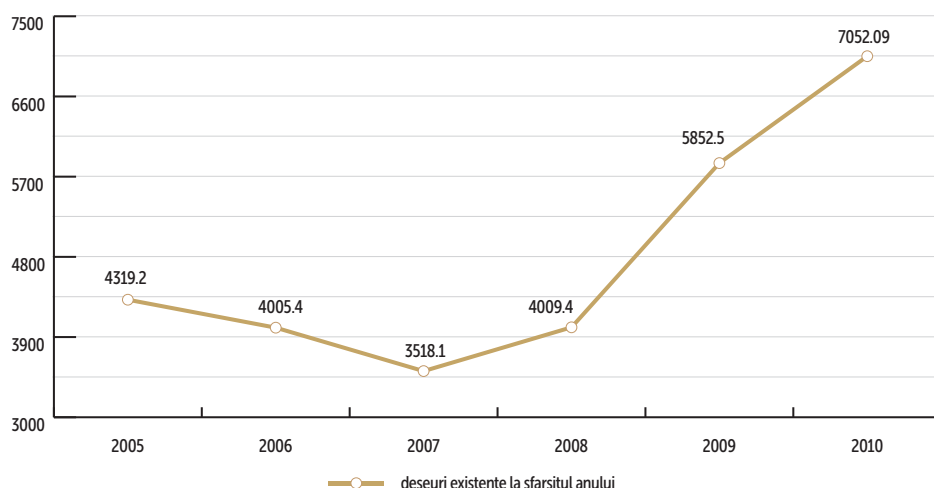
consolidate pentru crearea mecanismelor de funcționare al acestui document politic, atât la nivel de acte regulatorii, cât și la nivel instituțional.

Ținând cont de starea resurselor de apă în Moldova, reflectată sumar anterior, este crucială implicarea activă a tuturor părților interesate pentru redresarea situației și diminuarea în continuare a presiunii exercitate asupra ecosistemelor, pentru asigurarea unui mediu durabil.

2.4. Managementul deșeurilor

Administrarea deșeurilor în Republica Moldova rămâne a fi o problemă dificilă și încă nerezolvată. Cu toate că domeniul protecției mediului este reglementat de un șir important de acte legislative și normative, aspectul legal al gestionării deșeurilor lasă mult de dorit, fiind necesară atât restructurarea cadrului legal și instituțional, cât și crearea unui sistem integru de reciclare și valorificare a deșeurilor.

Figura 2.7.
Cantitatea de deșeuri existente (mii tone)

Sursa: Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. 2011. (pag. 53)

În prezent, problema deșeurilor se manifestă, tot mai acut, din cauza creșterii cantității și diversității acestora, precum și a impactului lor negativ, tot mai pronunțat, asupra mediului înconjurător. Dezvoltarea urbanistică și industrială a localităților, precum și creșterea generală a nivelului de trai al populației, antrenează producerea unor cantități din ce în ce mai mari de deșeuri (fig. 2.7).

Varietatea substanțelor organice și neorganice conținute fac ca procesul degradării aerobe și anaerobe cu microorganisme să fie dificil de condus, provocând, în cazul evacuării și depozitării necontrolate, atât poluarea solului, cât și al aerului și al apei. Sunt afectate, de asemenea, ecosistemele din vecinătatea acestor depozite, creându-se mari dezechilibre în cadrul lanțurilor trofice.

Formarea deșeurilor este în mare măsură rezultatul folosirii ineficiente a materiei prime și energiei în procesele de producție care duc la pierderi economice și cheltuieli suplimentare pentru colectarea, prelucrarea și lichidarea deșeurilor generate. Problema administrării deșeurilor în Republica Moldova s-a conturat ca domeniu odată cu apariția spectrului larg al mărfurilor de consum curent, inclusiv al ambalajului.

În fond, principiul dezvoltării durabile în domeniul gestionării deșeurilor stipulează: reducerea cantității de deșeuri, inclusiv a celor periculoase; utilizarea deșeurilor în calitate de materie primă secundară;

închumarea deșeurilor nerecuperabile la depozite fără a cauza prejudicii mediului; utilizarea deșeurilor combustibile în calitate de combustibil alternativ cu scopul producerii energiei electrice și termice.

Managementul deșeurilor este parte componentă a tuturor programelor de protecție a mediului. Prin soluționarea problemelor de management al deșeurilor se realizează obiectivele de protecție a mediului. Problemele de management pot fi rezolvate adecvat în cazul când sunt elaborate standarde concrete de mediu pentru reglementarea activităților de gestionare a deșeurilor.

Rolul principal în administrarea deșeurilor la nivel local revine autorităților administrației publice locale, iar rezultatele depind în mare măsură de capacitatea acestora de a organiza lucrul și de modalitatea de implicare al agenților economici și a societății civile în atragerea surselor financiare necesare pentru implementarea unui sistem adecvat de management al deșeurilor. Autoritățile publice locale pot să creeze sistemul de management al deșeurilor municipale în mod individual, prin întreprinderile municipale sau să concesioneze serviciul de salubritate agenților economici de profil. La momentul actual, autoritățile publice locale conștientizează necesitatea creării sistemelor de management al deșeurilor și sunt în căutarea soluțiilor pentru problema în cauză. Treptat se realizează procesele de colectare și transportare a deșeurilor, însă infrastructura adecvată pentru depozitarea acestora lipsește.

Datele privind gestionarea deșeurilor în Republica Moldova fac distincție între două categorii importante de deșeuri: – deșeuri municipale și – deșeuri de producție.

Prin deșeuri municipale înțelegem totalitatea deșeurilor generate în mediul urban și rural din gospodării, instituții, unități comerciale, agenți economici (deșeuri menajere și asimilabile), deșeurile stradale colectate din spații publice, străzi, parcuri, spații verzi, deșeurile din construcții-demolări și nămolurile de la epurarea apelor uzate orășenești. Deșeurile menajere solide din zonele rurale și urbane variază între 0.5-0.9 kg/locuitor/zi.⁹

Deșeurile rurale diferă de deșeurile urbane prin compoziție și cantitate. Deșeurile generate în localitățile rurale nu au făcut până acum obiectul statisticii deșeurilor în Republica Moldova, deoarece sunt greu de urmărit în condițiile inexistenței în comune și sate a serviciilor publice de salubritate. Cantitățile de deșeuri rurale pot fi doar evaluate și approximate.

Agravarea problemei deșeurilor, în special a deșeurilor menajere solide, este generată de modul defectuos în care sunt soluționate în prezent diferite etape de procesare a deșeurilor.

Cea mai răspândită metodă de tratare a deșeurilor menajere este depozitarea pe sol, care reprezintă o sursă importantă de poluare a solului și apelor subterane. Evacuarea deșeurilor la gunoiști rămâne a fi o modalitate de bază în eliminarea deșeurilor.

Până în prezent au fost inventariate 1,868 depozite de deșeuri menajere solide care ocupă o suprafață totală de 1,347.07 ha,¹⁰ dintre care:

- ♦ 13 depozite de deșeuri menajere solide sunt construite și amenajate conform proiectelor de execuție avizate pozitiv de către Expertiza

⁹ Anuarul IES – 2010. Protecția mediului în Republica Moldova. Ministerul Mediului, Inspectoratul Ecologic de Stat. 2011. (pag. 67). [http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Anuarul IES 2010.pdf](http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Anuarul%20IES%202010.pdf)

¹⁰ Anuarul IES – 2010. Protecția mediului în Republica Moldova. Ministerul Mediului, Inspectoratul Ecologic de Stat. 2011. (pag.67). [http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Anuarul IES 2010.pdf](http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Anuarul%20IES%202010.pdf)

Asigurarea unui mediu durabil**Obiectivul 7**

Ecologică de Stat. Poligoanele de deșeuri sunt gestionate de către Serviciile Comunale Locale și Autoritățile administrațiilor publice locale;

- ♦ 1,011 depozite pentru stocarea și neutralizarea deșeurilor sunt construite în lipsa proiectelor de execuție. Aceste depozite de deșeuri nu sunt amenajate într-un sistem de depozitare controlată. Procesele verbale de selectare a teritoriilor sunt coordonate cu organele abilitate din teritoriu;
- ♦ 844 de depozite nu corespund cerințelor sanitaro-ecologice, ele fiind amplasate cu încălcarea condițiilor geologice și hidrologice, constituind zone periculoase, insalubre, cu pericol de poluare a apelor subterane și de suprafață.

Majoritatea depozitelor sunt supraîncărcate și nesupravegheate de personal calificat. Din această cauză o parte din deșeuri se depozitează în afara perimetrelor atribuite, extinzând suprafața depozitului. În multe localități nu există gunoiști amenajate, foarte lent se implementează proiectele-tip pentru construcția depozitelor de deșeuri menajere solide.

În Republica Moldova deșeurile biodegradabile nu sunt colectate separat, ci sunt depozitate în depozitele de deșeuri municipale. Deșeurile de ambalaje se regăsesc în procent semnificativ în cantitatea de deșeuri municipale și asimilate din comerț, industrie, etc., colectate separat. Colectarea separată a deșeurilor menajere solide nu este o practică generală răspândită în țară. Astfel de încercări sunt realizate sporadic, mai mult la inițiativa unor agenți economici sau grupuri civice, inclusiv organizații ale societății civile. Astfel de proiecte pilot vizează mai mult colectarea de PET-uri (sticle de masă plastică). La momentul actual nu se duce evidența acestei fracții de deșeuri în totalul deșeurilor colectate separat. Structura ambalajelor pe tip de material este următoarea: resturi alimentare – 56%, hârtie și carton – 7%, plastic – 12%, sticlă – 7%, metal – 4%, lemn – 3%, textile – 5%.¹¹

Se consideră că întreaga cantitate de ambalaje introdusă în țară devine deșeu. Obiectivul principal al gestionării ambalajelor și deșeurilor de ambalaje îl constituie, în primul rând, prevenirea generării deșeurilor de ambalaje și apoi, măsuri de reutilizare, reciclare, precum și alte forme de recuperare a deșeurilor de ambalaje în scopul reducerii cantităților eliminate prin depozitare finală. Legislația trebuie să impună producătorilor și importatorilor de ambalaje și produse ambalate să reducă volumul deșeurilor de ambalaje prin optimizarea proceselor tehnologice, prin reducerea cantităților de materiale necesare confecționării ambalajelor, precum și prin confecționarea/fabricarea de ambalaje reutilizabile.

Gestionarea deșeurilor municipale cuprinde toate activitățile de colectare, transport, tratare, valorificare și eliminare a deșeurilor, inclusiv supravegherea acestor operații. Obiectivele prioritare ale gestionării deșeurilor sunt: prevenirea și reducerea producerii de deșeuri și a gradului de pericolozitate a acestora, reutilizarea, valorificarea deșeurilor prin reciclare, recuperare ca materii prime secundare sau utilizarea deșeurilor ca sursă de energie.

Ca și în cazul celorlalte subiecte abordate anterior, indicatorii luați în calcul la asigurarea ponderii populației cu acces la salubritate sunt formulați sub aspect cantitativ și mai puțin calitativ. La capitolul de management al deșeurilor, Republica Moldova are foarte multe de realizat în direcția:

- ♦ armonizării legislației naționale cu legislația Uniunii Europene;
- ♦ construcției depozitelor, conform cerințelor ecologice și igienico-sanitare;

11 Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. 2011. (pag. 132). <http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Raport RO IEG 2007-2010.pdf>

- ◆ lichidării gunoiștilor ilegale;
- ◆ creării infrastructurii de colectare separată a deșeurilor în toate localitățile;
- ◆ creării premiselor adecvate și dezvoltării sistemului de reciclare a deșeurilor, inclusiv a celor organice;
- ◆ lichidării deșeurilor periculoase, moștenite din perioada sovietică, cum ar fi depozitele de pesticide;
- ◆ efectuării controlului riguros al importului substanțelor periculoase (de exemplu pesticidele și ierbicidele);
- ◆ reducerii consumului de produse care se transformă în deșeuri nereciclabile.

Concluzia celor expuse în acest capitol este că atenția trebuie să fie sporită pe **calitatea** componentelor de mediu, care sunt într-o relație interdependentă cu aspectele sociale și aspectele economice. Calitatea mediului depinde de anumiți factori-cheie, care pot oferi garanția durabilității ecosistemelor. Dintre acestea am putea enumera: conștientizarea interdependenței între calitatea mediului ambiant și calitatea vieții populației; formularea unei viziuni clare și bine determinate a factorilor de decizie despre direcția de dezvoltare bazată pe principiile dezvoltării durabile; dezvoltarea politicilor corespunzătoare, respectând exigențele principiilor dezvoltării durabile; crearea mecanismelor funcționale de prevenire și control a poluării; responsabilizarea factorilor de decizie, a sectorului privat și a populației vis-a-vis de protecția mediului.

Sub acest aspect, există necesitatea implicării tuturor actorilor care contribuie la dezvoltare: guvern, sectorul privat, organizații ale societății civile și partenerii de dezvoltare. Conjugarea eforturilor acestor actori-cheie, într-un spațiu de dialog constructiv, eliminând ambițiile individuale, au șanse să ofere oportunitatea construirii unei societăți sănătoase și durabile.

CAPITOLUL 3.

ROLUL SOCIETĂȚII CIVILE ÎN ATINGEREA ODM 7

Continuând șirul de idei expuse anterior, vom încerca să analizăm potențialul organizațiilor societății civile actuale de a se implica în procesul de dezvoltare a țării, sub aspect de implicare la capitolele ce țin de țintele naționale ale Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului 7 – Asigurarea unui mediu durabil. Societatea civilă de mediu a cunoscut o dinamică variată în timp, din momentul proclamării independenței Republicii Moldova și până în prezent.

Activismul civic în domeniul protecției mediului a fost semnalat în Moldova încă la sfârșitul anilor '80, prin organizarea expedițiilor ecologice pe fluviul Nistru de către un grup de inițiativă. Încă pe timpurile respective, în condiții nu tocmai propice pentru manifestarea libertății de exprimare, acești iubitori ai naturii semnalau problemele potențiale ale fluviului, totodată relatând descrieri ale patrimoniului peisagistic natural al țării. Aceste reflecții se regăseau în cotidianul național al timpurilor respective – “Literatura și Arta”.

Odată cu proclamarea independenței Republicii Moldova și constituirea cadrului legislativ, care facilita înregistrarea asociațiilor obștești, aceste grupuri de inițiativă au fost instituționalizate. Printre primele organizații neguvernamentale de mediu pot fi enumerate: Mișcarea Ecologistă din Moldova, Societatea Ecologică “BIOTICA”, Asociația Obștească “BIOS”, Centrul Republican pentru Copii și Tineret “Gutta Club”, Asociația Obștească “Calitatea Mediului”, Asociația Obștească “Ave Natura”. Tot în acea perioadă au luat naștere două publicații periodice pentru promovarea și diseminarea informației de protecție a mediului – Publicația periodică “Natura” și Publicația obștească ecologistă pentru copii și adolescenți “Gutta”.

Principala sursă de finanțare a organizațiilor neguvernamentale fondate în anii '90 erau organizațiile internaționale din acea perioadă (ISAR, Fundația Eurasia, Fundația Soros, Ambasada SUA din Republica Moldova), care și-au manifestat interesul pentru susținerea democrației în tânără Republică Moldova sub aspecte de protecție a mediului. Trebuie de menționat faptul, că o parte din aceste organizații neguvernamentale sunt active și în prezent, aducând experiența lor în elaborarea și implementarea politicilor de mediu din țară.

În cadrul celei de-a 3-a Conferințe Ministeriale “Un mediu pentru Europa”, care a avut loc la Sofia, Bulgaria, în perioada 23-25 octombrie 1995, a fost lansată ideea de creare a noilor Centre Regionale de Mediu cu scopul îmbunătățirii accesului publicului la informația de mediu în țările în tranziție. Astfel, în urma acestei inițiative, a fost instituit Centrul Regional de Mediu Moldova (REC Moldova) prin Hotărârea de Guvern nr. 1071 din 22.10.1998. Conform statutului, REC Moldova este o organizație non-profit cu caracter internațional, fondată de Comisia Uniunii Europene și Guvernul Republicii Moldova. Organizația a fost înființată cu scopul acordării asistenței ONG-urilor în efortul lor de soluționare a problemelor de mediu din Republica Moldova.

Odată cu apariția REC Moldova, societatea civilă de mediu a cunoscut o explozie de organizații neguvernamentale care și-au manifestat interesul de implementare a diferitor activități în domeniul

protecției mediului. Ținând cont de faptul, că organizația acorda asistență financiară asociațiilor obștești de mediu, donatorii existenți la acea perioadă de timp în Moldova, în mod neformal, au încheiat programele sale de granturi pentru protecția mediului, canalizându-și atenția spre alte sectoare, precum cel social, democrație, transparență, economic, etc.

În perioada anilor 1999 – 2006, REC Moldova a derulat programe de granturi pentru ONG-uri în valoare totală de circa 500.000 euro, majoritatea lor fiind din asistența Comisiei Uniunii Europene. Anual erau finanțate circa 50 de proiecte depuse de organizațiile neguvernamentale din Moldova. Totodată, REC Moldova a acordat asistență informațională prin distribuirea de publicații, acces la Internet, creșterea capacităților și organizarea forumurilor pentru ONG-urile interesate de protecția mediului. Având această asistență financiară, societatea civilă de mediu a cunoscut o explozie cantitativă a numărului de organizații neguvernamentale de mediu, înregistrate la nivel național și local. Astfel, distribuirea geografică a acestor organizații era pe întreg teritoriul țării, totuși cu o pondere importantă în municipiul Chișinău.

Conform primului Ghid al ONG-urilor de protecție a mediului, elaborat în 2004, au fost incluse 200 de organizații neguvernamentale, 9 dintre care fiind localizate în partea stângă a Nistrului. Cu toate acestea, numărul estimativ al ONG-urilor de protecție a mediului, la acea perioadă de timp, totaliza cca 430 de organizații¹.

Odată cu încheierea asistenței acordate de REC Moldova pentru organizațiile neguvernamentale, în anul 2006, datorită existenței precare a altor surse de finanțare a ONG-urilor de mediu, numărul celor active a cunoscut o scădere bruscă. Astfel, a doua ediție a Ghidului ONG-urilor de mediu din Republica Moldova, publicat în anul 2008 număra 114 organizații neguvernamentale de mediu, cu o prezență de 5 asociații în regiunea transnistreană.

După o pauză de 4 ani, în februarie 2011, la inițiativa unui grup de ONG-uri de protecție a mediului, Fundația Milieucontact International, EcoContact, Centrul Național de Mediu și Pro Dezvoltare Rurală, a fost organizată o nouă ediție a Forumului ONG-urilor de mediu, unul din obiectivele căruia era o evaluare sumară a situației actuale a organizațiilor societății civile de mediu din Republica Moldova. Participarea la Forum s-a făcut în baza unor formulare de înregistrare, distribuite prin sursele de informare în masă. Astfel, pentru participare la Forum au aplicat reprezentanți ai 63 de ONG-uri de mediu din Republica Moldova, dintre care 3 organizații din regiunea transnistreană. Bineînțeles că din perspectiva participării la Forum nu putem face o concluzie finală cu privire la modul de evoluție a organizațiilor societății civile de mediu, însă, prin comparație cu perioadele precedente, putem constata, că numărul ONG-urilor de mediu este într-un declin continuu. De asemenea, merită de menționat faptul, că în cadrul Forumului au participat și reprezentanți ai sectorului neguvernamental din alte domenii de interes, cum ar fi: drepturile omului, jurnalism, social, tineret, agricultură, pentru a se familiariza cu activitățile întreprinse de organizațiile neguvernamentale de mediu și pentru a oferi posibilitatea stabilirii unor parteneriate intersectoriale neguvernamentale, în ideea sporirii gradului de implicare mai calitativă în elaborarea, monitorizarea și implementarea politicilor de țară din partea sectorului asociativ. Astfel, în cadrul Forumului au participat 12 ONG-uri din alte domenii, cum ar fi: Amnesty International, Transparency International, Centrul de Resurse “Tineri și Liberi”, Hyde Park, Fundația Est Europeană, Centrul de Jurnalism Independent, Centrul Tănarului Jurnalist din Moldova, Asociația PromoLex, etc.

Până în prezent nu a fost sumarizată o evaluare, atât cantitativă, cât și calitativă, a proiectelor și acțiunilor de mediu implementate de către societatea civilă din Republica Moldova, ceea ce ar fi oferit

¹ Ghidul ONG-urilor de protecție a mediului, REC Moldova, 2004

posibilitatea unei analize ample a aportului societății civile la starea mediului din Republica Moldova. Totuși, făcând o analiză a formularelor de aplicare pentru participare la Forumul ONG-urilor de mediu din 2011, putem constata, că în perioada 2006-2010 au apărut o serie de organizații ale societății civile de mediu care implementează activități și proiecte de protecție a mediului. Astfel, dintre acestea putem enumera organizațiile: Renașterea Rurală, Pro Dezvoltare Rurală, EcoContact, Centrul Național de Mediu, Centrul de Dezvoltare Regională Cahul, Satul meu-Țiganca, Apa Codrilor, Eco-Șuri, Medium, Vișoara, Solidaritate Europeană pentru Apă Moldova, Asociația Femeilor pentru Protecția Mediului și Dezvoltarea Durabilă, Apă Bună, Centru de Mediere și Consultanță pentru Tineri, Izvoarașul, Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă, Certitudine, Pomul vieții, Uniunea pentru Valorificarea deșeurilor – Pentru o Moldovă curată. În total, în ultimii 5 ani, conform aceluiași metode de evaluare, în perioada anilor 2006-2010, au fost implementate proiecte în domeniul protecției mediului de către 41 de organizații ale societății civile din Republica Moldova, atât de mediu, cât și din alte domenii. Astfel, în perioada menționată, s-au realizat de către sectorul asociativ, proiecte în domeniul aprovizionării cu apă potabilă și canalizare, managementului deșeurilor și poluanților organici persistenți, protecției biodiversității, promovării eco-turismului, educației ecologice, accesului la justiție și implicării publicului în procesul de luare a deciziilor, cu o pondere mare pentru activități ce țin de creșterea nivelului de informare și conștientizare a populației cu privire la aspectele de mediu.

Continuând tradiția anterioară, Fundația Milieucontact International și EcoContact au organizat în februarie 2012 următoarea ediție a Forumului ONG-urilor de mediu. Programul Forumului a cuprins două zile de dezbateri între exponenți ai organizațiilor non-guvernamentale din țară, mediului academic și jurnaliști, pe marginea situației actuale privind rolul ONG-lor de mediu la nivel local, nivelului cooperării regionale și internaționale, evoluțiilor legate de promovarea unor abordări noi în gestionarea deșeurilor, apelor și calității solului, a perspectivelor dezvoltării societății civile în acest context și rolul acestora la dezvoltarea domeniului în care activează.

Scopul Forumului a fost de consolidare a organizațiilor societății civile de mediu din Republica Moldova prin dialog, cooperare și schimb de experiență. La eveniment au fost puse în discuții și obiectivele ONG-urilor de mediu în cadrul Strategiei de dezvoltare a ONG-urilor pentru 2012-2015. În cadrul forumului, structurat pe mai multe ateliere tematice, au fost abordate o diversitate de provocări discutate, printre care: determinarea poziției ONG-urilor în domeniul dezvoltării durabile și probleme de mediu, axându-se pe aspecte ce țin de schimbările climatice, educația pentru dezvoltarea durabilă, procesele de tranziție către democrație, cu evidențierea suportului din partea organizațiilor internaționale. La eveniment au participat cca 120 de reprezentanți ai ONG-urilor de mediu, inclusiv 20 de reprezentanți din partea stângă a Nistrului, ai autorităților centrale de mediu, reprezentanți ai ONG-lor internaționale și mass-media.

Astfel, constatăm în ultimul timp o intensificare a numărului de organizații interesate de domeniul protecției mediului. De asemenea, în rezultatul acestor activități a fost consolidată colaborarea cu organizațiile neguvernamentale din alte domenii de interes.

Până la momentul actual, organizațiile societății civile de mediu nu au reușit să se organizeze într-o rețea durabilă, care ar putea influența politicile din țară, promovând protecția mediului și principiile dezvoltării durabile. Totuși, nu putem spune că astfel de încercări nu au existat pe parcursul independenței Moldovei. A fost făcut un pas important în consolidarea sectorului asociativ de mediu prin relansarea forumurilor și crearea unei platforme virtuale de comunicare, care înregistrează circa 160 de adrese de e-mail a circa 100 de reprezentanți ai organizațiilor societății civile de protecție a mediului.

Totodată este important de menționat participarea ONG-urilor de mediu în cadrul unor rețele ale sectorului asociativ din republică, cum ar fi Consiliul Național al ONG-urilor și Consiliul Național de Participare, creat la inițiativa Prim-ministrului Republicii Moldova, în calitate de organ consultativ. Antrenarea organizațiilor societății civile de mediu în astfel de rețele naționale are un efect pozitiv la influențarea politicilor din domeniu.

Făcând o analiză a surselor de finanțare a activităților realizate de ONG-urile din domeniul protecției mediului, în baza formularelor de înregistrare la forumul ONG-urilor de mediu din 2011 și 2012, remarcăm faptul, că proveniența fondurilor sunt din exterior, fie acordată direct, fie intermediară. Această situație este valabilă pentru tot sectorul asociativ și nu doar pentru organizațiile de mediu.

Totodată, organizațiile societății civile au oportunitatea de a obține finanțarea inițiativelor în domeniul protecției mediului din partea Fondului Ecologic Național (FEN), administrat de Ministerul Mediului, precum și din partea Fondurilor Ecologice Locale de Mediu, administrate de Inspecțiile Ecologice raionale. Cota acestor finanțări însă este nesemnificativă raportată la potențialul de finanțare al FEN. Astfel, din totalul finanțărilor acordate în anul 2010, organizațiile societății civile au obținut doar 0.9%, ceea ce înseamnă 1.2 mln. lei.² În anul 2011, absorbția generală a Fondului Ecologic Național a crescut cu 46.27%, fiind alocate 194.98 mln. lei pentru realizarea proiectelor relevante protecției mediului. Astfel, finanțările acordate pentru organizațiile societății civile au constituit cca 2.6 mln. lei, ceea ce înseamnă 1.33% din totalul fondurilor distribuite.³

Urmărind opiniile ONG-urilor, expuse pe platforma electronică de comunicare, dar și în discuții individuale, organizațiile societății civile de mediu în ansamblu sunt nemulțumite de administrarea fondului ecologic național, argumentate prin transparența precară a metodei de selectare a proiectelor, prin sistemul de finanțare dificil, precum și prin eficiența finanțărilor acordate. Aceste și alte aspecte au fost sesizate de Curtea de Conturi în raportul auditului Fondului Ecologic Național pentru perioada anilor 2008-2009⁴, publicat în Monitorul Oficial nr. 124-125 la 20.07.2010. În cadrul raportului de audit, Curtea de Conturi a enumerat un șir de măsuri necesare pentru a fi implementate în vederea eficientizării utilizării mijloacelor financiare alocate, ceea ce presupunea o restructurare integrală a FEN. Termenul de execuție acordat pentru implementarea celor recomandate era de 6 luni. Spre regret, până în prezent aceste prevederi nu au fost implemetate, ceea ce în continuare lasă semne de întrebare referitor la eficiența de funcționare a fondurilor ecologice din țară.

Trebuie de remarcat faptul, că organizațiile societății civile sunt slab antrenate în alte forme de finanțare a activităților acestora, decât cele tradiționale prin absorbția finanțărilor nerambursabile din surse externe sau naționale. Acest impediment joacă un rol important la gradul de manifestare a lor în societate. Prin urmare, necesită o concentrare deosebită asupra dezvoltării instrumentelor adecvate și creșterea capacităților pentru evoluția durabilă a organizațiilor neguvernamentale în Republica Moldova, cu scopul implicării lor active în elaborarea, implementarea și monitorizarea politicilor naționale. Această prerogativă a stat la baza elaborării noii Strategii de Dezvoltare a ONG-urilor 2012-2015, care are drept obiectiv dezvoltarea sectorului în ansamblu, inclusiv cel din domeniul protecției mediului.

2 Investigarea transparenței și eficienței economice a utilizării Fondurilor Ecologice. Centrul Analitic Independent Expert-Grup. 2011. http://expert-grup.org/library_upld/d366.pdf

3 Lista proiectelor aprobate pentru finanțare și finanțate din Fondul Ecologic Național pentru anul 2011. http://www.mediugov.md/md/act_fen/

4 Hotărârea Curții de Conturi nr. 33 din 21.05.2010 privind Raportul auditului Fondului Ecologic Național pentru perioada anilor 2008-2009. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335315>

3.1. Cunoașterea agendei internaționale de dezvoltare

Din cercetarea efectuată, constatăm că majoritatea ONG-urilor sunt familiarizate cu Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, precum și cu o bună parte din documentele internaționale de dezvoltare, cum ar fi: Declarațiile Mileniului 2000, Declarația de la Paris 2005, Agenda pentru Acțiune de la Accra 2008, Principiile de la Istanbul pentru dezvoltare efectivă a organizațiilor societății civile 2009, Parteneriatul pentru Cooperare Efectivă în domeniul Dezvoltării de la Busan 2011, Cadrul Internațional al Organizațiilor Societății Civile pentru Eficacitatea Dezvoltării 2011. De asemenea, organizațiile neguvernamentale urmăresc rapoartele naționale privind implementarea ODM-urilor, precum și cunosc documentele strategice naționale, regionale și locale de dezvoltare a țării, relevante ținutelor naționale ale ODM-urilor.

Totodată, o bună parte din organizații ale societății civile se pronunță pentru un interes mediu față de ODM-uri. În cazul ținutelor naționale ale **ODM 7** „Asigurarea unui mediu durabil”, acest lucru poate fi explicat prin faptul, că prin definire și conform legislației în vigoare, indicatorii cantitativi pot fi atinși doar prin implicarea directă a autorităților publice locale sau centrale. Autoritățile publice locale sunt cele responsabile pentru administrarea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare, precum și pentru asigurarea serviciilor de salubritate. Iar autoritățile publice centrale, Ministerul Mediului și Agenția „Moldsilva”, sunt abilitate cu managementul pădurilor și ariilor protejate. Finanțarea acestor domenii este coordonată mai mult la nivel central, ONG-urile fiind puțin implicate în acest proces. Poate fi invocată și slaba deschidere de cooperare, manifestată anterior, a autorităților locale și centrale cu organizațiile neguvernamentale. Acum un an, doi, în perioadă regimului comunist și anterior, cooperarea autorităților publice centrale cu organizațiile societății civile era una formală, inclusiv și poziția lor față de societatea civilă era mai mult ostilă. Organizațiile neguvernamentale nefiind considerate parteneri de încredere, având un eventual potențial intelectual, care putea fi valorificat într-o conlucrare constructivă. Pe de altă parte, autoritățile publice locale puțin conștientizau responsabilitățile care le revin în condițiile descentralizării serviciilor publice, unele dintre ele având și un potențial slab pentru generarea de soluții prin stabilirea unor parteneriate avantajoase cu organizațiile societății civile. Societatea civilă era întotdeauna privită ca un oponent care critică, ceea ce deranjează autoritățile în dorința lor de acumulare de credite electorale.

Nu putem spune cu siguranță totală, că din 2009 încoace, după abolirea regimului comunist, situația a fost schimbată radical și cooperarea dintre autorități și organizațiile societății civile este una fără impedimente. Ceea ce constatăm cu certitudine este deschiderea de care dau dovadă ambii actori ai relației de parteneriat, în care ambii învață să fie parteneri de încredere. Și autoritățile centrale, dar și cele locale au sesizat în membrii societății civile actori care au potențialul de a contribui la procesul de luare a deciziilor și de aplicare a acestor decizii în practică, astfel contrubind la dezvoltarea societății. Acest potențial poate fi valorificat doar prin parteneriate egale, care vor genera avantaje reciproce în sprijinul dezvoltării.

În acest scop există necesitatea creării premiselor necesare dezvoltării societății civile prin elaborarea politicilor naționale adecvate care vor stimula implicarea activă a organizațiilor neguvernamentale în viața societății.

Practica de subcontractare a serviciilor prestate de organizații neguvernamentale, ca un instrument de cooperare între autorități și societate civilă, a fost și rămâne a fi una slab răspândită. De asemenea, practica dezvoltării unor proiecte de parteneriat între APL-uri și ONG-uri, ce vizează dezvoltarea infrastructurii publice sau cerșterea suprafeței terenurilor împădurite, este slab dezvoltată. Lucru

explicabil probabil și din cauza capacităților precare ale autorităților locale și a multor organizații neguvernamentale în elaborarea proiectelor de infrastructură, ce presupune gestionarea unor valori financiare importante, precum și absența unei viziuni comune cu privire la rolul fiecăruia în cadrul aplicării unui management integrat al resurselor de apă.

Cu toate acestea, putem remarca implicarea organizațiilor neguvernamentale în activități relevante tangențiale cu țintele naționale ale ODM 7, în domeniile protecției și conservării biodiversității, managementului apelor și managementului deșeurilor.

3.2. Advocacy de politici

Făcând o analiză a rapoartelor difuzate de Ministerul Mediului⁵ cu referire la implementarea Legii nr. 239-XVI din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional, putem observa un interes sporit al publicului de a se implica în procesul decizional (fig. 3.1). Este însă dificil de făcut anumite constatări vis-a-vis de tendințe în procesul decizional, număr de organizații implicate sau număr de recomandări recepționate și incluse. Totuși, vedem, în anul 2011, o creștere a numărului de recomandări recepționate cu privire la inițiativele legislative supuse dezbaterilor publice, precum și a numărului de recomandări incluse în aceste acte, în proporție de 88.98%. Presupunem că participarea activă a publicului s-a datorat importanței deciziilor supuse consultărilor publice, cum ar fi: Legea apelor, Legea protecției mediului, Legea privind evaluarea impactului asupra mediului, Legea privind deșeurile, Legea privind substanțele chimice, Strategia Națională de Mediu, Strategia privind managementul deșeurilor și altele. Raportul⁶ face referire la faptul că actele legislative au fost consultate în cadrul a 158 de ședințe a grupurilor de lucru, 7 seminare naționale și 6 – regionale (Bălți, Cimișlia, Chișinău), ceea ce a oferit posibilitatea implicării largi a publicului în procesul de luare a deciziilor, precum și recepți-

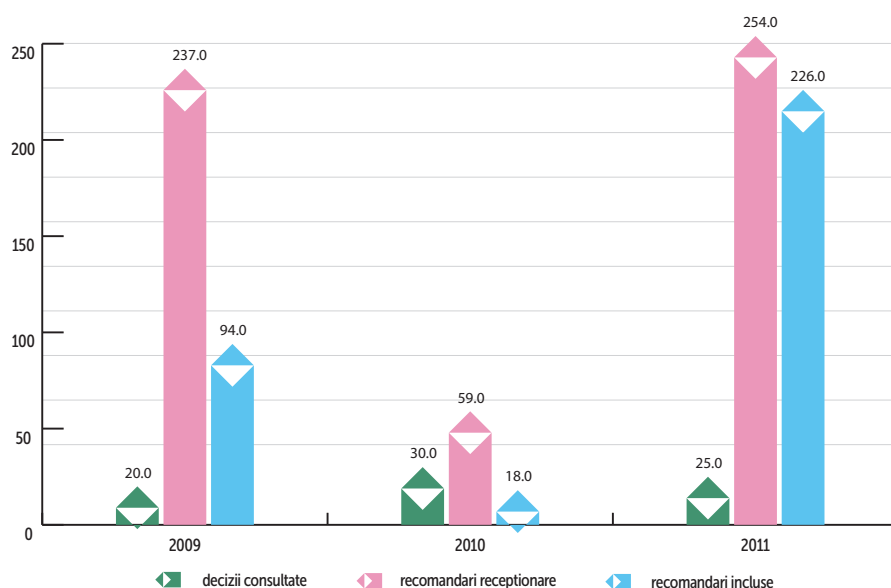

Figura 3.1.
**Implicarea societății
în luarea deciziilor**

Sursa: Raport cu privire la transparența în procesul decizional pentru anii 2009, 2010, 2011. Ministerului Mediului.

onarea comentariilor la documentele discutate. Potrivit raportului, puține recomandări au fost recepționate în urma plasării documentelor pe site-ul Ministerului Mediului, majoritatea lor fiind expuse în cadrul evenimentelor organizate în acest scop. Acest lucru explică decalajul mare de comentarii recepționate în anul 2011 față de anul 2010, când au fost organizate în total doar 19 ședințe consultative.

5 Raport cu privire la transparența în procesul decizional pentru anii 2009, 2010, 2011. Ministerului Mediului. http://www.mediu.gov.md/md/rap_anual/

6 Raport cu privire la transparența în procesul decizional pentru anul 2011. Ministerului Mediului. http://www.mediu.gov.md/md/rap_anual/

În cadrul evenimentelor de consultări publice ale actelor decizionale, participă reprezentanți ai autorităților publice locale, instituțiilor științifice, organizațiilor neguvernamentale și altor părți interesate. O statistică a numărului de recomandări parvenite din partea organizațiilor neguvernamentale nu se face, de aceea este dificil de analizat gradul de implicare al organizațiilor societății civile în procesul de luare a deciziilor. Ceea ce cunoaștem cu certitudine, este faptul că există un număr de organizații ale societății civile, din păcate nu foarte mare, care se implică activ în procesul decizional, după cum putem exemplifica prin asociațiile obștești EcoContact, Asociația Internațională Ecologică a Păstrătorilor Râului ECO-TIRAS, Centrul Național de Mediu, Mișcarea Ecologistă din Moldova.

Modalitățile de implicare în advocacy de politici ale acestor organizații sunt variate: elaborare de studii, elaborare de documente decizionale, organizare de consultări publice, elaborare de documente de poziții, participare în cadrul grupurilor de lucru sau consilii consultative. În majoritatea cazurilor aceste activități sunt realizate în parteneriat cu autoritățile de resort sau cu implicarea lor în proces.

Un exemplu elocvent pentru cazuri de implicare a organizațiilor societății civile în procesul de elaborare de politici de mediu este proiectul Legii cu privire la accesul publicului la informația de mediu. Documentul a fost realizat de către Asociația Internațională Ecologică a Păstrătorilor Râului ECO-TIRAS, cu scopul armonizării legislației naționale de mediu la legislația Uniunii Europene și propus Ministerului Mediului spre inițiere a procesului de consultări publice și adoptare.⁷ Astfel, acest proiect de lege își urmează parcursul spre adoptare, fiind acum inițiată de către autoritatea centrală de mediu, procedura de consultări publice.

În anul 2011 a fost inițiat de către Ministerul Mediului procesul de elaborare a Strategiei Naționale de Mediu 2012-2022, cu suportul financiar al Programului de Dezvoltare al Națiunilor Unite din Moldova. Acest document strategic de importanță națională a fost elaborat pentru asigurarea dreptului la un mediu sănătos și ecologic echilibrat, garantat prin Constituția Republicii Moldova, care să determine principiile de protecție a mediului, folosirea rațională a resurselor naturale și dezvoltarea durabilă a țării. Expertiza acordată în elaborarea strategiei a fost asigurată de membrii Asociației Obștești „EcoContact”. De asemenea, procesul de consultare publică al actului decizional a fost organizat de Ministerul Mediului, în parteneriat cu Asociația Obștească „Centrul Național de Mediu” și Agențiile de Dezvoltare Regională Centru, Nord și Sud, la care au participat reprezentanți ai autorităților publice locale, organelor competente și organizațiilor neguvernamentale. Este un exemplu relevant de implicare al organizațiilor societății civile în procesul de elaborare a politicilor de mediu, în cooperare cu autoritățile centrale și regionale.

Fondurile ecologice sunt instrumente ce permit acumularea și direcționarea resurselor financiare necesare pentru rezolvarea problemelor ecologice. Astfel, în premieră de la crearea fondurilor ecologice în Republica Moldova, în anul 2011 a fost realizat de către Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” un studiu de „Investigare a transparenței și eficienței economice a utilizării Fondurilor Ecologice”.⁸ Acest studiu a analizat modul de funcționare a fondurilor ecologice din țară, oferind o serie de recomandări pentru eficientizarea lor cu scopul implementării politicilor din domeniu. Concluziile rezumate de autori au fost, că Fondurile Ecologice în Republica Moldova au devenit un instrument important în finanțarea politicilor de mediu și în viitorul apropiat acesta nu are alternativă viabilă. Totodată, în activitatea Fondurilor Ecologice există serioase curențe care diminuează considerabil eficiența și eficacitatea mijloacelor publice, inclusiv și prin pierderi financiare directe. Prin urmare sunt necesare măsuri consistente privind sporirea performanței fondurilor ecologice. Recomandările studiului vin să amelioreze activitatea Fondurilor Ecologice prin reformarea substanțială

7 http://eco-tiras.org/index.php?option=com_content&task=view&id=110&Itemid=53, consultat la 30.04.2012

8 <http://expert-grup.org/index.php?go=biblioteca&n=212>, consultat la 30.04.2012

a modului de organizare și reglementare, precum și îmbunătățirea aspectelor ce țin de guvernare și managementul operațional al acestora. Acest raport de analiză a performanței a fost prezentat într-o ședință publică cu participarea reprezentanților Ministerului Mediului, responsabil de administrarea Fondului Ecologic Național, organizațiilor neguvernamentale și altor grupuri interesate.

Dintr-o analiză a situației, un grup de ONG-uri au identificat trei direcții din domeniul protecției mediului, care necesită intervenții urgente din partea autorităților responsabile pentru gestionarea lor. Astfel, în cadrul proiectului „Consolidarea societății civile din Moldova pentru îmbunătățirea mediului”, implementat de Asociația Obștească „EcoContact” au fost create 3 grupuri de lucru formate din organizații neguvernamentale interesate, inclusiv din regiunea Transnistreană și elaborate documente de prezentare a poziției ONG-urilor privind managementul deșeurilor, privind apele de suprafață și privind participarea publicului la luarea deciziilor în materie de mediu.⁹ Documentele au fost discutate la forumurile ONG-urilor de mediu din anii 2011 și 2012, ajustate conform viziunii sectorului și prezentate publicului larg și autorităților competente, inclusiv în cadrul conferințelor de presă.

Implicarea organizațiilor societății civile în advocacy de politici se manifestă și prin participarea lor în diverse grupuri de lucru, consilii naționale, regionale, locale, unde se oferă oportunitatea de influențare a proceselor decizionale. Unul din exemplele elocvente ar putea fi Consiliile Regionale de Dezvoltare, care activează în cadrul Agențiilor de Dezvoltare Regională Centru, Nord și Sud. Din aceste consilii fac parte autoritățile publice locale în proporție de 50%, sectorul privat – 25% și organizațiile neguvernamentale – 25%.¹⁰ Printre prioritățile Strategiilor de Dezvoltare Regională a celor trei regiuni de dezvoltare sunt reabilitarea infrastructurii publice de aprovizionare cu apă și canalizare, de management al deșeurilor, precum și îmbunătățirea factorilor de mediu și atractivității turistice. Pentru implementarea acestor priorități strategice sunt alocate mijloace financiare autorităților publice locale din Fondul Național de Dezvoltare Regională. Deciziile de alocare a fondurilor, precum și de îmbunătățire a strategiilor regionale, în funcție de necesitățile locale transpuse în plan regional, sunt luate și de Consiliul Regional de Dezvoltare, unde expunerea organizațiilor societății civile în cadrul acestui proces decizional joacă un rol notabil.

3.3. Prestarea de servicii

Trebuie să înțelegem faptul, că prestarea de servicii de către organizațiile societății civile nu are o semnificație neapărat în sensul practicării de activitate economică, deși conform Legii cu privire la asociațiile obștești, ele pot executa activități economice, conform prevederilor statutare și cu condiția îndreptării profiturilor obținute pentru realizarea scopurilor prevăzute în statut. Deși această oportunitate există, practici frecvente de realizare a activităților economice de către organizațiile neguvernamentale nu sunt întâlnite.

Din discuțiile purtate cu membrii societății civile, acest lucru se întâmplă, pe de o parte, din necunoștință de cauză de către organizațiile neguvernamentale a modalităților de desfășurare a activităților economice de către acestea. Pe de altă parte, există anumite stereotipuri legate de competențele organizațiilor societății civile, care împiedică autoritățile să le antreneze în activități de subcontractare pentru eventuale lucrări sau servicii. În cadrul licitațiilor publice este încurajată, nu întotdeauna justificat, participarea agenților economici și mai rar al organizațiilor societății civile. Mai mult, sistemul de achitare public, cu plata post livrare serviciu, descurajează participarea organizațiilor societății civile la asemenea acțiuni, ele fiind, la momentul actual, vulnerabile din punct de vedere financiar.

⁹ <http://www.eco.vox.md/index.php/proiecte-realizate>, consultat la 25.04.2012

¹⁰ <http://adrcentru.md/pageview.php?l=ro&idc=374&>, consultat la 25.04.2012

Totodată, un alt factor, ar fi și impedimentele legislative, cum este de exemplu limitarea activităților economice conform listării prevăzute în statutul organizației, care pare să fie nejustificat având în vedere faptul că profitul obținut nu poate fi repartizat, ci este îndreptat pentru realizarea scopurilor statutare.

Oricum, ponderea cea mai mare în formarea bugetelor organizațiilor societății civile îi revine din susținerea nerambursabilă acordată de donatori străini pentru realizarea proiectelor propuse spre finanțare. Respectiv, prin prestarea de servicii de către organizațiile societății civile înțelegem activitățile realizate de ele în serviciul societății, fie prin voluntariat, fie prin proiecte cu finanțare nerambursabilă, fie prin practici economice conform prevederilor statutare.

Prin urmare, vom încerca să facem o analiză a implicării organizațiilor neguvernamentale și eficienței activităților realizate în vederea atingerii ȋntinelor naționale ale **ODM 7** „Asigurarea unui mediu durabil”, prin relatarea unor exemple de servicii prestate de către acestea în acest scop.

Protecția și conservarea biodiversității

Multe din organizațiile societății civile sunt implicate în activități de plantare de arbori, fie în cadrul campaniei „Un arbore pentru dăinuirea noastră”, organizată anual de către Ministerul Mediului, fie în cadrul unor campanii individuale, coordonate cu autoritățile de resort. Plantările organizate de organizațiile neguvernamentale, de cele mai dese ori se realizează pe teritoriile administrate de autoritățile publice locale. Problema unor astfel de activități este durabilitatea lor. Din cele menționate și în capitolul 2 al acestui raport analitic, un procent semnificativ de plantații tinere sunt distruse din cauza pășunatului admis pe terenurile plantate sau din cauza condițiilor climaterice. Pentru a diminua proporția pagubei, aceste plantații necesită a fi supravegheate sau îngrădite și irigate, ceea ce presupune cheltuieli adiționale. Deseori organizațiile neguvernamentale nu dispun de astfel de mijloace, iar autoritățile publice locale nu sunt interesate în administrarea corespunzătoare a terenurilor împădurite. Prin urmare, ar fi necesară implicarea mai activă a autorităților și organelor competente în vederea asigurării gestionării fondului forestier din țară.

Un exemplu relevant în îmbunătățirea sistemului de administrare a rezervațiilor naturale este activitatea desfășurată de Asociația Internațională Ecologică a Păstrătorilor Râului ECO-TIRAS, care a elaborat Planul de Reconstrucție și Management al Rezervației Naturale Iagorlîc. Rezervația naturală științifică „Iagorlîc” a fost fondată în 1988. Amplasarea rezervației este în regiunea Iagorlîcului de Jos, pe malul stâng al Nistrului, și ocupă 836 ha de uscat și 270 ha de suprafață acvatică. Rezervația include și granițele acvatice, și cele terestre, unde sunt create condiții optime pentru înmulțirea animalelor și plantelor. Planul a fost elaborat de către un grup de lucru format din oamenii de știință de pe ambele maluri ale Nistrului. Un lucru important al acestei colaborări a fost aprobarea documentului de către așa-numitele autorități de mediu din regiunea Transnistreană. Planul de management¹¹ și o broșură¹² informativă despre rezervație au fost publicate și diseminate publicului în vederea conștientizării necesității și modalităților de protecție a rezervației.

Societatea Ecologică BIOTICA este un alt exemplu elocvent de participare a organizațiilor neguvernamentale în activități de creștere a ponderii și protecției ariilor protejate de stat. BIOTICA este una din organizațiile create la începuturile proclamării independenței Republicii Moldova. Ea realizează activități în domeniile de protecție a biodiversității, dezvoltare a sectorului asociativ, elaborare de legislație de mediu și politici de protecție a mediului. Activitatea sa recentă este focusată pe elabo-

11 http://eco-tiras.org/index.php?option=com_content&task=view&id=101&Itemid=34, consultat la 24.04.2012

12 http://eco-tiras.org/index.php?option=com_content&task=view&id=97&Itemid=34, consultat la 24.04.2012

rarea Rețelei Ecologice Naționale. BIOTICA a elaborat proiectul cerințelor pentru crearea rețelelor ecologice la diferite nivele, care urmează să fie aprobat de către Ministerul Mediului. De asemenea, organizația s-a implicat activ în elaborarea Programului Național pentru crearea Rețelei Ecologice Naționale. Una dintre contribuțiile sale majore la atingerea țintei de extindere a suprafeței de arii protejate în Republica Moldova a fost recunoașterea oficială a zonei Ramsar „Unguri-Holoșnița”, realizată prin strânsa colaborare a Societății Ecologice BIOTICA cu Ministerul Mediului (Boxa 1). De asemenea, BIOTICA are experiență în elaborarea Planurilor de Management pentru ariile protejate, cum ar fi zonele Ramsar „Nistrul de Jos” și „Unguri-Holoșnița”.¹³

Managementul resurselor de apă

Managementul resurselor de apă în Republica Moldova este asigurat la momentul actual de Codul Apelor, care va fi substituit de Legea Apelor în 2013, fiind recent promulgată și publicată în Monitorul Oficial. Noua lege a fost elaborată în contextul aproximării legislației naționale la legislația Uniunii Europene și prevede administrarea resurselor de apă după principiul bazinal, adică managementul integrat al resurselor de apă.

Boxa 1.

Activități de protecție a biodiversității și creștere a suprafeței ariilor protejate. Studiul de caz al Societății Ecologice BIOTICA

În anul 2005, în rezultatul activității desfășurate de Societatea Ecologică BIOTICA în cooperare cu Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale (MERN), „Unguri-Holoșnița” a fost recunoscută oficial a treia zonă a Convenției Ramsar №1500. Această zonă, care are o semnificație internațională de protecție a păsărilor și multor specii de plante și animale din zone umede, are o suprafață de 15.553 ha, o bună parte fiind amplasată în raionul Soroca și parțial, în raionul Ocnița. Această zonă include terenurile și obiectivele de apă dintre șoselele Soroca-Otaci și frontiera de stat pe fluviul Nistru, întinzându-se de la nord-vestul s. Calarașovca și până la hotarul cu s. Holoșnița spre sud-est. În corespundere cu partea a doua a art. 82 al Legii № 1538-XIII, aceste terenuri rămân în proprietatea posesorilor de terenuri și managementul lor este efectuat în concordanță cu planurile de management, elaborate în corespundere cu Regulamentul cadru al zonelor umede de importanță internațională.

În acest sens, BIOTICA a realizat proiectul „Elaborarea scenariului de management al unei noi zone Ramsar „Unguri-Holoșnița” și întărirea capacităților în domeniul politicilor de folosire rațională cu referire la Convenția Ramsar”. Proiectul a fost susținut de Convenția Ramsar și realizat în cooperare cu MERN.

Obiectivele principale ale proiectului au fost următoarele:

- 1) Evaluarea valorii biodiversității și a patrimoniului în zona Ramsar, propunerea zonării și a metodelor de conservare, reabilitare și folosire durabilă a patrimoniului.
- 2) Creșterea conștientizării părților interesate la nivel local despre importanța cunoașterii și conservării zonei Ramsar, precum și despre

¹³ <http://www.biotica-moldova.org/ru/act.htm>, consultat la 24.04.2012

Asigurarea unui mediu durabil**Obiectivul 7**

- perspectiva dezvoltării turismului ecologic și formarea opiniei pe marginea consolidării instituționale pentru dezvoltarea zonei Ramsar.
- 3) Ridicarea nivelului de informare a populației locale și a persoanelor de decizie la nivel național despre valoarea zonelor umede, precum și importanța folosirii durabile, protecției și administrării acestora.
 - 4) Implicarea specialiștilor din Ucraina, precum și reprezentanților autorităților publice și ONG-urilor despre valoarea regională a acestei zone și perspectivele posibilei colaborări transfrontaliere pentru dezvoltarea respectivei zone Ramsar, recunoașterea zonei pe teritoriul Ucrainei.

În cadrul proiectului a fost elaborat scenariul de management al acestei zone Ramsar. Acest document a fost aprobat de Comitetul Național Ramsar. De asemenea, în cadrul proiectului a fost publicată o broșură „Convenția Ramsar și zonele umede de importanță internațională în Republica Moldova”, disponibilă în limba română și un CD cu toate documentele elaborate în cadrul proiectului care conține pozele tuturor celor 3 zone Ramsar din Republica Moldova.

Sursa: <http://www.biotica-moldova.org/ru/news.htm>

Promovarea principiilor de management integrat al resurselor de apă în Moldova a început mult mai devreme, la inițiativa organizațiilor societății civile. Primul consiliu de bazin a fost creat pe râul Cubolta, care traversează 16 localități situate în raioanele Ocnița, Dondușeni, Drochia, Sângerei și Florești. Constituirea Consiliului de Bazin Cubolta și elaborarea Planului de Management al râului Cubolta a fost coordonată cu Agenția „Apele Moldovei”, autoritate responsabilă de administrarea resurselor de apă din țară. Dintre membrii consiliului fac parte autorități publice locale, organe competente, utilizatori de apă și organizații neguvernamentale. Secretariatul tehnic al Consiliului este asigurat de Asociația Culturală și Tineret „Ormax”¹⁴, care realizează multiple activități de protecție a râului Cubolta, în parteneriat cu autoritățile publice locale și alte organizații neguvernamentale. Cele mai frecvente activități, realizate pe râul Cubolta țin de lichidarea gunoiștilor neautorizate situate în imediata apropiere de râu, care prezintă o importantă sursă de poluare, educarea și creșterea conștientizării populației vis-a-vis de protecția resurselor de apă, monitoringul biologic al calității apei, determinarea calității apei din fântâni prin teste expres și comunicarea publică a rezultatelor, curățirea albiei râului și desfundarea izvoarelor.

Replicând experiența pozitivă acumulată pe râul Cubolta, în cadrul unui parteneriat dintre Agenția de Dezvoltare Regională Centru, Asociația Obștească „Centrul Național de Mediu” și Organizația Teritorială Chișinău a Mișcării Ecologice din Moldova, a fost constituit în 2012 Consiliul de Bazin Bîc (Boxa 2). Activitățile Centrului Național de Mediu (CNM) sunt preponderent focusate pe protecția apelor de suprafață, antrenând autorități publice centrale și locale, organele competente și organizații ale societății civile. În cadrul parteneriatelor create, CNM acordă asistență autorităților publice locale în elaborarea proiectelor pentru atragerea investițiilor de reabilitare a sistemelor de aprovizionare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate, de îmbunătățire a sistemului de management al deșeurilor pentru localitățile aflate în cadrul bazinelor hidrografice ale râurilor Cubolta și Bîc. Infrastructura publică defectuoasă a sistemelor de epurare a apelor uzate și de management a deșeurilor sunt principalele cauze de poluare ale apelor de suprafață, afectând deja și apele subterane, de unde se alimentează cu apă majoritatea populației din localitățile

¹⁴ <http://cubolta.info/>, consultat la 25.04.2012

rurale. Astfel, pentru atenționarea autorităților și a grupurilor interesate despre cazurile existente de poluare a apelor de suprafață, în vederea formării unei imagini de ansamblu și cu scopul facilitării procesului de luare a deciziilor adecvate pentru eliminarea acestor surse, Centrul Național de Mediu, în parteneriat cu „Trimetrica” SRL, dezvoltator de produse TI în Moldova, a elaborat o aplicație electronică „Sursele de poluare on-line”¹⁵ pe care sunt plasate sursele de poluare, însoțite de materiale video, foto și informaționale.

Unul din componentele managementului integrat al resurselor de apă îl constituie și aprovizionarea cu apă, canalizarea și epurarea apelor uzate, care poate fi realizată doar de către autoritățile publice locale, fiind responsabile de asigurarea cu servicii publice a populației. Pentru a contribui la ameliorarea situației, organizațiile neguvernamentale vin să coopereze cu autoritățile publice locale în vederea organizării vizitelor de studiu pentru preluarea experiențelor pozitive, elaborării de proiecte pentru atragerea resurselor financiare de către autoritățile locale pentru investiții în infrastructura de aprovizionare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate, promovarea sistemelor de sanitație descentralizate în localitățile rurale, etc.

Asociația Obștească „Solidaritate Europeană pentru Apă în Moldova” (SEAM) este unul din exemplele pozitive de construire a punților de cooperare între autoritățile publice locale din Moldova cu cele din Franța în sectorul de aprovizionare cu apă și canalizare. Scopul acestei organizații este de a contribui la îmbunătățirea accesului la apă potabilă și sanitație în localitățile din mediul rural al Republicii Moldova, inclusiv prin implicarea tinerilor. Proiectul „Platforma Aleșii locali și Apa” implementat de SEAM are la bază fortificarea colaborării prin schimb de experiență dintre Franța și Moldova, în vederea: creșterii capacităților și cunoștințelor aleșilor locali în domeniul managementului integrat al resurselor de apă; pro-

Boxa 2.

Activități de protecție a resurselor de apă în bazinul râului Bîc. Studiul de caz al Asociației Obștești „Centrul Național de Mediu”

Este bine cunoscut faptul, că râul Bîc este cel mai poluat și degradat râu din Republica Moldova, în bazinul căruia locuiesc aproape un milion de oameni. Situația din bazinul râului Bîc este una stringentă, fără implicarea activă a organelor competente, APL-urilor și locuitorilor, care, din ignoranță, pasivitate, lipsă de cultură ecologică sau responsabilitate, nu acordă prioritate problemelor râului. Astăzi, acesta s-a transformat practic într-un canal de scurgere al apelor uzate provenite de la stațiile de epurare nefuncționale și de la întreprinderile din regiune. Aceste ape uzate ajung în lacurile de acumulare folosite pentru piscicultură, irigație și agrement, având un impact direct asupra sănătății populației și nivelului de trai. Totodată, lipsește un management adecvat al deșeurilor menajere solide inclusiv ale celor organice în tot bazinul râului Bîc ceea ce duce la poluarea excesivă cu nutrienți ale apelor de suprafață din bazinul râului Bîc. Mai mult ca atât, râul Bîc seacă din cauza captării izvoarelor care îl alimentează și din cauza multitudinii de baraje care au fost create în bazinul râului în scopuri de irigare și piscicultură care aduc un impact negativ semnificativ în ceea ce privește secarea și dispariția rapidă a râului Bîc.

În acest sens, în luna decembrie 2011, Asociația Obștească „Centrul Național de Mediu” (CNM) în colaborare cu Agenția de Dezvoltare Regională Centru (ADR Centru) au lansat inițiativa de Reabilitare Ecologică a râului Bîc. Prioritatea inițiativei constă în mobilizarea unui număr cât mai mare de actori ai societății în procesul de salvare a râului Bîc. Totodată, aceasta urmărește

¹⁵ <http://environment.md/>, consultat la data de 25.04.2012

implicarea Ministerului Mediului, Inspectoratului Ecologic de Stat, Agenției „Apele Moldovei”, Centrului Național de Sănătate Publică, autorităților publice locale, Inspecțiilor Ecologice raionale și Centrelor de Sănătate Publică raionale, instituțiilor de învățământ, sectorului asociaativ, agenților economici, agenților mass-media precum și a publicului larg.

Ulterior, în luna februarie 2012, a fost constituit Consiliul de Bazin Bîc. Această structură are la moment în componența sa 17 membri – autorități publice locale, organe competente la nivel central și local, asociații obștești și utilizatori de apă. Consiliul de Bazin este un organ obștesc consultativ în vederea administrării integrate a resurselor de apă după principiul bazinier. Administrarea integrată a resurselor de apă este un principiu nou stipulat în noua Lege privind Apa a RM, promulgată în aprilie 2012 și care se concordează la prevederile Directivei Cadru a UE privind Apa. Conform acestei Directive, pentru fiecare bazin de râu trebuie să fie create Consilii de Bazin și elaborate Planuri de Management pentru o bună administrare a resurselor de apă.

Astfel, CNM, în parteneriat cu ADR Centru și APL-urile din regiune, au purces la atragerea fondurilor pentru evaluarea aprofundată a stării râului care este o primă treaptă în elaborarea planului de management, precum și pentru soluționarea problemelor majore de poluare cu deșeuri menajere solide în orașele Călărași și Ialoveni, cu localitățile adiacente și poluare cu ape uzate neepurate în Anenii Noi.

Concomitent, Centrul Național de Mediu, prin activitățile realizate, contribuie la consolidarea capacităților actorilor ce locuiesc și activează în bazinul râului Bîc (APL-uri, agenți economici, populație) privind gestionarea resurselor de apă; derularea campaniilor de informare și conștientizare; implicarea instituțiilor de învățământ în procesul de monitorizare biologică a râului Bîc; crearea paginii web a Consiliului de Bazin Bîc. De asemenea, CNM își propune să atragă atenția mass-mediei și ai agenților economici în activitățile de creștere a nivelului de conștientizare a tuturor actorilor ce conviețuiesc în bazinul râului Bîc, despre importanța protecției resurselor de apă, ca element primordial al vieții.

Sursa: <http://environment.md/index.php/ro/ce-facem/salvati-raul-bic>

movarea și dezvoltarea unor instrumente și structuri pentru managementul integrat al resurselor de apă la nivel comunitar, intercomunal și regional; intensificarea schimbului de experiență dintre primari și responsabilii de gestiunea apei și favorizarea transferului de cunoștințe și experiență franceză în special în domeniul gestiunii publice a apei. Astfel, în cadrul proiectului au fost facilitate mai multe vizite de studiu efectuate atât de autoritățile publice locale din Franța în Moldova, pentru a studia situația locală în sector și a stabili parteneriate de colaborare cu autoritățile publice locale din Moldova, cât și vizite ale APL-urilor din Moldova în Franța pentru a prelua practicile pozitive de gestionare a sistemelor de aprovizionare cu apă, canalizare și epurarea apelor uzate, în ideea valorificării experienței acumulate în localitățile noastre.¹⁶

Managementul deșeurilor

Campaniile de salubritate sunt o practică frecventă aplicată de organizațiile neguvernamentale, în parteneriat cu autoritățile publice locale și instituțiile de învățământ. Aceste activități însă s-au dove-

¹⁶ „Primarii din Franța și Moldova împreună pentru gestiunea apei și canalizării în mod intercomunitar” <http://www.civic.md/stiri/comunicate/14647-primarii-din-franta-i-moldova-impreun-pentru-gestiunea-apei-i-canalizarii-in-mod-intercomunitar.html?device=desktop> și „Vizită de studiu al aleșilor locali în Alsacia (Franța)” http://adrcentru.md/public/files/Raport_deplasare_Franta.pdf, consultate la 25.04.2012

dit a nu fi durabile, din cauza absenței infrastructurii adecvate de managementul deșeurilor, în mod special în localitățile rurale, unde acesta practic lipsește și din motivul comportamentului populației, care deseori depășește limita bunului simț. Astfel, lecția învățată din aceste activități este că atenția trebuie să fie concentrată mai mult spre educarea populației în vederea respectării principiilor de management adecvat al deșeurilor, ceea ce presupune: reducerea consumului excesiv, colectarea separată a deșeurilor, aruncarea deșeurilor în locuri special amenajate, reutilizarea produselor, plata pentru serviciile de salubritate prestate și altele. În acest sens, organizațiile neguvernamentale pot juca un rol important de practicare a educației neformale în rândurile populației. Deja formele de educație manifestate sunt diverse, fie prin preluarea bunelor practici aplicate în țări cu mai multă experiență în domeniu, fie prin realizarea unui spectru de activități gândite din experiența acumulată.

Unul din proiectele de succes, care îmbină factorul uman, economic și de protecție a mediului, realizat prin mobilizarea populației, salubritatea teritoriilor, implicarea sectorului privat, sectorului public și asociativ, educare a populației este acțiunea „Hai, Moldova!” lansată în toamna anului 2010 de un grup de voluntari din cadrul Asociației Obștești „Medium”.¹⁷ Ideea proiectului constă în mo-

Boxa 3.

Activități de salubritate și de educare în domeniul managementului deșeurilor. Studiul de caz al inițiativei „Hai, Moldova” din 2011

IDEEA. Ideea Let's do it a fost realizată pentru prima dată în Estonia, la 3 mai 2008, când 50.000 de oameni au ieșit să-și curățe țara de deșeururi într-o singură zi. În următorii trei ani, ideea a prins rădăcini în peste 18 țări din toată lumea: Letonia, Lituania, Slovenia, Finlanda, Serbia, Franța, Italia, Portugalia, India, Brazilia, Cambodgia, Tailanda, Bulgaria, Rusia, Ucraina, România. Astfel, ideea s-a transformat într-o mișcare internațională. În Moldova, bazele ideii au fost puse de un grup mic de oameni, care în octombrie 2010 au dat numele mișcării – „Hai, Moldova!” și au înregistrat domeniul www.hai.md.

Au urmat 8 luni de pregătiri intensive pentru organizarea minuțioasă a evenimentului final din 16 aprilie 2011 soldat cu „Curățenie în toată țara într-o singură zi”. Întregul proces a implicat participarea voluntară a unui număr impresionant de oameni și organizații. Nucleul inițiativei „Hai, Moldova!”, format din câțiva tineri entuziaști a reușit să antreneze în această mișcare zeci de organizații neguvernamentale, întreprinderi private, instituții mass-media, instituții de stat, organizații internaționale.

În perioada 16-23 aprilie 2011, (din cauza ploilor, unele raioane au amânat acțiunea cu 1-4 zile) peste 110,000 de voluntari au ieșit în toată țara pentru a face curat. 73,600 echipamente de protecție au fost repartizate voluntarilor din toată republica, iar alți peste 40,000 de voluntari au ieșit spontan, în special în sate, descurcându-se cu forțele proprii. Cel mai activ raion a fost Telenești, mobilizând 7,754 de voluntari. Astfel, aceștia au format cea mai numeroasă echipă de voluntari din istoria RM și au strâns aproximativ 8,000 tone de gunoi din arealele naturale de pe întreg teritoriul Moldovei. Gunoi colectat: deșeururi menajere, plastic, cauciucuri, electrocasnice și obiecte de uz personal. S-a reușit 30%reciclarea plasticului din localități.

bilizarea unui număr cât mai mare a populației pentru salubritatea zonelor verzi într-o singură zi pe

¹⁷ <http://hai.md/ro>, consultat la 25.04.2012

OAMENI ȘI ORGANIZAȚII. Un aport esențial pentru mișcarea ‚Hai, Moldova!’ a fost adus de oamenii care s-au implicat. Cei peste 100,000 de voluntari au demonstrat că pot dăruia și se pot uni pentru un bine comun. Tot ei sunt cei care au convins o mulțime de organizații și instituții să susțină ‚Hai, Moldova!’. Au fost aduse mulțumiri în mod deosebit:

Sectorului privat – Trimetrica SRL (Eugen Hristev), Interactiv SA și restaurantului „San Mari” (Valeriu și Maria Covalenco), Bon’s Offices (Ion) și Poligraf (Tamara Rusu); LeoGrand Hotel & Convention Center (Artiom Antonov); Imago (Olga Cebotari și Victoria Varzari), Lactalis Alba (Olga Miron), Chateau Vartely (Aliona Arianina), TGV (Macar Valentin), magazinul de electrocasnice Maximum, Moldcell, ABS SRL, Air Moldova, Moldtelecom.

Autorităților – Primăria Municipiului Chișinău, Autoritățile Publice Locale din toate raioanele Moldovei, Ministerul Afacerilor Interne – Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, Ministerul Apărării;

ONG-urilor – Centrul Național de Mediu (Iuliana Cantaragiu și Ina Coșeru), CNTM (Sandu Coica), Coaliția Voluntariat (Antonița Fonari), Voievod, AIESEC, Asociația Cercetașilor, Y-Peer Moldova, Asociația Justiție pentru toți, ADR Habitat, AO Ormax, AO Ecologie pentru Sănătate, Pro-NGO, Rotary, Rotaract.

Instituțiilor media – Jurnal TV, ProTV, Moldova1, NorocTV, CTC, TNT, TV7, TVC21, NorocFM, RadioMoldova, JurnalFM, PrimeFM, AquarelleFM, EuropaPlus, Radio21, SportFM, FreshFM, Radio7, RadioPlai, Ploaia de argint, Vocea Basarabiei.

Persoanelor publice și liderilor de opinie - Nicu Țărnă, Sergiu Beznițchi, Formația ‚Snails’, Zdob și Zdub, Adrian Ursu, Johnny Alich, Cristi Burlacu, Nelly Ciobanu, Nata Albort, Doina Gherman, Andrei Bolocan, Șirghi Cobzaru, Gootsă, Adrian Ursu, Cristi Burlacu, Ruslan Sochircă, Sergiu Reniță, Sandu Coica, Ion Grosu, Oleg Ciubotaru, Tudor Tarlev, Mihai Stipanov, Oleg Poiată, Tudor Darie, Vlad Filat, Dorin Chirtoacă.

PRESA. Interesul mass-media față de mișcarea ‚Hai, Moldova!’ a fost mare. Toate evenimentele și acțiunile de salubritate au beneficiat de atenția jurnaliștilor, inclusiv și a celor de peste hotarele țării. În această perioadă, pe adresele de e-mail ale instituțiilor media și ale jurnaliștilor, au fost trimise 20 de comunicate de presă. Toate au fost publicate. Reportajele realizate și difuzate de posturile de televiziune și de radio au reușit să reflecte pozitiv ideea și mesajele campaniei.

Atitudinea mass-media față de proiectul ‚Hai, Moldova!’ a fost una loială, de susținere. Membrii echipei au participat în această perioadă la mai multe emisiuni radio (la JurnalFM, Radio Moldova și Radio Noroc) și TV (la posturile Moldova 1, Noroc TV și Jurnal TV, Pubika TV). În același timp, instituții ca NorocMedia și echipe de la Jurnal TV au participat la acțiunile de salubritate (inclusiv în ziua de 16 aprilie 2011), în rând cu ceilalți voluntari și au fost un exemplu de implicare și responsabilitate socială.

Sursa: Raportul ‚Hai, Moldova!’, mai 2011

întreg teritoriul țării (Boxa 3). Această acțiune dezvoltă spiritul civic al populației, mobilizată pentru o cauză comună, iar prin mediatizarea intensivă a rezultatelor, sensibilizează publicul în vederea schimbării comportamentului.

Cele mai eficiente proiecte sunt cele realizate în cadrul unor parteneriate comune între instituțiile publice, companiile private și organizațiile neguvernamentale. Fiecare din aceste organizații își are rolul său în societate și modalitățile sale de abordare a beneficiarilor. Prin urmare, conjugarea eforturilor acestor actori poate da rezultate viabile, găsindu-și durabilitate în acțiuni.

O componentă importantă a procesului de management al deșeurilor este colectarea separată și reciclarea deșeurilor. „Moldova Verde” este un proiect-pilot de promovare a colectării hârtiei în scopul reciclării sale ulterioare.¹⁸ Ideea proiectului, lansată de Consiliul organizației IREX și Asociației pentru Dezvoltare Creativă, constă în atragerea companiilor private din Chișinău, Bălți și Cahul pentru ca printr-un efort comun să determine un număr cât mai mare a populației să colecteze hârtia uzată în scopul reciclării. Proiectul susține tineri de vârstă cuprinsă între 16 și 20 de ani, care aspiră să fie lideri în domeniul protecției mediului în comunitățile sale, pentru a determina companiile private locale să doneze hârtia uzată pentru reciclare.

3.4. Sensibilizare și informare

Sensibilizarea și informarea publicului sunt principalele instrumente în dezvoltarea și schimbarea de atitudine, atât de necesară în domeniul protecției mediului, inclusiv pe sectoarele vizate de țințele naționale ale **ODM 7**. Asume factorul uman contribuie cel mai intensiv la poluarea mediului, adică la deteriorarea resurselor naturale, pe care ulterior le folosește în consum. Percepția relației dintre om și natură, cu afectarea sănătății, nivelului de trai și de durată a vieții este foarte slabă, rămânând deseori neînțeleasă. Doar așa poate fi explicat comportamentul, deseori barbar, al populației, inclusiv în cadrul instituțiilor în care-și desfășoară activitatea.

Cât de eficient lucrează organizațiile neguvernamentale, autoritățile de resort și instituțiile de învățământ pentru a crește nivelul de conștientizare al populației vis-a-vis de protecția mediului, protecția resurselor naturale? Răspunsul probabil ar fi: puțin sesizabil, ținând cont de faptul că procentul de ape poluate este în ascensiune permanentă; deșeurile revin imediat pe aceleași locuri, după ce au fost evacuate, iar colectarea selectivă de la sursă este puțin realizată; pădurile sunt defrișate ilicit, iar în zonele cu arii protejate se admite practicarea de activități economice anti-ecologice. E de menționat faptul că generația tânără este mai sensibilă la problemele de mediu existente și sunt alertați de situația curentă, dorind să se implice activ în schimbarea de atitudine.

Atenția autorităților încă rămâne a fi focalizată pe dezvoltarea economiei naționale și altor domenii de interes, fără a ține cont de prejudiciul ireversibil adus mediului, care va avea un efect advers nu imediat, dar în câțiva ani. Deciziile care sunt luate de clasa politică nu reies dintr-o viziune strategică pe termen lung sau, cel puțin, mediu. Conceptul de dezvoltare durabilă, care presupune luarea deciziilor de creștere economică, ținând cont simultan și de factorul social și de protecție a mediului, încă nu a prins rădăcini în Republica Moldova. Și la acest capitol există o necesitate stringentă de a crește gradul de conștientizare a clasei politice, față de protecția mediului, față de perceperea fenomenului de dezvoltare durabilă.

18 “Pilot-project Moldova Verde to „Green” three local communities”, <http://www.civic.md/stiri/17084-pilot-project-moldova-verde-to-green-three-local-communities.html>, consultat la 25.04.2012

Înțelegerea fenomenului de dezvoltare durabilă începe din instituțiile de învățământ preșcolar până la universitar, inclusiv. Recunoscând această necesitate, în anul 2005, Organizația Națiunilor Unite a lansat decada Educației pentru Dezvoltare Durabilă. În 2007, la Conferința Miniștrilor “Un mediu pentru Europa”, care a avut loc la Belgrad, miniștrii mediului și educației țărilor participante, printre care și a Republicii Moldova, au semnat declarația comună privind asumarea angajamentelor de promovare a educației pentru dezvoltare durabilă. Însă, până în prezent în Republica Moldova, acest concept nu se regăsește în sistemul de învățământ, deși un grup de organizații neguvernamentale de protecție a mediului au abordat de mai multe ori Ministerul Educației cu solicitarea inițierii procesului. Deocamdată, rezultatele acestor eforturi sunt mici.

În consecință, organizațiile neguvernamentale sunt implicate mai mult în educația neformală a tinerilor și adulților prin organizarea diferitor evenimente, precum seminare informaționale, cursuri de instruire, tabere, etc., publicarea și distribuirea de materiale informaționale, cum ar fi broșuri, pliante, reviste, etc.

Drept exemple de promovare a educației neformale în sectorul apei și al sanitației sunt activitățile realizate de Asociația Obștească „WiSDOM”, care sunt focusate pe oferirea soluțiilor simple și durabile de sisteme descentralizate de sanitație pentru localitățile rurale.¹⁹ Acest lucru îl realizează inclusiv prin elaborarea unui set educațional ce vizează aspecte de igienă, sanitație și apă. Setul educațional „Apa și sanitația” oferă materiale educaționale cu scopul schimbării atitudinii populației din zonele rurale față de normele sanitare. Conținutul setului este format din: broșura „Sanitația ecologică”, pliantul „Sanitație ecologică”, seria de compendii „Construcția toaletei uscate cu colectarea separată a excrețiilor”, seria de compendii „Întreținerea toaletei uscate”, seria de compendii „Igienizarea excrețiilor umane” și două postere – „Sanitația ecologică” și „Igiena”. Setul a fost elaborat pentru beneficiarii din localitățile rurale amplasate în centrul Republicii Moldova, unde situația sistemului de aprovizionare cu apă și canalizare este cea mai dramatică, dar bineînțeles poate fi utilizat și aplicat de către toți doritorii de a-și îmbunătăți sistemul de sanitație.

O pondere semnificativă în procesul educațional și de schimbare de atitudine o au agențiile de informare în masă, care ar putea fi implicate mai activ. Din experiența anterioară, din 2011, în procesul realizării inițiativei „Hai, Moldova!”, presa a fost foarte receptivă și s-a implicat activ în promovarea ideii. Cel mai surprinzător a fost faptul, că un post de televiziune a oferit și continuitate procesului, inițiind propria campanie de activități de protecție a mediului. Ceea ce observăm este faptul că ar fi necesară o fortificare a cooperării dintre organizațiile neguvernamentale cu mass-media pentru a reda un contur optim aspectelor de protecție a mediului, inclusiv pe componentele vizate de țintele ODM 7 – „Asigurarea unui mediu durabil”.

Un exemplu elocvent de cooperare a organizațiilor neguvernamentale cu posturile de televiziune locale este cazul Asociației Obștești „Metropolitan Media”. Profilul organizației este de realizare a materialelor video cu tematica ecologică, turism și altele. În anul 2011, organizația a realizat trei filme educaționale de scurtă durată, a câte 20 de minute fiecare, pe tema managementului adecvat al deșeurilor în Republica Moldova. Aceste filme au incorporat viziunile autorităților centrale de resort, organizațiilor neguvernamentale, partenerilor de dezvoltare și sectorului privat în vederea gestionării deșeurilor. Filmul a redat exemplele pozitive, realizate în Republica Moldova, atât de autoritățile locale, cât și de companiile private de profil.²⁰ Materialul video a fost difuzat la mai multe posturi de televiziune locale pe parcursul anilor 2011-2012.

¹⁹ www.wisdom.md, consultat la 25.04.2012

²⁰ “Impactul deșeurilor asupra mediului înconjurător”, <http://www.mediugov.md/md/videogalerie/>, consultat la 25.04.2012

3.5. Rolul de model

În cadrul cercetării efectuate, multe dintre organizațiile intervievate au răspuns că au un plan concret de acțiuni sau sunt în proces de elaborare al unuia pe domeniile relevante Țintelor **ODM 7**. Atenția lor este sporită în mod special asupra accesului populației la apă potabilă, la sistem îmbunătățit de canalizare și la sistem îmbunătățit de management al deșeurilor. Mai puțină implicare este în domeniile de arii protejate și creșterea suprafeței de terenuri împădurite. Cu toate acestea, planurile de activitate nu sunt afișate pe paginile web ale organizațiilor neguvernamentale, ele sunt documente de călăuză internă ale acțiunilor ulterioare.

Aspectul pozitiv este faptul că pe paginile web sau blog-urile organizațiilor neguvernamentale, care dispun de astfel de resurse informaționale, putem găsi rapoarte de activitate recente cu descrierea celor realizate. Acesta este un model de transparență și de promovare a activităților. Tot aici, pot fi accesate publicațiile realizate în cadrul diferitor proiecte, inclusiv cele relevante Țintelor naționale ale **ODM 7**. De asemenea, organizațiile neguvernamentale își promovează activitățile în cadrul evenimentelor naționale sau internaționale.

Oricum, se simte necesitatea unei promovări intensive a activităților realizate de organizațiile societății civile, prin implicarea mass-media, pentru a crește gradul de credibilitate al acestora și a sparge stereotipurile de neîncredere. Aici un rol important este alocat mass-media, care deseori fiind antrenată în căutarea senzaționalului în politică sau a tragicului din societate, de multe ori ignoră mediatizarea acțiunilor pozitive, inclusiv a celor realizate de organizațiile societății civile.

3.6. Contribuția organizațiilor societății civile la schimbări

Organizațiile societății civile sunt îngrijorate de starea mediului din Republica Moldova, inclusiv în domeniile de administrare a fondului forestier, ariilor protejate, apelor și deșeurilor. Aceste temeri le semnalează prin adresări factorilor de decizie, manifestate în scris, în cadrul ședințelor și în cadrul forumurilor ONG-urilor de mediu.

Organizațiile societății civile sunt alarmate de faptul că, având o rețea hidrografică din peste 3,600 de râuri, starea lor este deplorabilă, ele transformându-se în canale de scurgere a apelor uzate, iar multe din ele dispar în perioada caldă a anului, ceea ce afectează cantitatea apei necesare pentru irigarea câmpurilor agricole și pentru sistemele de aprovizionare cu apă a populației. Deși țara dispune de o Strategie de aprovizionare cu apă și canalizare a localităților din 13.06.2007, aceasta nu este pe deplin realizată. Această strategie prioritizează localitățile propuse pentru construcția sau reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare, însă fără a fi integrată epurarea apelor uzate, care de fapt este una dintre principalele cauze ale poluării apelor de suprafață, utilizate pentru necesitățile umane. Este alarmant faptul că poluarea apelor subterane ia amploare, din care se alimentează cu apă circa 50% din populația țării. Acest fenomen are un impact direct asupra sănătății populației și, în consecință, asupra productivității muncii și bugetelor de asigurări sociale și medicale, dacă dăm o apreciere aspectelor economice.

Fenomenul de corupție în sectorul apelor, precum și în domeniul mediului în general, este inadmisibil, fapt ce are o consecință negativă asupra calității mediului pe termen lung, în unele cazuri situația fiind ireversibilă. Aceasta este principala piedică în realizarea oricăror obiective propuse.

Puține organizații neguvernamentale consideră că țintele naționale în domeniul aprovizionării cu apă și canalizare vor fi atinse. Cu toate acestea, măsurarea indicatorilor doar din punct de vedere cantitativ este inadecvată, deoarece construcția unui sistem de aprovizionare cu apă nu oferă neapărat calitatea conformă de “apă potabilă”, fapt dovedit prin statistici la ponderea probelor de apă prelevate neconforme. Totodată, construcția unui sistem de canalizare este o comoditate pentru populație, însă în absența unei stații de epurare, devine un pericol real pentru mediu și pentru oameni, în mod special în condițiile contemporane de utilizare a unui spectru larg de detergenți și substanțe chimice. Aceleași observații sunt valabile pentru toate componentele de mediu, inclusiv cele abordate de țintele naționale ale **ODM 7** – „Asigurarea unui mediu durabil”.

Contribuția organizațiilor societății civile poate fi variată și în mare parte depinde de capacitățile lor, de deschiderea reală spre cooperare a autorităților, precum și de îmbunătățirea cadrului legislativ favorabil dezvoltării sectorului asociativ. O bună parte din aspecte, menite să contribuie la dezvoltarea societății civile se vor regăsi în Strategia de Dezvoltare a Societății Civile 2012-2015, care este în curs de elaborare și este un rezultat comun al contribuției organizațiilor neguvernamentale, al Parlamentului Republicii Moldova și al Guvernului Republicii Moldova. Acum va fi foarte importantă implicarea și deschiderea de care ar putea să dea dovadă Guvernul Republicii Moldova pentru realizarea prevederilor acestui document. Acest lucru va demonstra dacă autoritățile Republicii Moldova recunosc în organizațiile societății civile un partener de încredere și de sprijin pentru realizarea reformelor propuse.

Prin urmare, activitățile ONG-urilor din domeniul protecției mediului sunt diverse, majoritatea lor focusându-se pe programele finanțatorilor. Totuși, sunt organizații care se specializează pe domenii mai înguste, cum ar fi protecția resurselor de apă, protecția și conservarea biodiversității, protecția solurilor, managementul deșeurilor, inclusiv a celor periculoase, dezvoltarea sectorului asociativ de mediu, prezentând o expertiză valoroasă pentru implicarea lor în elaborarea, monitorizarea și implementarea politicilor de mediu în țară. Domeniile de expertiză și de activitate ale ONG-urilor de protecție a mediului sunt relevante țăintelor naționale ale Obiectivului 7 de Dezvoltare a Mileniului: Asigurarea unui mediu durabil.

În rezultatul celor expuse anterior, putem sesiza faptul, că în evoluția sa, organizațiile societății civile de mediu au avut perioade de ascensiune și recul, datorită dependenței primordiale de finanțările provenite de la donatori străini. Această dependență este valabilă și în prezent, majoritatea organizațiilor care continuă activitățile în domeniul protecției mediului, le realizează cu suportul finanțărilor externe. Există o necesitate stringentă, concentrată pe elaborarea instrumentelor care ar facilita dezvoltarea sectorului asociativ. În același timp, organizațiile societății civile trebuie antrenate în utilizarea acelor instrumente care vor asigura durabilitatea lor și al activităților implementate în folosul societății. Parteneriatele intersectoriale și multilaterale, cu toți actorii interesați, stau la baza dezvoltării societății. Astfel, organizațiile societății civile trebuie să conștientizeze acest fapt și să se antreneze în activități bazate pe principii de parteneriat. În aceste condiții, efectul eforturilor depuse va fi unul pozitiv, reflectat în calitatea rezultatelor obținute.

CAPITOLUL 4.

ROLUL SECTORULUI PRIVAT ÎN ATINGEREA ODM 7

După cum a fost prezentată situația actuală în domeniu, relatată în capitolul 2 al studiului, de gestionarea terenurilor împădurite, ariilor protejate, infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare, precum și infrastructurii de colectare și depozitare a deșeurilor sunt responsabile în cea mai mare parte, fie autoritățile publice centrale, fie autoritățile publice locale.

Reamintim că fondul forestier se află în proprietate publică de stat sau locală în proporție de 99.4% și doar 0.6% sunt în proprietate privată, ceea ce constituie 2.4 mii ha. Trebuie de menționat faptul, că plantarea pădurilor este admisibilă doar pe terenurile destinate fondului silvic, în caz contrar există necesitatea schimbării destinației terenului, care se realizează prin Hotărâre de Guvern.

La începutul anului 2000, prin punerea în aplicare a Hotărârii Guvernului cu privire la restructurarea gospodăriei de alimentare cu apă și canalizare nr. 530 din 6 iunie 2000¹ a avut loc reforma în descentralizare a serviciilor comunale și transmiterea lor din proprietatea statului în proprietatea unităților administrativ-teritoriale. Astfel, sistemele de aprovizionare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate sunt gestionate de către întreprinderile municipale, fiind în proprietatea primăriilor.

Prevederile Legii cu privire la deșeurile de producție și menajere nr. 1347 din 09.10.1997² stipulează faptul, că autoritățile publice locale sunt responsabile pentru organizarea colectării și evacuării deșeurilor menajere, precum și a celor ce aparțin micilor producători, ul de salubritate, în majoritatea cazurilor, este organizat, ca și în cazul serviciului de aprovizionare cu apă și canalizare, de întreprinderile municipale, aflate în subordonarea autorităților publice locale. Este important de remarcat faptul, că astfel de întreprinderi sunt create în localitățile urbane și doar în cazuri singulare și în localitățile rurale, apărute în ultimul timp grație implementării proiectelor de asistență tehnică.

În cadrul studiului ne-am propus analiza contribuției sectorului privat la atingerea țintelor naționale ale **ODM 7**. Pentru aceasta vom utiliza definiția *stricto sensu* și pentru atribuirea locurilor de depozitare a lor. Conform practicii, în Republica Moldova, serviciu a „sectorului privat”, care presupune orice agent economic privat, care are drept obiectiv obținerea de profit prin prestarea de servicii, executarea de lucrări sau producerea de mărfuri. Astfel, această definiție nu va include întreprinderile de stat, municipale și societățile pe acțiuni cu pachet majoritar de stat sau al autorităților publice locale.

Prin urmare, putem considera actori la dezvoltare, companiile private care contribuie la atingerea țintelor **ODM 7** prin activitatea de bază, prin externalități sociale pozitive, prin responsabilitate socială corporativă, prin filantropie și investiții comunitare și prin dialog de politici.

Companiile ale căror gen de activitate de bază poate fi tangențial țintelor naționale ale **ODM 7**, ar fi cele care practică creșterea de puieți de arbori și arbuști; activități silvice; turism ecologic și rural în zonele de arii protejate; import, producție și comercializare de utilaje și instalații pentru sisteme de

1 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=296443>, consultat la 30.04.2012

2 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311576>, consultat la 30.04.2012

aprovizionare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate (țevi, pompe, stații de epurare, etc.); import, producție și comercializare de containere și pubele pentru colectarea deșeurilor; colectarea, depozitarea și reciclarea deșeurilor de toate categoriile; import și comercializare de mașini și echipamente pentru lucrări de construcție specializată; import și comercializare de autospeciale pentru transportarea deșeurilor; import și comercializarea echipamentelor pentru reciclarea deșeurilor; executarea proiectelor tehnice; executarea studiilor de fezabilitate; executarea construcțiilor pentru serviciile publice de alimentare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate; import, producere și comercializare de reactive chimice pentru tratarea apelor, etc.

Însă, pornind de la ipoteza că toți agenții economici, indiferent de activitatea practică, sunt potențiali poluatori, prin acțiuni de prevenire a poluării, de responsabilitate social corporativă, de externalități sociale pozitive, ei pot contribui la protecția mediului, prin urmare la asigurarea unui mediu durabil.

De asemenea, activitățile de filantropie aduc un avantaj multiplu, atât de promovare al angajamentului responsabil al agentului economic față de societate prin susținerea activităților de protecție a mediului, implementate de organizații neguvernamentale sau alte instituții, cât și prin realizarea acestor activități.

4.1. Gradul de cunoaștere al ODM 7

Interesul sectorului privat față de protecția mediului îl putem califica de la „mediu” spre „sport”. Cel mai intens, acest interes este manifestat de companiile private, care au activități tangențiale cu protecția mediului și acelea cu investiții străine în Republica Moldova, care au „importat” tradițiile de responsabilitate față de mediul înconjurător, dezvoltate în companiile-mamă.

Este încurajator faptul, că o bună parte din companiile private participante în cadrul cercetării date cunosc sau au auzit despre Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, despre Declarațiile Mileniului 2000, Declarația de la Paris 2005, însă mai puțin despre Agenda pentru Acțiune de la Accra 2008 și practic deloc despre Principiile de la Istanbul pentru dezvoltare efectivă a organizațiilor societății civile 2009, Parteneriatul pentru cooperare Efectivă în domeniul Dezvoltării de la Busan 2011 și Cadrul Internațional al Organizațiilor Societății Civile pentru Eficacitatea Dezvoltării 2011.

4.2. Contribuția sectorului privat la ODM 7 prin activitatea de bază

În partea introductivă a capitolului am făcut o enumerare sumară a tipurilor de companii private a căror activități de bază în opinia noastră au un impact direct sau indirect asupra atingerii țintelor naționale ale ODM 7.

Creșterea suprafeței terenurilor împădurite

Din cele menționate anterior putem reține faptul, că sunt foarte puțini agenți economici care practică activitate tangențială cu extinderea suprafeței de terenuri împădurite. Acest motiv se datorează în primul rând monopolului din sector, deținut de Agenția „Moldsilva”. Al doilea motiv ar fi interesul scăzut al autorităților publice locale față de întreținerea pădurilor aflate în gestiune proprie, precum și față de împădurirea terenurilor degradate. Al treilea motiv ar fi și interesul scăzut al antreprenorilor de a practica activități silvice, a căror investiții inițiale vor fi recuperate abia peste 10-20 de ani.

Cu toate acestea, la momentul actual avem 2,4 mii de ha aflate în proprietate privată. În Republica Moldova, există la momentul actual companii private a căror activitate constă în creșterea puieților de arbori și arbuști pentru plantări silvice. Un asemenea caz este și Societatea Comercială „Dendrocultagro” SRL, cu sediul în orașul Hâncești. Compania deține în proprietate privată 10 ha de teren, pe care crește specii de arbori și arbuști destinate vânzării pentru a fi plantate ulterior pe terenurile silvice. În acest sens compania cooperează cu autoritățile publice locale și organizațiile neguvernamentale. Dificultățile cu care se confruntă agentul economic sunt cele de ordinul realizării producției, deoarece interesul autorităților publice locale nu este major în ceea ce ține de extinderea suprafețelor de păduri. Astfel, inițiativa de plantări vine mai mult din partea companiei, care în parteneriat cu autoritățile publice locale caută surse financiare pentru a realiza acest obiectiv. Bineînțeles că trebuie să menționăm și dificultățile bugetare cu care se confruntă autoritățile publice locale la momentul actual. Practic singura sursă de finanțare al acestui gen de acțiuni este doar Fondul Ecologic Național, administrat de Ministerul Mediului. O altă dificultate a primăriilor este absența personalului calificat din domeniul silvic, care ar da posibilitatea îngrijirii puieților pentru a diminua procentul de arbori pieriți.

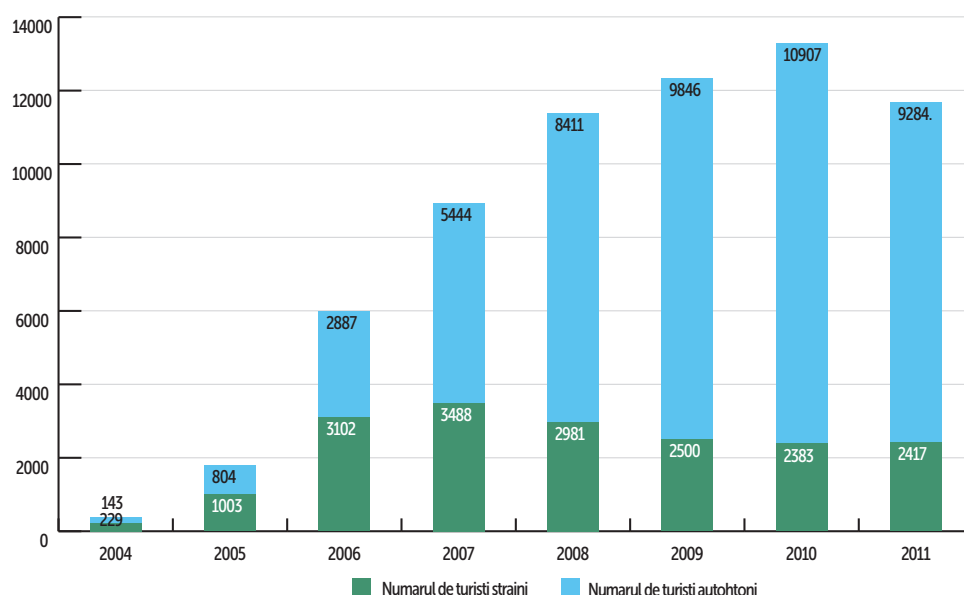
Astfel, după opinia specialiștilor de la compania SC „Dendrocultagro” SRL, ar fi plauzibilă realizarea unui program de acordare a terenurilor destinate împăduririi silvicultorilor care au calificarea necesară și interesul de a cultiva păduri. Motivația este dată prin faptul că silvicultorii nu au fost încadrați în programul „Pământ”, deoarece nu intrau în categoriile de persoane de distribuire a terenurilor.

Creșterea suprafeței ariilor protejate

Cunoaștem că ținta cu privire la creșterea proporției ariilor protejate a fost atinsă încă în anul 2006 prin atribuirea a 94,7 ha de zone umede de importanță internațională, în special lacurile Prutului de Jos, Nistrul de Sus și Unguri-Holoșnița. Provocarea acum constă în menținerea acestor zone de arii protejate.

Fig. 4.1.
Turiști cazați în pensiuni turistice și agroturistice

Sursa: Numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective cu funcțiune de cazare (2004-2011). Biroul Național de Statistică.

Menținerea ariilor protejate presupune realizarea mai multor elemente, care nu ar permite degradarea lor. În cazul ariilor protejate, problema cea mai mare constă în necunoașterea de către populația care locuiește în aceste regiuni despre importanța teritoriilor respective, precum și despre necesitatea

de a avea un comportament special pentru a proteja arealul. De exemplu, pentru zonele de arii protejate pot fi practicate doar anumite activități economice, care nu ar dăuna diversității biologice de pe teritoriul respectiv.

Astfel, cel mai recomandabil este dezvoltarea turismului ecologic și rural, care permite, atât protejarea ariilor naturale, cât și obținerea de venituri. Făcând o analiză a datelor cu privire la numărul de turiști cazați în pensiuni turistice și agroturistice în perioada 2004-2011, observăm o creștere continuă a turiștilor până în anul 2010. În anul 2011 se înregistrează o ușoară diminuare a numărului de doritori de turism rural, care poate fi explicată prin situația economică dificilă din țară, precum și diminuarea puterii de cumpărare a populației autohtone. Îmbucurător este faptul, că cererea pentru turismul rural crește totuși în cazul turiștilor autohtoni. (fig. 4.1.)

Astfel de activități economice pot fi promovate în zonele de arii protejate, însă ar necesita și o promovare intensivă pe plan intern și internațional pentru a crește vladul turistic, care să le permită proprietarilor îmbunătățirea serviciilor prestate și respectarea regulilor exigente de comportament pentru zone de arii protejate.

Creșterea ponderii populației cu acces la surse sigure de apă și la canalizare îmbunătățită

Din cele relatate deja, putem constata, că acest indicator depinde în cea mai mare măsură de dorința autorităților publice locale de a soluționa problema aprovizionării cu apă, canalizare și epurarea apelor uzate din localitățile administrate, dar și de capacitățile lor de a atrage atenția asupra necesităților localității și de a atrage sursele financiare necesare în acest scop. Totodată, politica în sector, precum și proiectele de infrastructură de aprovizionare cu apă și canalizare sunt realizate de autoritățile publice centrale, acestea având sursele financiare necesare pentru soluționarea eșalonată a problemelor cu proveniență din asistență tehnică externă, din bugetul de stat, din Fondul Ecologic Național, din Fondul Național de Dezvoltare Regională și din Fondul de Investiții Sociale a Moldovei.

Se pare că sectorul de aprovizionare cu apă, canalizare și epurarea apelor uzate a avut cea mai consistentă finanțare în ultimii ani, comparativ cu celelalte aspecte cuprinse în cadrul Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului 7 – „Asigurarea unui mediu durabil”. Conform datelor furnizate de Raportul Național „Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010”, în sectorul aprovizionării cu apă și canalizare au fost investiți 2007.8 mil. lei³, din care asistența externă a constituit 968.2 mil. lei, bugetul de stat 138.7 mil. lei, bugetele locale 152 mil. lei și contribuția populației de 320 mil. lei. Lucrările de aprovizionare cu apă și canalizare sunt realizate în localitățile din Republica Moldova, inclusiv și cele situate în Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia.

Pe lângă aceste finanțări, odată cu funcționalitatea Agențiilor de Dezvoltare Regională Centru, Nord și Sud, începând cu anul 2010 a fost deschisă linia de finanțare din Fondul Național de Dezvoltare Regională (FNDR). Astfel, în 2010 a fost inițiată finanțarea proiectelor de dezvoltare regională pentru mai multe localități din republică în valoare totală de 176.3 mil. lei alocate din sursele FNDR, din care investițiile în infrastructura publică de aprovizionare cu apă și canalizare au constituit 72.1 mil. lei.⁴ Aceste alocări au acoperit perioada 2010-2011.

³ Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010. Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie. 2011. (pag. 92-93). [http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Raport RO IEG 2007-2010.pdf](http://www.mediu.gov.md/file/rapoarte/Raport%20RO%20IEG%202007-2010.pdf)

⁴ Raport privind implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională. Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor. 2011. (pag. 38). http://www.mcdr.gov.md/files/4511_MDRC_Implementarea__SNDR_2010_ro.pdf

O altă sursă financiară națională importantă pentru sectorul de epurare a apelor este Fondul Ecologic Național, care în anul 2011 a avut cheltuieli totale în valoare de 195 mil. lei, din care pentru sectorul aprovizionării cu apă și canalizare s-au acordat peste 50% din sumă, constituind 104.5 mil. lei.⁵

Prin urmare, dezvoltarea sectorului privat pe segmentul de aprovizionare cu apă și canalizare a populației, precum și epurarea apelor uzate este interdependentă cu politica statului în domeniu, precum și atitudinea autorităților publice locale, responsabile pentru asigurarea acestor servicii publice. Odată cu creșterea interesului autorităților publice locale față de sectorul apelor, precum și sporirea mijloacelor financiare disponibile se înregistrează o dezvoltare a sectorului privat de profil, diversificându-și paleta de servicii oferite.

După cum deja am menționat în prima parte a acestui capitol, companiile private care contribuie la atingerea indicatorilor țintelor **ODM 7** cu referire la gradul de sporire a numărului populației cu acces la apă sigură, precum și la canalizare îmbunătățită sunt cele care practică activități începând cu elaborarea de studii de fezabilitate, proiecte tehnice, topogeodezie și cartografiere, import și comercializare de echipamente, utilaje și instalații pentru aprovizionare cu apă, canalizare și stații de epurare, până la cele care realizează construcții de sisteme publice de aprovizionare cu apă și canalizare și de stații de epurare.

Deși ar exista posibilitatea de concesionare a serviciilor de alimentare cu apă și canalizare, precum și de epurare a apelor uzate către un agent privat, acest lucru încă nu este practicat în Republica Moldova. Primii pași în acest sens au fost făcuți în decembrie 2011, prin semnarea unui Memorandum de Colaborare dintre Ministerul Mediului și Banca Europeană pentru Construcție și Dezvoltare (BERD) în vederea examinării fezabilității și dezvoltării ulterioare a unui proiect în cadrul unui Parteneriat Public Privat (PPP) pentru modernizarea apeductului „Soroca-Bălți” precum și conectarea și extinderea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare în raioanele Soroca, Florești, Rîșcani, Sîngerei, Drochia, Telenești și municipiul Bălți. În cadrul viitorului proiect PPP un operator regional privat ar opera în baza unei concesiuni, asigurând gestionarea eficientă și într-un mod consolidat a serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare în localitățile participante la proiect. Memorandumul prevede alocarea din partea BERD a unui grant în valoare de 1.2 milioane Euro pentru elaborarea unui studiu de fezabilitate privind dezvoltarea și punerea în aplicare a unui parteneriat public-privat axat pe apeductul „Soroca-Bălți” și pe regiunile sus-menționate. Proiectul se va desfășura în două etape. La prima etapă se preconizează analiza generală a proiectului propus și stabilirea fezabilității acestui proiect în cadrul unui Parteneriat Public Privat și, ca rezultat, definirea unui concept clar pentru proiect. În cazul în care fezabilitatea proiectului propus va fi confirmată de analiza efectuată de consultanți în cadrul etapei I, va fi continuată realizarea celei de-a II-a etape, care prevede dezvoltarea și lansarea implementării proiectului, inclusiv prin pregătirea procesului de selectare a partenerului privat pentru proiectul PPP. Totodată, Ministerul Mediului și-a asumat responsabilitatea pentru crearea unei asociații cu Autoritățile Administrației Locale în scopul administrării eficiente a serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare din regiunile stabilite, precum și în scopul conlucrării cu consultanții proiectului pentru asigurarea desfășurării eficiente a analizei fezabilității proiectului și implementarea ulterioară a recomandărilor pentru a putea realiza cele propuse.⁶

Este important de menționat faptul, că activitățile de proiectare, de construcție, de reconstrucție, de consolidare a instalațiilor ingineresti și a clădirilor, precum și cele de topogeodezie și cartografiere

⁵ Lista proiectelor aprobate spre finanțare și finanțate din Fondul Ecologic Național pentru anul 2011. http://www.mediu.gov.md/md/act_fen/

⁶ „Semnarea Memorandumului de Colaborare între Ministerul Mediului și BERD”. <http://www.mediu.gov.md/md/newslist/1211/1/4936/>

sunt supuse licențierii.⁷ Prin urmare, companiile care doresc să desfășoare asemenea activități, trebuie să dea dovadă de personal calificat.

În acest segment exista un oligopol de stat, deținut de Institutul de Stat de Proiectări „IPROCOM”, Institutul Național de Cercetări și Proiectări „URBANPROIECT” și Institutul de Proiectare a Sistemelor de Gospodărire a Apelor „ACVAPROIECT”.

La momentul actual putem să ne pronunțăm că există deja o concurență în domeniu, pe piață fiind și operatori privați, care execută atât lucrări de proiectare, cât și de construcție a sistemelor de aprovizionare cu apă, canalizare și epurarea apelor uzate. Dintre aceștia putem menționa: IRISERV S.R.L., SAMOTLOR-GAZ S.R.L., Metiolis S.R.L., SC „Ingineria Apelor” S.R.L., CONSTRUCT COMPLEX S.R.L., S.C., ECOLOGIE-EXPERT S.R.L., INTEXNAUCA S.A., FACLIA CIMISLIA S.R.L., MARCONEX-PRIM S.R.L., BONCOM S.R.L.

EcoExpert este marca comercială a „Ecologie-Expert” SRL⁸, companie inovațională ce își desfășoară activitatea în domeniul consultanței de mediu, proiectare și prestarea serviciilor de mediu pentru toate persoanele fizice și juridice ce mențin, gestionează și planifică activitățile sale într-un mod durabil. Una din activitățile de bază ale companiei se referă la evaluarea impactului și riscurilor de mediu. În particular, compania se axează pe sectorul de business, administrația locală și centrală, băncile de investiții și organizațiile internaționale. Studiile și analizele de mediu sunt o prioritate importantă pentru EcoExpert. Compania execută studii de fezabilitate, proiecte tehnice pentru sisteme de aprovizionare cu apă, canalizare, stații de epurare și pentru drumuri, piste de aviație, hidrotehnice și îmbunătățiri funciare, protecția contra proceselor geologice periculoase (Boxa 4).

Boxa 4.

Studii de fezabilitate pentru sisteme de aprovizionare cu apă și canalizare. Studiul de caz al companiei „Ecologie-Expert” SRL

Compania “Ecologie-Expert” S.R.L. a fost nominalizată ca fiind câștigătoarea tenderului din 6 August 2008 pentru a elabora Studiul de Fezabilitate “Schema de aprovizionare cu apă potabilă și evacuarea apelor reziduale a localităților raionului Fălești”. Comanditarul studiului a fost Consiliul raional Fălești. Scopul acestui studiu a fost stabilirea unei soluții tehnice în realizarea lucrărilor prioritare pentru îmbunătățirea infrastructurii de apă și canalizare în 67 de localități ale raionului Fălești.

Obiectivul proiectului îl constituie realizarea unor investiții durabile care vor fi integrate în infrastructura existentă și corelate cu investițiile următoare, în vederea conformării cu cerințele legislației în vigoare și considerând un tarif accesibil și acceptabil pentru consumatorii finali (populația localităților rurale).

Prioritățile luate în calcul au fost extinderea sau/și reabilitarea sistemului centralizat de alimentare cu apă în raionul Fălești care nu beneficiază în prezent de această facilități sau starea facilităților prezentau o calitate proastă; extinderea sau/și reabilitarea sistemului de colectare

⁷ Domenii de activitate supuse licențierii. <http://licentiere.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=22&nod=1&>

⁸ <http://ecoexpert.md/>

a apelor uzate; propunerea alternativelor de aprovizionare centralizată cu apă și canalizare și alegerea unei alternative optime pentru localitățile implicate în studiu precum și pentru Consiliul Raional Fălești; selectarea celei mai fezabile soluții pentru alimentarea cu apă a localităților raionului.

Studiul de Fezabilitate a analizat, în conformitate cu cadrul legislativ național în domeniul aprovizionării cu apă potabilă și canalizare, patru opțiuni posibile de alimentare cu apă a localităților din raionul Fălești:

Opțiunea I – Alimentarea cu apă potabilă din fântânile de mină;

Opțiunea II – Fântânile arteziene ca sursă potențială de alimentare cu apă potabilă

Opțiunea III – Alimentarea cu apă din râul Prut. Apeductul Prut-Fălești ca sursă de alimentare cu apă potabilă a populației raionului Fălești;

Opțiunea IV – Apeductul Soroca-Bălți.

Au fost descrise schemele și instalațiile de alimentare cu apă și canalizare, cu o prezentare desfășurată a volumului de investiții capitale necesare pentru implementarea proiectului și a analizei cost-beneficiu. Ulterior, a fost prezentată analiza SWOT pentru fiecare din opțiunile de alimentare cu apă și canalizare propuse, cu o evaluare a riscurilor asumate în cadrul proiectului și impactul potențial economic, social, asupra mediului și de sănătate al proiectului atât asupra populației cât și asupra regiunii raionului Fălești în ansamblu.

Au fost întocmite schemele de aprovizionare cu apă în număr de 134 în baza a două alternative și pentru canalizare și în număr de 67 de scheme. A fost întocmită o schemă magistrală pentru versiunea de alimentare cu apă din r. Prut și aducțiunilor de alimentare cu apă a raionului Fălești.

Obiectivele de dezvoltare atinse în urma elaborării Studiului de Fezabilitate sunt orientate pentru:

1. a sprijini eforturile Consiliului raional Fălești în vederea îmbunătățirii serviciilor de aprovizionare cu apă potabilă și canalizare, securizarea populației din punct de vedere al alimentării cu apă și canalizare. Aceste principii ar duce la canalizarea majorității surselor de finanțare naționale și externe în sectorul direcțiilor propuse (programate);
2. a aplica politicile naționale întru îmbunătățirea sistemului sanitar și de alimentare cu apă în localitățile selectate. Obiectivele propuse vor fi atinse prin intermediul restaurării, îmbunătățirii și extinderii (lărgirii) sistemului de alimentare cu apă și canalizare la nivel de raion;
3. ameliorării tratării și eliminării apelor reziduale, precum și îmbunătățirii managementului general al sectorului în domeniul apelor.

Ca rezultat al acestor lucrări a urmat o cerere de finanțare în baza Programului Operațional Comun România – Ucraina – Republica Moldova.

Sursa: <http://ecoexpert.md/water-sewerage-353.html>

Creșterea ponderii populației cu acces la salubritate

La fel ca și în cazul serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare, asigurarea gestionării serviciului de colectare și depozitare a deșeurilor intră în competențele autorităților publice locale. În majoritatea cazurilor, serviciul este asigurat prin intermediul întreprinderilor municipale de profil. De obicei, ele funcționează în localitățile urbane și mai rar în localități rurale. În localitățile rurale situația deșeurilor este una dezastruoasă, absența unei infrastructuri publice de gestionare a deșeurilor ducând la apariția unei multitudini de gunoiști neautorizate, autoritățile fiind obligate să ducă o campanie interminabilă de lichidare a lor. Problema probabil constă mai mult în capacitățile precare ale autorităților publice locale de a găsi soluții potrivite problemei. Majoritatea APL-urilor din localitățile rurale nu realizează faptul că în acest scop ei trebuie să coopereze în vederea creării unei întreprinderi de gestionare a deșeurilor comune sau să concesioneze serviciul unui operator de profil, sau să găsească soluția în cadrul unui parteneriat public privat.

Un exemplu elocvent de parteneriat public privat în domeniul gestionării deșeurilor a fost realizat la Ungheni prin participarea Primăriei orașului Ungheni și Grupului AVE în formarea unei întreprinderi mixte de profil.

Grupul AVE⁹ – aparține în proporție de sută la sută concernului austriac de infrastructură Energie AG din regiunea Austria Superioară – fiind una dintre cele mai renumite grupuri de firme în domeniul colectării, prelucrării, valorificării și înlăturării deșeurilor din Europa Centrală și de Est, cu un număr de peste 4.200 de angajați, care își desfășoară activitatea în cadrul celor 120 de puncte de lucru autorizate din Austria, Bavaria, Cehia, Ungaria, România, Slovacia precum și Ucraina. Sediul central este în orașul Linz – Austria.

Numărul de instalații deținut de Grupul AVE în Austria și în străinătate constituie pe de o parte baza pentru tratarea deșeurilor la cel mai ridicat nivel tehnologic și ecologic și pe de altă parte le garantează clienților înlăturarea deșeurilor. Compania colectează peste 4 milioane de tone anual.

În anul 2009, Grupul AVE și-a făcut apariția în Republica Moldova, începând cu dezvoltarea afacerii de gestionare a deșeurilor în orașul Ungheni. În cadrul unui parteneriat public-privat între Grupul AVE și primăria Ungheni a fost fondată întreprinderea mixtă „AVE Ungheni”, care se ocupă de colectarea deșeurilor, separarea la rampă și exportul deșeurilor reciclabile. (Boxa 5)

Boxa 5.

Gestionarea deșeurilor. Studiul de caz al companiei „AVE Ungheni”

În cadrul unui parteneriat public privat, în urma atragerii investițiilor din exterior și cu un capital plasat de zeci de milioane de lei, sistemul de salubritate din orașul Ungheni a fost ajustat standardelor europene până acum în proporție de 60%.

După ce a fost ales în calitate de primar al orașului Ungheni, Alexandru Ambros și-a propus să schimbe sistemul de salubritate din oraș, care până atunci era gestionat de Asociația proprietarilor de locuințe privatizate.

9 Grupul AVE. http://www.ave.md/ave/resources/519756574667505561_529283343081866881.pdf

„La început am vrut să ajutăm asociația, însă în scurt timp ne-am dat seama că este nevoie de o companie specializată pentru a redresa situația. Pentru a gestiona problema deșeurilor menajere sunt necesare investiții străine, deoarece pe cont propriu, reieșind din bugetul de care dispunem, nu am putea face mare lucru”, a afirmat Ambros.

Primăria din Ungheni a avut mai multe întruniri cu întreprinderi private din România și Germania. Acestea, însă, își doreau obținerea unui venit prea repede. O firmă de stat din Austria, a propus în cadrul unui parteneriat public privat, să fie creată o întreprindere mixtă – cu 60% capital social austriac și 40% capital din partea consiliului orașenesc din oraș. „Astfel a fost semnat un contract avantajos cu Compania AVE și a fost creată întreprinderea AVE – Ungheni. Compania austriacă a investit în proiect peste 10 milioane de lei, iar contribuția noastră a fost de circa 4 milioane de lei. Acum aproximativ 60% din sistemul de salubritate a fost deja modificat”, a mai spus primarul din Ungheni.

Tomberoanele sunt plasate pe platforme de colectare, special amenajate, iar gunoiul este ulterior separat – plastic, hârtie, carton, sticlă, etc. Recipientele din plastic se balotează și sunt realizate în fabrici din teritoriu sau de peste hotare.

„Acum AVE – Ungheni își acoperă cheltuielile, iar investițiile vor fi recuperate în următorii 5-6 ani”, a precizat Ambros.

Sursa: <http://unimedia.md/?mod=news&id=19195>

Domeniul gestionării deșeurilor primește o susținere financiară mai diminuată față de domeniul aprovizionării cu apă și canalizare, posibil justificată prin absența unei viziuni clare la nivel de politici de stat cu privire la modul de administrare a deșeurilor la nivel național. La momentul actual este în proces de elaborare de către Ministerul Mediului, Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor care va trebui să stabilească locațiile de depozitare a deșeurilor și modul de gestionare a lor. Până atunci, proiectele de management al deșeurilor se realizează aleatoriu, în funcție de manifestarea interesului autorităților publice locale pentru soluționarea problemei deșeurilor din localitățile administrate.

Finanțarea sectorului vine și din surse externe, dar și din surse interne asigurate de Fondul Ecologic Național (FEN) și Fondul Național de Dezvoltare Regională (FNDR). Astfel, în anul 2011 din totalul de 195 mln. lei din FEN au fost alocate pentru 12 proiecte de management al deșeurilor 20.8 mil. lei.¹⁰ Din FNDR au fost susținute 6 proiecte de management al deșeurilor cu o valoare totală de 38.8 mil. lei, din care pentru eficientizarea managementului deșeurilor solide din Regiunea de Dezvoltare Sud au fost 18.9 mil. lei.¹¹ Partea plauzibilă a proiectelor finanțate din FNDR este faptul, că sunt susținute proiectele de cooperare între autoritățile publice locale pentru crearea unui sistem comun de colectare și depozitare a deșeurilor menajere solide.

Odată cu creșterea interesului autorităților publice locale în vederea soluționării problemei deșeurilor din localitate, a început să crească și piața companiilor care asigură proiectarea depozitelor de deșeuri, importul, confecționarea și comercializarea echipamentelor, utilajelor și autospeciălor ne-

¹⁰ Lista proiectelor aprobate spre finanțare și finanțate din Fondul Ecologic Național pentru anul 2011. http://www.mediu.gov.md/md/act_fen/

¹¹ Raport privind implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională. Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor. 2011. (pag. 38). http://www.mcdr.gov.md/files/4511_MDRC_Implementarea__SNDR_2010_ro.pdf

cesare pentru o bună desfășurare a activității. Dintre acestea putem menționa: ABS S.R.L., ARTMET S.A. UNIPLAST S.R.L., AVIATEHNOLOGIE S.A., MONOLIT S.A., VIZOL-STUDIO S.R.L., ESC-PUR S.R.L.

Reciclarea deșeurilor este un proces foarte important în sistemul de gestionare a deșeurilor, menit să reintroducă deșeurile în circuitul economic. Acest segment, la momentul actual, este slab dezvoltat în Republica Moldova, deși cantitatea de deșeuri crește vertiginos odată cu diversificarea și sporirea consumului. Treptat, populația, dar și agenții economici conștientizează necesitatea reciclării deșeurilor, însă spre regret, acest aspect nu este stimulat și nu se regăsește în politicile naționale de sector. Aceasta probabil se datorează și faptului, că deocamdată nu există o viziune strategică integră cu privire la modul de gestionare a deșeurilor.

Până atunci, unii agenți economici sau antreprenori au lansat afaceri de colectare separată și reciclare a deșeurilor. Majoritatea lor sunt focusați pe colectarea și reciclarea deșeurilor din plastic, hârtie, metal, sticlă. Pentru consolidarea eforturilor lor, precum și pentru reprezentarea intereselor la nivel național și internațional a fost creată la sfârșitul anului 2010 Uniunea pentru valorificarea deșeurilor – pentru o Moldovă curată. Scopul asociației este de reintroducere a deșeurilor în circuitul economic, implementării unui sistem viabil de gestionare a deșeurilor, inclusiv a celor provenite din ambalaje, care să servească intereselor industriei naționale și să protejeze mediul înconjurător precum și să coordoneze activitățile membrilor acesteia, să apere drepturile și să reprezinte interesele în organele de stat și cele internaționale.

Trebuie de menționat faptul, că în baza Legii privind deșeurile de producție și menajere nr. 1347 din 09.10.1997¹², activitatea de gestionare a deșeurilor se practică în baza autorizației de valorificare a deșeurilor, care se eliberează de către Ministerul Mediului. Procedura de realizare a prevederilor menționate și condițiile de acordare a autorizației sunt stabilite prin Ordinul Ministrului Ecologiei și Resurselor naturale al Republicii Moldova nr. 20 din 14 martie 2005 «Cu privire la autorizarea activităților ce țin de folosirea resurselor naturale și prevenirea poluării mediului» (Monitorul Oficial nr.83-85 din 17 iunie 2005, art.287). Autorizațiile se eliberează gratis pe o perioadă de 5 ani, materialele fiind examinate în termen de 10 zile din momentul prezentării setului complet de documente conform cerințelor. Astfel, conform situației curente, sunt eliberate 29 de autorizații pentru gestionarea deșeurilor, din care 26 pentru agenți economici, 2 pentru asociații obștești și 1 pentru o persoană fizică.¹³

O activitate restanțieră la capitolul deșeuri este gestionarea deșeurilor organice, care constituie o pondere mare din totalul deșeurilor acumulate în localitățile rurale. Depozitarea lor neadecvată prezintă un pericol mare de poluare a apelor subterane, fiind cauza principală a ponderii mici de apă potabilă din punct de vedere al calității, în localitățile rurale. La momentul actual, aceste deșeuri fie sunt aruncate la gunoștile din jurul satelor, autorizate sau spontane, fie sunt utilizate ca și îngrășământ organic de către fermieri. Cea mai recomandabilă soluție ar fi răspândirea practicilor de utilizare a deșeurilor organice în calitate de îngrășământ, doar că în aceste condiții există standarde de calitate pentru depozitarea și compostarea lor. Un exemplu notoriu este construcția depozitului pentru deșeuri organice, respectând rigorile de protecție a mediului în satul Crihana Veche, raionul Cahul, executat la inițiativa autorității publice locale. Depozitul este construit pentru acumularea deșeurilor de grajd din 3 sate ale raionului Cahul: Crihana Veche, Pașcani și Manta. Similar este și platforma pentru depozitarea și compostarea deșeurilor organice din satul Negrea, raionul Hîncești, construită

12 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311576>, consultat la 30.04.2012

13 Lista Agenților economici care dispun de Autorizații privind gestionarea deșeurilor, volumul și tipul deșeurilor colectate/depozitate, prelucrate și livrate/exportate. Ministerul Mediului. Postat 23.06.2011.<http://data.gov.md/raw/154>

în perioada anilor 2004-2005. Acest compost este ulterior procurat de agenți economici, care practică activități agricole, cu scopul utilizării lui în calitate de îngrășământ organic.

Un alt segment important în gestionarea deșeurilor este transformarea deșeurilor în combustibil. La momentul actual, cel mai ambițios proiect în domeniu este „Energie și biomasă”, implementat de PNUD Moldova cu susținerea financiară a Comisiei Uniunii Europene. Proiectul își propune să contribuie la crearea unui sistem sigur, competitiv și durabil de producere a energiei din surse regenerabile, în special biomasă din deșeuri agricole. În cadrul proiectului, pe lângă dotările instituțiilor publice și a gospodăriilor casnice cu echipament necesar pentru încălzire cu biomasă, va fi acordat sprijin pentru lansarea afacerilor de producere de bricheți și peleți din resturi vegetale. Odată cu promovarea acestui tip de combustibil, se va dezvolta și piața de desfacere pentru echipamente și utilaje necesare producerii de biomasă, dar și echipamente pentru încălzirea încăperilor și a apei. La momentul actual deja există anumite întreprinderi pe teritoriul Republicii Moldova care produc bricheți din resturi vegetale, cum ar fi din resturi de floarea-soarelui. O astfel de întreprindere este „Junicard Com” SRL, care-și desfășoară activitatea în municipiul Bălți. Promovarea utilizării deșeurilor vegetale în calitate de combustibil, are și un impact benefic asupra protecției pădurilor care deseori sunt defrișate în scopul arderii pentru încălzire.

Aici mai trebuie să menționăm faptul, că agenții economici din Republica Moldova, din sectorul de producție, conștientizează, treptat, necesitatea reutilizării deșeurilor de producție pentru a diminua cheltuielile și sunt în căutarea de soluții viabile. De exemplu, fabrica de sucuri și produse alimentare pentru copii „Orhei Vit” S.A. este în cautarea resurselor necesare pentru realizarea unui proiect de reutilizare în procesul de producție a deșeurilor vegetale provenite de la fabricarea concentratului de măr. Astfel, trecând procesul de deshidratare, deșeurile din măr pot fi supuse arderii în instalații speciale pentru obținerea aburului necesar în producția de bază a fabricii.

4.3. Externalități sociale pozitive

În general, orice activitate economică care respectă legislația de mediu și standardele internaționale de calitate de management al mediului ISO 14001, putem să ne pronunțăm că aduce externalități sociale pozitive.

La acest capitol însă țara noastră are foarte multe de recuperat. Gradul ridicat de corupție în domeniul protecției mediului permite agenților economici să activeze cu grave încălcări de legislație. De exemplu, conform prevederilor art. 47 lit. b) din Legea nr. 1515-XII din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător și art. 37 din Codul Apelor nr. 1532-XI din 22.06.1993, agenții economici, indiferent de forma de proprietate, care folosesc resursele acvatice și care evacuează ape uzate sunt obligați să asigure pre-epurarea apelor reziduale la nivelul standardelor stabilite înainte de deversarea lor în rețeaua de canalizare a localității. Acumularea apelor reziduale în orice rezervoare este admisă numai cu acordul comun al autorităților administrației publice locale, al autorităților de mediu și serviciului sanitar epidemiologic. În realitate însă sunt foarte puțini agenți economici care dispun de echipament necesar în acest scop. Mulți din ei recurg la acumularea apelor uzate toxice în rezervoare speciale, pentru ca ulterior să fie deversate în apele de suprafață în perioada când autoritățile de control asupra respectării legislației de mediu nu sunt în program de serviciu.

Totuși, agenții economici cu volume mari de producție sau cei care sunt fondați în baza investițiilor străine, recurg la respectarea cerințelor de protecție a mediului, fie pentru a-și diminua cheltuielile de producție, fie pentru că politica companiei prevede un astfel de comportament.

4.4. Responsabilitate socială corporativă

Din definițiile relatate de către agenții economici intervievați, putem constata, că percepția termenului de „responsabilitate socială corporativă” este una justificată și avansată. Iată câteva din ele:

„Asumarea de către companie a responsabilității pentru acțiunile sale și asigurarea impactului pozitiv, prin activitățile sale, asupra mediului, consumatorilor, angajaților, comunității și tuturor celorlalte părți influențate de activitatea acesteia”, Î.M. Trimetrica SRL

„Contribuirea la dezvoltarea comunităților; promovarea unei culturi de business avansată; stabilirea onestității și integrității ca valori corporative necesare pentru iradicarea corupției, atingerea unui nivel înalt de performanță ecologică prin reducerea emisiilor și a impactului negativ”, I.C.S. „Red Union Fenosa” S.A.

„Responsabilitatea socială este o atitudine corectă, etică, aplicată societății în care individul trăiește și activează și care vizează grija față de cetățeni”, I.C.S. „Bemos Retail” S.R.L.

„Obligația de a acționa corect și legal în raport cu toate părțile implicate în desfășurarea acțiunilor presupuse de activitatea întreprinderii, respectarea drepturilor salariaților, angajamentelor luate față de clienți, părți, acte de filantropie, respectarea valorilor sociale, responsabilitatea față de oameni, mediu, care sunt afectate de activitățile întreprinderii”, Î.M. „Asociația de Gospodărire a Spațiilor Verzi”

Aplicarea principiilor de responsabilitate socială corporativă rămâne a fi tardivă în Republica Moldova pentru multe companii, cel puțin la capitolul de responsabilitate corporativă față de mediul ambiant. Există necesitatea stringentă de creștere a responsabilității companiilor față de resursele naturale și de protecție a mediului, prin adoptarea unor politici corporative adecvate genului de activitate. O promovare intensivă a bunelor practici în acest sens ar stimula o implicare mai activă și a celorlalte companii private.

Responsabilitatea social corporativă se manifestă prin prisma activității de bază a companiei, prin prisma atitudinii față de angajați, prin prisma adoptării unei conduite responsabile față de societate și față de mediu, prin educarea personalului în spiritul responsabilității sociale și de mediu, prin antrenarea în activități sociale și de mediu în parteneriat cu diferiți actori ai societății: organizații neguvernamentale, autorități publice locale și centrale, instituții de învățământ preșcolar, școlar și universitar, etc. Astfel, cele mai dese practici de responsabilitate socială corporativă (RSC) le întâlnim, din nou, la companiile internaționale, care prin lansarea afacerii în Moldova, au introdus și politicile de RSC în cadrul întreprinderilor locale.

Un exemplu elocvent de antrenare a companiilor private și a organizațiilor societății civile în activități de protecție a mediului a fost campania națională „GO GREEN” inițiată în 2009 de către 51 de companii-membre ale Rețelei Naționale a Pactului Global în Moldova (RPGM). Concepția campaniei naționale „GO GREEN” este elaborată în conformitate cu prevederile principiilor 7, 8 și 9 ale Pactului Global și determină acțiunile generale de desfășurare a acesteia, în scopul promovării protecției mediului înconjurător de către membrii Rețelei Naționale a Pactului Global Moldova. Campania presupunea desfășurarea unui spectru de acțiuni, după următorul program: 1.”Ziua Verde” – desfășurarea de către angajații membrilor RPGM, pe principiu de voluntariat, a lucrărilor de salubritate a rețelei ecologice: teritorii ale habitatelor, peisajelor și elementelor lor, unite fizic și funcțional, care au o deosebită importanță din punct de vedere științific și estetic, a valorii și conservării diversității

biologice, a menținerii balanței geosistemice; 2. Codul Oficiului Ecologic „GO GREEN” – elaborarea unui cod, prin care membrii RPGM vor confirma decizia lor de a activa responsabil ecologic și se vor prezenta unele recomandări privind acțiunile practice de protecție a mediului în cadrul activității cotidiene, inclusiv la locul de muncă; 3. „Cel mai responsabil ecologic” membru al RPGM – organizarea unui concurs între membrii RPGM privind acțiunile practice ale acestora în vederea protecției și/sau promovării protecției mediului înconjurător; 4. Promovarea protecției mediului înconjurător – asigurarea schimbului de informații între membrii RPGM, angajații, partenerii și clienții acestora, privind inițiativele existente de protecție a mediului înconjurător; colaborarea cu mijloacele mass-media, inclusiv prin participarea la emisiunile televizate și radio în domeniu.

4.5. Filantropie și investiții comunitare

Cadrul legal și fiscal în vederea implicării agenților economici în sponsorizarea diferitor acțiuni sociale și de protecție a mediului este mai conservator în Republica Moldova, ceea ce nu predispune sectorul privat spre o implicare în forță de susținere a acestor activități. Conform art. 36 al Codului Fiscal, contribuabilii rezidenți, inclusiv agenții economici, au dreptul să deducă orice donații făcute pe parcursul anului fiscal în scopuri filantropice sau de sponsorizare, nu mai mult de 10% din venitul impozabil.¹⁴ Așa cum pe parcursul anului este dificil de estimat venitul impozabil, agenții economici sunt mai rezervați în vederea sponsorizării diferitor acțiuni. Dacă dorim o implicare mai activă a sectorului privat în viața socială, este recomandabilă crearea unor noi mecanisme de antrenare a lor în activități de filantropie.

Astăzi, cele mai dese activități de filantropie sunt realizate de companii cu rulaje mari, de obicei cu investiții străine. Multe companii practică activități de implicare directă în diverse proiecte realizate de organizațiile neguvernamentale sau instituțiile de stat și educaționale, prin asumarea individuală de anumite cheltuieli, care reies din activitatea lor de bază. Astfel, cel mai relevant proiect de așa gen a fost „Hai, Moldova!” în anul 2011 și în anul 2012, care a antrenat un număr mare de agenți economici, inclusiv de companii media pentru realizarea proiectului social-ecologic sub sloganul „Curățenie în toată țara într-o singură zi!”. O descriere a acestui proiect și al organizațiilor implicate este relatată în Boxa nr. 3.

Totuși, un exemplu de implicare tradițională în activități de protecție a mediului este compania I.C.S. „Red Union Fenosa”, a cărei politică corporativă față de mediul ambiant este de a dezvolta activități prestând o atenție deosebită protecției mediului și a utilizării eficiente a resurselor naturale necesare pentru a satisface cerințele energetice. În aspectul mediului ambiant compania activează dincolo de îndeplinirea cerințelor legale și a altor cerințe ambientale pe care le adoptă în mod voluntar, implicând și antreprenorii săi și promovând în grupurile sale de interes atitudinea responsabilă față de folosirea energiei¹⁵ (Boxa 6).

4.6. Dialog de politici

Ținând cont de rezultatele interviurilor efectuate, am constatat că agenții economici participanți la acest studiu sunt mai curând pasivi în implicarea în procesul de elaborare și consultare a politicilor statului în domeniul protecției mediului. Acest fapt este regretabil, deoarece experiența activității lor ar putea aduce argumentări practice pentru adoptarea deciziilor.

¹⁴ <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm#A16>, consultat la 30.04.2012

¹⁵ Politica Responsabilității Corporative a grupului Gas Natural Fenosa. [http://gasnaturalfenosa.md/sites/default/files/Politica Responsabilidad corporativa PDF rom.pdf](http://gasnaturalfenosa.md/sites/default/files/Politica%20Responsabilidad%20corporativa%20PDF%20rom.pdf)

Boxa 6.

Activități de filantropie I.C.S. „Red Union Fenosa”. Ora Planetei 2012

Pentru al 4-lea an consecutiv Gas Natural Fenosa Moldova susține activ și se solidarizează cu milioanele de persoane din întreaga lume, care pledează pentru un mediu mai curat și participă la activitățile de promovare a obiectivelor inițiativei ecologice globale „Ora Planetei”.

Consumul risipitor de energie, respectiv producerea în exces a acesteia, este una din cauzele schimbărilor climatice negative, resimțite tot mai mult pe Planetă. Republica Moldova este o țară mică în comparație cu mari state ale lumii, totuși consumul său de energie crește constant an de an. Cererea sporită conduce inevitabil la mărirea volumelor de generare, această situație având un impact negativ asupra mediului prin eliminările de carbon și noxe.

În acest an, Gas Natural Fenosa Moldova în colaborare cu Ministerul Mediului, precum și cu ONG-urile de profil din țara noastră, a lansat un apel către societate în ansamblu și fiecare persoană în particular, ca și consumatori de energie, cu invitația de aderare la acțiunea „Ora Planetei” din Piața Marii Adunări Naționale, care a avut loc sâmbătă, 31 martie 2012. Programul manifestării a inclus mai multe activități, care au început la ora 16:00 cu cele destinate copiilor și au continuat până la 20:30, când s-a înregistrat participarea maximă a voluntarilor pentru număratoarea inversă ce a declanșat deconectarea voluntară a instalațiilor electrice pentru cel puțin o oră (60+), acesta fiind un gest simbolic prin care se spune că „Ne pasă de mediul în care trăim. Ne pasă de viitorul Planetei!”

Pentru cei care au rămas acasă, de asemenea, s-a recomandat să deconecteze voluntar aparatele, corpurile de iluminat și instalațiile consumatoare de energie electrică timp de cel puțin 60 de minute, manifestând astfel susținerea acestei acțiuni.

Prin solidarizarea cu acțiunea Ora Planetei, Gas Natural Fenosa Moldova împreună cu partenerii evenimentului transmite un mesaj încurajator privind posibilitatea implicării personale în activități de salvagardare a planetei, contribuind cu „un mic ajutor pentru o lume mai bună”. Conform convigerii GazNaturalFenosa: „Este în puterile noastre stoparea degradării mediului natural al planetei pentru a construi un viitor în care oamenii vor trăi în armonie cu natura, prin menținerea diversității biologice a planetei, asigurându-se că utilizarea resurselor naturale ce se reînnoiesc este durabilă și promovând reducerea poluării și a consumului responsabil de resurse. Nu fiți indiferenți! Putem schimba lumea dacă vom începe cu noi înșine!”

Sursa: <http://gasnaturalfenosa.md/page/ora-planetei-2012>

4.7. Contribuția la schimbări

Agenții economici recunosc înregistrarea anumitor progrese la capitolul protecției mediului, pe care Republica Moldova le-a înregistrat în ultimii 5 ani. Însă, majoritatea lor sunt pesimiști în atingerea țintelor naționale ale Obiectivului de Dezvoltare a Mileniului 7 – Asigurarea unui mediu durabil către anul 2015.

La modul general, contribuția sectorului privat la atingerea țintelor naționale ale **ODM 7** este calificată a fi de la foarte slabă, în cazul acțiunilor în domeniul protecției biodiversității, la slabă spre moderat pentru activități de management al resurselor de apă și al deșeurilor. Această calificare este acordată atât de autorități, de organizații internaționale, de organizații ale societății civile, cât și de agenții economici participanți la cercetarea în cauză. Totodată acești actori recunosc importanța majoră a implicării lor în vederea protecției mediului.

În viziunea agenților economici, a căror activitate de bază este tangențială protecției mediului, durabilitatea serviciilor în domeniul protecției mediului ar fi asigurată prin dezvoltarea antreprenoriatului social și prin conlucrarea companiilor private și organizațiilor neguvernamentale în implicarea donatorilor internaționali în susținerea programelor ce contribuie la protecția mediului.

Totodată, elaborarea și adoptarea actelor legislative, ce ar prevedea acordarea anumitor facilități fiscale companiilor care contribuie la dezvoltarea serviciilor de protecție a mediului ar impulsiona realizarea țăintelor preconizate și ar contribui la schimbarea favorabilă a situației în domeniu.

Parteneriatele întotdeauna au stat la baza dezvoltării. Politica de promovare a parteneriatelor publice-private ar fi una favorabilă pentru dezvoltarea societății. Prin urmare, conlucrarea companiilor private în parteneriat cu organizațiile societății civile și autoritățile publice locale și centrale ar contribui intensiv la schimbarea tabloului actual. Prin urmare, sectorul privat joacă un rol important la protecția mediului și la atingerea țăintelor naționale ale **ODM 7 – Asigurarea unui mediu durabil**.

Acest rol se manifestă prin atitudinea responsabilă față de resursele naturale respectând, în primul rând, legislația de mediu în vigoare. La acest capitol mulți agenți economici, cu preponderență cei autohtoni, dau greș, iar autoritățile competente de respectarea legislației își exercită modest atribuțiile. Prin urmare, o activitate mai intensivă la capitolul creștere a responsabilității social- corporative al agenților economici, se cere a fi implementată.

Pe de altă parte, agenții economici sunt în căutarea de soluții pentru diminuarea costurilor de producție prin reîntoarcere în circuitul de producție al deșeurilor generate, inclusiv al apelor uzate. Acest lucru contribuie la reducerea volumului de deșeuri, prin urmare la protecția mediului. Ar fi indicate promovarea politicilor și mecanismelor de finanțare care ar stimula aceste activități.

În același timp, sectorul privat de profil se dezvoltă odată cu manifestarea interesului autorităților publice centrale și locale de soluționare a problemelor de asigurare a funcționalității infrastructurii publice de aprovizionare cu apă, canalizare, epurarea apelor uzate și de gestionare a deșeurilor. Soluționarea acestor probleme depinde de capacitățile autorităților și de gestionarea eficientă a resurselor financiare disponibile, precum și de atragerea altor surse financiare necesare. În acest sens există necesitatea stabilirii instrumentariului adecvat pentru funcționalitatea legii cu privire la parteneriatele publice private.

După cum am menționat în capitolul precedent, parteneriatele multilaterale formate între actorii care contribuie la dezvoltare – autorități centrale și locale, societatea civilă și sectorul privat sunt cheia dezvoltării societății într-un mod echitabil. Iar acest lucru poate fi realizabil doar prin conștientizarea avantajelor reciproce de către fiecare actor în parte. Totodată, pentru o mai bună cooperare a sectorului privat cu organizațiile societății civile există necesitatea perfecționării cadrului legislativ care ar stimula participarea agenților economici în sprijinirea activităților realizate de organizațiile neguvernamentale.

CAPITOLUL 5.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului sunt un prim exercițiu al Guvernelor de asumare a unor angajamente pentru dezvoltare. Atingerea țintelor naționale demonstrează responsabilitatea de care dau dovadă Guvernele în fața societății.

Obiectivul 7 de Dezvoltare al Mileniului „Asigurarea unui mediu durabil” trasează anumiți indicatori cu un impact asupra unor componente ai mediului, cum ar fi: pădurile, ariile protejate, apa și deșeurile. Gestionarea adecvată a acestor resurse depinde de politica de mediu promovată la nivel național. Trebuie ținut cont de faptul că existența sau inexistența resurselor naturale, precum și calitatea lor sunt într-o relație directă cu aspectele vieții cotidiene și nivelul de trai al populației. Prin urmare, locul pe care plasează Guvernul aspectele de protecție ale mediului, din punct de vedere al priorităților investiționale și de dezvoltare, demonstrează maturitatea înțelegerii contribuției componentelor de mediu la dezvoltarea societății. Cu cât percepția relației dintre componentele de mediu și dezvoltarea societății este mai slabă, cu atât costurile pe care trebuie să le plătim pentru această dezvoltare sunt mai mari.

Țintele naționale ale **ODM 7** sunt transpuse în indicatori cantitativi și tangențiali componentelor de mediu menționate anterior. Analiza situației demonstrează că atragerea atenției doar asupra nivelului cantitativ al atingerii acestor ținte nu va avea un rezultat final scontat cu un impact pozitiv major asupra dezvoltării. Astfel, astăzi deja punem problema nu doar a cantității resurselor, ci și a calității lor, fiind extrem de diminuată în urma activităților antropice intensive din ultimii 60 de ani, promovate sub auspiciul progresului tehnico-științific.

Atenția trebuie să fie sporită pe **calitatea** componentelor de mediu, care sunt într-o relație interdependentă cu aspectele sociale și aspectele economice. Calitatea mediului depinde de anumiți factori-cheie, care pot oferi garanția durabilității ecosistemelor. Dintre acestea am putea enumera: conștientizarea interdependenței între calitatea mediului ambiant și calitatea vieții populației; formularea unei viziuni clare și bine determinate a factorilor de decizie asupra direcției de dezvoltare bazate pe principiile dezvoltării durabile, dezvoltarea politicilor corespunzătoare, respectând exigențele principiilor dezvoltării durabile, crearea mecanismelor funcționale de prevenire și control a poluării, responsabilizarea factorilor de decizie a sectorului privat și a populației vis-a-vis de protecția mediului.

Având în vedere necesitatea unei abordări complexe a domeniului, precum și influența pe care o are mediul asupra calității vieții populației, asupra dezvoltării economice și asupra dezvoltării societății, implicarea tuturor actorilor este relevantă fiind calificați ca și actori ai dezvoltării. În acest sens, există necesitatea implicării tuturor actorilor care contribuie la dezvoltare: guvernul, sectorul privat, organizațiile societății civile și partenerii de dezvoltare. Conjugarea eforturilor acestor actori-cheie într-un spațiu de dialog constructiv, eliminând ambițiile individuale, au șanse să ofere oportunitatea construirii unei societăți sănătoase și durabile.

Un rol deosebit în acest parcurs îl joacă societatea civilă și companiile private. Prin urmare, antrenarea activă a societății civile și a companiilor private în acțiuni tangențiale țăintelor naționale ale **ODM 7**, ar contribui la atingerea indicatorilor preconizați. Astfel, pe lângă politicile sectoriale din

domeniu, este necesară promovarea politicilor de dezvoltare ale societății civile și ale sectorului privat, și de stimulare a implicării lor pentru asigurarea unui mediu durabil.

Rezumând cele relatate în capitolul aferent rolului societății civile în atingerea ȋntelilor naționale ale **ODM 7**, putem constata că activitățile ONG-urilor din domeniul protecției mediului sunt diverse, majoritatea lor focusându-se pe programele finanțatorilor. Totuși, sunt organizații care se specializează în domenii mai restrânse, cum ar fi protecția resurselor de apă, protecția și conservarea biodiversității, protecția solurilor, managementul deșeurilor, inclusiv a celor periculoase, dezvoltarea sectorului asociativ de mediu, prezentând o expertiză valoroasă pentru implicarea lor în elaborarea, monitorizarea și implementarea politicilor de mediu în țară. Domeniile de expertiză și de activitate ale ONG-urilor de protecție a mediului sunt relevante ȋntelilor naționale ale Obiectivului 7 de Dezvoltare a Mileniului „Asigurarea unui mediu durabil”.

În consecință, putem sesiza faptul că, în evoluția lor, organizațiile societății civile de mediu au avut perioade de ascensiune și recul datorită dependenței primordiale de finanțările provenite de la donatori străini. Această dependență este valabilă și în prezent, majoritatea organizațiilor care continuă activitățile în domeniul protecției mediului le realizează cu suportul finanțărilor externe. Există o necesitate stringentă, concentrată pe elaborarea instrumentelor care ar facilita dezvoltarea sectorului asociativ. În același timp, organizațiile societății civile trebuie antrenate în utilizarea acelor instrumente care vor asigura durabilitatea lor și al activităților implementate în folosul societății. Parteneriatele intersectoriale și multilaterale cu toți actorii interesați stau la baza dezvoltării societății. Astfel, organizațiile societății civile trebuie să conștientizeze acest fapt și să se antreneze în activități bazate pe principii de parteneriat. În aceste condiții, efectul eforturilor depuse va fi unul pozitiv reflectat în calitatea rezultatelor obținute.

Sectorul privat, de asemenea, joacă un rol important în protecția mediului și în atingerea ȋntelilor naționale ale **ODM 7** „Asigurarea unui mediu durabil”, prin activitatea de bază, prin externalități sociale pozitive, prin responsabilitate socială corporativă, prin filantropie și investiții comunitare și prin dialog de politici.

Acest rol se manifestă prin atitudinea responsabilă față de resursele naturale, respectând în primul rând legislația de mediu în vigoare. La acest capitol mulți agenți economici, cu preponderență cei autohtoni, dau greș, iar autoritățile competente de respectarea legislației își exercită modest atribuțiile. Prin urmare, o activitate mai intensivă la capitolul de creștere a responsabilității social-corporative a agenților economici se cere a fi implementată.

Pe de altă parte, agenții economici sunt în căutare de soluții pentru diminuarea costurilor de producție prin reîntoarcere în circuitul de producție a deșeurilor generate, inclusiv a apelor uzate. Acest lucru contribuie la reducerea volumului de deșeuri, prin urmare la protecția mediului. Ar fi indicată promovarea politicilor și mecanismelor de finanțare care ar stimula aceste activități.

În același timp, sectorul privat de profil se dezvoltă odată cu manifestarea interesului autorităților publice centrale și locale de soluționare a problemelor de asigurare a funcționalității infrastructurii publice de aprovizionare cu apă, canalizare, epurarea apelor uzate și de gestionare a deșeurilor. Soluționarea acestor probleme depinde de capacitățile autorităților și de gestionarea eficientă a resurselor financiare disponibile, precum și de atragerea altor surse financiare necesare. În acest sens există necesitatea stabilirii instrumentariului adecvat pentru funcționalitatea legii cu privire la parteneriatele publice private.

Asigurarea unui mediu durabil**Obiectivul 7**

Parteneriatele multilaterale formate între actorii care contribuie la dezvoltare – autoritățile centrale și locale, societatea civilă și sectorul privat sunt cheia dezvoltării societății într-un mod echitabil. Iar acest lucru poate fi realizat doar prin conștientizarea avantajelor reciproce de către fiecare actor în parte. Totodată, pentru o mai bună cooperare a sectorului privat cu organizațiile societății civile există necesitatea perfecționării cadrului legislativ care ar stimula participarea agenților economici în sprijinirea activităților realizate de organizațiile neguvernamentale.

În concluzie, pentru atingerea Țintelor naționale ale Obiectivului 7 de Dezvoltare a Mileniului „Asigurarea unui mediu durabil” și stimularea participării active a organizațiilor societății civile și a sectorului privat în acest proces, ar trebui realizate următoarelor acțiuni:

1. Corelarea între partenerii de dezvoltare a programelor de activitate și a asistenței tehnice acordate Republicii Moldova;
2. Consultarea de către partenerii de dezvoltare a organizațiilor societății civile și a sectorului privat în procesul de indentificare a priorităților de asistență tehnică acordată Republicii Moldova;
3. Consultarea cu o periodicitate stabilită, de către partenerii de dezvoltare, a organizațiilor societății civile și a sectorului privat, pentru monitorizarea implementării programelor de asistență tehnică acordate Republicii Moldova în contextul îndeplinirii angajamentelor Guvernului în vederea atingerii Țintelor naționale ale **ODM 7** „Asigurarea unui mediu durabil”. Acest lucru este valabil pentru toate programele de asistență acordate Republicii Moldova și nu doar pentru cele direcționate sectoarelor din domeniul protecției mediului;
4. Corelarea activităților între autoritățile publice centrale și agențiile responsabile (spre exemplu: Ministerul Mediului, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Cancelaria de Stat), care realizează activități și oferă asistență financiară pe sectoare similare, cum ar fi: aprovizionarea cu apă, canalizare și epurarea apelor uzate, managementul deșeurilor, dezvoltarea turismului, etc.;
5. Reorganizarea și eficientizarea Fondului Ecologic Național în vederea asigurării alocărilor financiare proporțional priorităților de mediu identificate, asigurarea unei cote prestabilite pentru susținerea activităților realizate de organizațiile societății civile și asigurarea transparenței de funcționare;
6. Asigurarea oportunității de accesare a fondurilor de către organizațiile societății civile din Fondul Național de Dezvoltare Regională, prin intermediul proiectelor realizate în cadrul unor parteneriate comune cu autoritățile publice locale;
7. Implicarea activă a organizațiilor societății civile în elaborarea și implementarea proiectelor de sector realizate de autoritățile publice centrale, agențiile subordonate și autoritățile publice locale;
8. Asigurarea monitorizării proiectelor finanțate din surse interne și externe de către toate părțile interesate – parteneri de dezvoltare, autorități publice, organizații ale societății civile, fie individual, fie prin intermediul unor comisii mixte de monitorizare și publicare a rezultatelor în buletine oficiale publice;
9. Elaborarea periodică de către organizațiile societății civile a buletinelor de monitorizare a atingerii Țintelor naționale ale Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului;

10. Implicarea activă de către autoritățile publice centrale a organizațiilor societății civile și a sectorului privat în procesul de elaborare a cadrului legislativ și a cadrului bugetar pe termen mediu;
11. Elaborarea și realizarea programelor anticorupție și creșterea transparenței în domeniul protecției mediului și sănătății populației;
12. Fortificarea procesului de urmărire de către organele competente a respectării legislației de mediu în Republica Moldova. În acest sens, antrenarea activă a Inspekțiilor Ecologice, Gărzii Forestiere, Poliției de sector și a organizațiilor societății civile;
13. Promovarea dreptului la apă și sanitație în legislația națională ca un drept fundamental al omului, recunoscut la 28 iulie 2010 de Adunarea Generală a ONU prin adoptarea Rezoluției 64/192;
14. Crearea premiselor favorabile pentru dezvoltarea turismului rural și ecologic în zonele de arii protejate. În acest sens este indicată cooperarea dintre Ministerul Mediului, Agenția Turismului, organizații ale societății civile și antreprenori de profil;
15. Concesionarea serviciilor publice de aprovizionare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate, precum și a serviciilor publice de management al deșeurilor. Îmbunătățirea cadrului legislativ și regulatoriu pentru stimularea creării parteneriatelor publice private în vederea realizării serviciilor publice menționate;
16. Dezvoltarea unui program de atribuire a terenurilor degradabile, aflate în proprietatea autorităților publice locale, silvicultorilor și persoanelor interesate în cultivarea pădurilor;
17. Dezvoltarea unor programe de stat de stimulare a utilizării tehnologiilor non-poluante de către agenții economici în procesul de producție. De exemplu: cota redusă a taxei vamale la importul de echipamente pentru stații de epurare a apelor uzate, de panouri solare, de stații de sortare a deșeurilor, etc.;
18. Diminuarea taxelor și a impozitelor pentru o anumită perioadă pe sectoarele prioritare pentru a stimula investițiile în acel sector, cum ar fi de exemplu sectorul de aprovizionare cu apă, canalizare și epurare a apelor uzate, etc.;
19. Dezvoltarea programelor de reciclare a deșeurilor și stimularea antreprenoriatului în acest domeniu;
20. Crearea premiselor favorabile pentru promovarea și consolidarea durabilității financiare a organizațiilor societății civile prevăzute de Strategia de Dezvoltare a Societății Civile pentru anii 2012-2015:
 - ◆ Eficientizarea mecanismului de deducere a donațiilor și extinderea mecanismului pentru persoanele fizice;
 - ◆ Eliminarea restricțiilor de desfășurare a activităților economice, cu condiția canalizării veniturilor conform prevederilor statutare;
 - ◆ Valorificarea antreprenoriatului social și instituirea de facilități corespunzătoare;
 - ◆ Fortificarea relațiilor dintre agenții economici și organizațiile societății civile în scopul facilitării finanțării private și deducerii cheltuielilor justificate în interesul lor;
 - ◆ Elaborarea mecanismului pentru contractarea directă a organizațiilor societății civile.

SURSE BIBLIOGRAFICE

1. Raport preliminar pe țară cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului: „Noi provocări – noi sarcini”, Republica Moldova, 2007.
2. Al doilea raport cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, Republica Moldova, 2010.
3. Starea mediului în Republica Moldova în 2007-2010 (Raport Național), Ministerul Mediului al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Georgafie, Chișinău, 2011.
4. Anuarul IES 2010 – „Protecția mediului în Republica Moldova”, Ministerul Mediului, Inspectoratul Ecologic de Stat, Chișinău, 2011.
5. Document de prezentare a poziției ONG-urilor privind apele de suprafață, Milieukontakt International, EcoContact, Chișinău, 2012.
6. Document de prezentare a poziției ONG-urilor privind managementul deșeurilor municipale, Milieukontakt International, EcoContact, Chișinău, 2012.
7. Ghidul ONG-urilor de protecție a mediului, REC Moldova, 2004.
8. Ghidul ONG-urilor de mediu 2008.
9. Resursele naturale și mediul în Republica Moldova, Biroul Național de Statistică, 2011.
10. Resursele Naturale și Mediul în Republica Moldova, Biroul Național de Statistică, 2010.
11. Cadastrul Funciar al Republicii Moldova la 01 ianuarie 2010, Agenția Relații Funciare și Cadastru a Republicii Moldova, 2010.
12. Hotărârea Parlamentului nr. 112 din 27.04.2001 cu privire la aprobarea Strategiei Naționale și a Planului de acțiune în domeniul conservării diversității biologice. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=307364>
13. Legea Apelor nr. 272 din 23.12.2011.
14. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=342978>
15. Investigarea transparenței și eficienței economice a utilizării Fondurilor Ecologice, Centrul Analitic Independent Expert-Grup, 2011.
16. http://expert-grup.org/library_upld/d366.pdf
17. Lista proiectelor aprobate pentru finanțare și finanțate din Fondul Ecologic Național pentru anul 2011.
18. http://www.mediugov.md/md/act_fen/
19. Hotărârea Curții de Conturi nr. 33 din 21.05.2010 privind Raportul auditului Fondului Ecologic Național pentru perioada anilor 2008-2009.
20. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335315>
21. Societatea civilă de mediu în 2011, Ina Coșeru.
22. <http://environment.md/index.php/ro/media/pareri-si-atitudini/80-societatea-civila-de-mediu-in-2011>
23. Raport cu privire la transparența în procesul decizional pentru anii 2009, 2010, 2011, Ministerul Mediului.
24. Raportul de activitate și financiar pentru anul 2011, Asociația Internațională Ecologică a Păstrătorilor Rîului ECO-TIRAS.
25. http://ecotiras.org/index.php?option=com_content&task=view&id=110&Itemid=53
26. Proiecte realizate. Asociația Obștească „EcoContract”.
27. <http://www.eco.vox.md/index.php/proiecte-realizate>
28. Regulament de funcționare și organizare a Consiliului Regional pentru Dezvoltare.
29. <http://adrcentru.md/pageview.php?l=ro&idc=374&>

30. Broșură despre rezervația naturală Iagorlâc, Asociația Internațională Ecologică a Păstrătorilor Rîului ECO-TIRAS, Dubăsari, 2011.
31. http://ecotiras.org/index.php?option=com_content&task=view&id=97&Itemid=34
32. Protecția biodiversității, Societatea Ecologică BIOTICA.
33. <http://www.biotica-moldova.org/ru/act.htm>
34. Elaborarea scenariului de management al unei noi zone Ramsar „Unguri-Holoșnița” și întărirea capacităților în domeniul politicilor de folosire rațională cu referire la Convenția Ramsar, Societatea Ecologică BIOTICA.
35. <http://www.biotica-moldova.org/ru/news.htm>
36. Pagina web a Consiliului de Bazin al râului Cubolta.
37. <http://cubolta.info/>
38. „Salvați râul Bîc”, Asociația Obștească „Centrul Național de Mediu”.
39. <http://environment.md/index.php/ro/ce-facem/salvati-raul-bic>
40. „Primarii din Franța și Moldova împreună pentru gestiunea apei și canalizării în mod intercomunitar”.
41. <http://www.civic.md/stiri/comunicate/14647-primarii-din-frana-i-moldova-impun-pentru-gestiunea-apei-i-canalizarii-in-mod-intercomunitar.html?device=desktop>
42. „Vizită de studiu a aleșilor locali în Alsacia (Franța)”.
43. http://adrcentru.md/public/files/Raport_deplasare_Franta.pdf
44. Pagina web a inițiativei „Hai Moldova”.
45. <http://hai.md/ro>
46. „Pilot-project Moldova Verde to „Green” three local communities”, <http://www.civic.md/stiri/17084-pilot-project-moldova-verde-to-green-three-local-communities.html>
47. Water and health toolkit, WiSDOM.
48. www.wisdom.md
49. „Impactul deșeurilor asupra mediului înconjurător”.
50. <http://www.mediugov.md/md/videogalerie/>
51. HG nr. 530 din 06.06.2000 cu privire la restructurarea gospodăriei de alimentare cu apă și canalizare. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=296443>
52. Legea privind deșeurile de producție și menajere nr. 1347 din 09.10.1997. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311576>
53. Numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective cu funcțiune de cazare (2004-2011), Biroul Național de Statistică.
54. Raport privind implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, 2011.
55. http://www.mcdr.gov.md/files/4511_MDRC_Implementarea__SNDR_2010_ro.pdf
56. „Semnarea Memorandumului de Colaborare între Ministerul Mediului și BERD”.
57. <http://www.mediugov.md/md/newslst/1211/1/4936/>
58. Domenii de activitate supuse licențierii.
59. <http://licentiere.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=22&nod=1&>
60. Schema de alimentare cu apă și canalizare a r. Fălești, EcoExpert. <http://ecoexpert.md/water-sewerage-353.html>
61. Grupul AVE.
62. http://www.ave.md/ave/resources/519756574667505561_529283343081866881.pdf
63. „Orașul Ungheni demonstrează că se poate”, Unimedia, Cristina Buzovschi. <http://unimedia.md/?mod=news&id=19195>

64. Lista Agenților economici care dispun de Autorizații privind gestionarea deșeurilor, volumul și tipul deșeurilor colectate/depozitate, prelucrate și livrate/exportate, Ministerul Mediului, Postat 23.06.2011. <http://data.gov.md/raw/154>
65. Codul Fiscal al Republicii Moldova. <http://www.lex.md/fisc/codfiscaltxtro.htm#A16>
66. Ora Planetei 2012. Gas Natural Fenosa. <http://gasnaturalfenosa.md/page/ora-planetei-2012>
67. Politica Responsabilității Corporative a grupului Gas Natural Fenosa.
68. <http://gasnaturalfenosa.md/sites/default/files/Poltica%20Responsabilidad%20corporativa%20PDF%20rom.pdf>
69. Formularele de participare la Forulul ONG-urilor de mediu din 2011.
70. Formularele de participare la Forumul ONG-urilor de mediu din 2012.
71. Răspunsurile primite din partea celor patru categorii de respondenți și anume, instituțiile de stat, organizațiile internaționale, organizațiile neguvernamentale, sectorul privat în baza celor patru tipuri de chestionare elaborate în dependență de categoria de respondenți, cărora le-au fost adresate întrebări privind contribuția organizațiilor societății civile și a sectorului privat în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului asumate de către Guvernul Republicii Moldova.